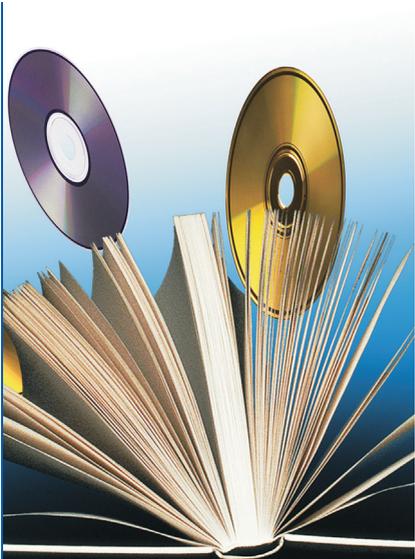

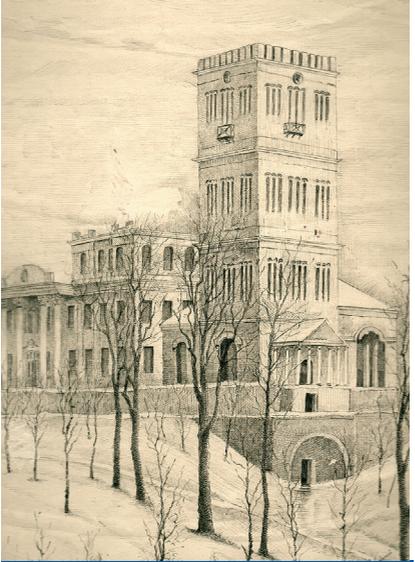
КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

С. 4 – 5

С. 11

С. 7 – 10, 15 – 18

С. 19

КІНАПРАЕКТ — 2010

“Брэсцкая
крэпасць”

Кінапраект Саюзнай дзяржавы — стужка “Брэсцкая крэпасць” — прайшоў праз свае першыя “кінаметры вайны” на здымачнай пляцоўцы. Гэтыя фотакадры былі дасланы ў рэдакцыю “Культуры” якраз адтуль, літаральна за некалькі гадзін да здачы нумара ў друк. А назаўтра кінематаграфісты чакалі прыезду гасцей...

С. 2

Фота Уладзіміра ГАЙСЕРА

Шэраг бібліятэк Беларусі папоўніўся камплектам 67-томнага поўнага збору навуковых і грамадскіх работ лаўрэатаў Нобелеўскай прэміі ў галіне фізікі, хіміі, фізіялогіі, медыцыны, літаратуры, міру і прэміі Шведскага банка памяці Альфрэда Нобеля ў галіне эканамічных навук за перыяд з 1901 па 2000 гады ў афармленні мастака Эрнста Неізвеснага.

Збор за стагоддзе

Энцыклапедыя была падрыхтавана да друку агляжунскім саветам Дабрачыннага фонду “Нобелеўскія лекцыі — 100 гадоў” сумесна з выдавецкім домам “Нобелеўскія лекцыі на рускай мове”. Выданне не мае аналагаў у сусветнай выдавецкай практыцы і прызначана ў першую чаргу для камплектавання бібліятэчных фондаў вышэйшых навучальных устаноў, навукова-даследчых інстытутаў, бібліятэк грамадскага карыстання для павышэння якасці адукацыі навучальнай моладзі. Увесь 67-томны

Фота n1b.by

збор каштуе, у эквіваленце, прыкладна каля 7 тысяч долараў ЗША.

Як расказаў “К” у Дзяржаўным камітэце па навуцы і тэхналогіях, па адным камплекце кніг у дар, а таксама выставачны стэнд “Нобелеўскія лекцыі” атрымалі Нацыянальная бібліятэка і Цэнтральная навуковая бібліятэка імя Якуба Коласа НАН Беларусі. Па адным камплекце на сённяшні дзень закупілі Прэзідэнцкая бібліятэка Рэспублікі Беларусь, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт і Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт. У бліжэйшы час выданне плануець набыць Рэспубліканская навукова-

тэхнічная бібліятэка, Магілёўская абласная бібліятэка імя У.І. Леніна і Гродзенская абласная навуковая бібліятэка імя Я.Ф. Карскага.

— Кожная бібліятэка можа ганарыцца такім выданнем, калі яно ёсць у яе фондах, — кажа намеснік дырэктара на навуковай рабоце Прэзідэнцкай бібліятэкі Беларусі Людміла Наумава. — Таму мы цалкам задаволены тым, што нам удалося закупіць гэтую энцыклапедыю.

— Такое выданне — вечнае і заўсёды запатрабаванае, — ва ўнісон ёй кажа намеснік дырэктара па навуковай рабоце і сувязях з грамадскасцю Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Людміла Кірухіна. — Яно патрэбна і вучонаму, і студэнту, і ўвогуле любому беларускаму чытачу. Такія энцыклапедыі ўпрыгожваюць фонд любой бібліятэкі.

Сапраўды, такое выданне зробіць гонар любой бібліятэцы краіны. І, зразумела, яно павінна знайсці сваё месца ў бібліятэчных фондах абласных цэнтраў, бо запатрабаванае гэтай энцыклапедычнай літаратуры чытачамі не выклікае сумненняў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

“Купідон” — у Кушлянах

Дзень беларускага пісьменства ў Сморгоні 6 верасня пройдзе пад знакам Францішка Багушэвіча.

— У горадзе з’явіцца помнік класіку беларускай літаратуры, — распавяла “К” кансультант упраўлення друкаваных СМІ і знешніх сувязей Міністэрства інфармацыі краіны Галіна Гусакова. — А ў Кушлянах, дзе жыў пэўны дзе цяпер знаходзіцца філіял Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры, пройдзе цырымонія ўзнагароджання ўдзельнікаў нацыянальнага конкурсу “Мастацтва кнігі” і рэспубліканскага конкурсу на лепшы літаратурны твор.

Праграма Дня беларускага пісьменства будзе, як заўсёды, насычанай і разнастайнай. Хоць асноўныя мерапрыемствы запланаваны ў Сморгоні 6 верасня, напярэдадні таксама адбудуцца шматлікія падзеі. Нацыянальная акадэмія навук Беларусі плануе правесці 5 верасня навукова-практычную канферэнцыю “Сморгонская чытанні”. Таксама ў гэты ж дзень запланавана правядзенне “круглага стала” з удзелам беларускіх і замежных пісьменнікаў

“Мастацкі тэкст як сродак зносінаў родаў”. Тады ж папярэдне запланавана выступленне Заслужанага калектыву “Нацыянальны канцэртны аркестр Беларусі” пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі, прафесара Міхаіла Фінберга.

А 6 верасня на цэнтральнай сцэне горада адбудзецца ўрачыстае адкрыццё Дня беларускага пісьменства. Запланаваны выступленні шматлікіх творчых калектываў са Сморгонскага раёна і з розных куткоў Гродзенскай вобласці. Жыхароў і гасцей горада чакае фестываль “Кнігі і прэса”, а сярод традыцыйнай вялікай экспазіцыі, дзе прадстаўлены кнігі розных выдавецтваў, будзе працаваць і пляцоўка, прысвечаная дзіцячай літаратуры. Не застаецца ў баку ад свята і стадыён “Юнацтва”, дзе ўвазе глядачоў прапануюць урачыстую спартыўную праграму. Каля новага Сабора Праабражэння Гасподняга распачне сваю працу праваслаўная кніжная выстаўка, а ў каталіцкім маладзёжным цэнтры адбудзецца канцэрт класічнай музыкі.

Наш кар.

Пісьменніцкая Асацыяцыя

Устаноўчы сход Асацыяцыі пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы адбудзецца ў канцы лістапада бягучага года.

Аб гэтым 15 ліпеня паведаміў на прэс-канферэнцыі старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец. Ініцыятыва стварэння такой арганізацыі, прапанаваная ім, была падтрымана як кіраўніцтвам Беларусі ды Расіі, так і пісьменнікамі абедзвюх краін. Восенню мінулага года з бюджэту Саюзнай дзяржавы на правядзенне ўстаноўчага сходу арганізацыі было выдаткавана 1,5 мільёна расійскіх рублёў.

Па словах Мікалая Чаргінца, нядаўна Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка падтрымаў прапанову беларускіх і расійскіх літаратараў па выданні 50-томнага збору твораў пісьменнікаў дзвюх краін.

На думку кіраўніка СПБ, новая арганізацыя зможа выканаць усе пастаўленыя перад ёй задачы. Прыём у Асацыяцыю будзе ажыццяўляцца згодна з заяўкамі пісьменнікаў. Новае аб’яднанне паклікана садзейнічаць развіццю літаратурных і культурных сувязей паміж нашымі народамі.

“Дом Масквы” на набярэжнай Свіслачы

Вытрыманы ў стылі неакласіцызму, будынак Культурна-дзелавага цэнтру “Дом Масквы” ўпрыгожыў сабой знакамітую панараму беларускай сталіцы з боку ракі Свіслач. Мерапрыемствы з нагоды яго адкрыцця прайшлі пры высокім прадстаўніцтве Беларусі і гасцей з Масквы.

Адкрыццё будынка суправоджалося канцэртам дзіцячых творчых калектываў. Рэжысёр свята Наталля Аўдзеенка распавяла “К”, што аснову ўдзельнікаў склалі беларусы — пераможцы шматлікіх міжнародных конкурсаў. Так, адкрыў свята ансамбль дзіцячай песні “Цярнічка” — лаўрэат маскоўскіх конкурсаў “Музыка для ўсіх” і “Сонца свеціць усім”. Сваё майстэрства прадэманстравалі таксама стыпендыят спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па

падтрымцы таленавітай моладзі, салістка тэатра эстраднай песні “Каларыт” Крысціна Святлічная, танцавальны ансамбль школы танца А.Мяжаннага, салісткі Нацыянальнага цэнтру музычнага мастацтва імя У.Мулявіна Злата Ларчанка і Карына Жуковіч — лаўрэаты спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва, ансамбль танца “Гарэліва агеячыкі”. З расійскага боку першых наведвальнікаў “Дом Масквы” віталі калектывы дзяржаўнай установы культуры “Маскоўскі культурны цэнтр творчасці “Руская душа” пад кіраўніцтвам Людмілы Нікалаевай, дзіцячыя вакальна-хараграфічныя калектывы “Сонечны балаганчык” і “Балалаечкі”.

“Дом Масквы” — унікальны цэнтр, які павінен стаць “візіткай” расійскай сталіцы ў Мінску. Акрамя прадстаўніцтва Урада

Масквы ў ім размесцяцца культурныя аб’екты, сярод якіх — падарунак маскоўскай бібліятэкі імя Некрасава: дзве тысячы тамоў рускай класікі, што ўжо дастаўлены ў будынак у цэнтры беларускай сталіцы.

Антон СІДАРЭНКА

Здымкі і прэс-тур

На тэрыторыі Брэсцкай крэпасці поўным ходам ідуць здымкі аднайменнай поўнаметражнай мастацкай стужкі. Карціна ствараецца Нацыянальнай кінастудыяй “Беларусьфільм” і расійскай кампаніяй “Central partnership” па замове Тэлерадыёвешчальнай арганізацыі Саюзнай дзяржавы.

Праца над фільмам, сцэнарый да якога напісаны вядомым беларускім драматургам Аляксеем Дударавым і яго расійскімі сааўтарамі Канстанцінам Вараб’евым і Віктарам Яроміным, вядзецца пад кіраўніцтвам вядомага маскоўскага рэжысёра, вучня Анджэя Вайды і Уладзіміра Хаціненкі, Аляксандра Котта. “Старт гэтага ўнікальнага праекта, прэм’ера якога павінна адбыцца ў дні святкавання 65-й гадавіны Вялікай Перамогі, рыхтаваўся амаль два гады”, — распавёў “К” генеральны прадзюсер стужкі Ігар Угольні-

На здымачнай пляцоўцы.

каў. — “Перш чым прыступіць да здымак, давалося шмат папрацаваць над сцэнарыем, вырашыць мноства арганізацыйных, фінансавых і юрыдычных пытанняў”.

Унікальнасць фільма — у маштабах здымак, а таксама ў тым, што ўсе натурныя здымкі вырашана зрабіць непасрэдна на месцы гістарычных падзей — тэрыторыі крэпасці-героя. Плануецца, што гэта будзе самы буйны кінапраект з

тых, што ствараюцца зараз на постсавецкай прасторы.

Як распавялі нашаму карэспандэнту на кінастудыі “Беларусьфільм”, пры стварэнні дэкарацый вядомым мастаком-пастаноўшчыкам Алімам Мацвейчуком (дарэчы, ураджэнцам Брэста) спатрэбілася амаль 400 грузавікоў з бітай цэглай, якую дапамаглі даставіць да здымачнай пляцоўкі спецыялісты беларускага МНС.

Галоўныя ролі ў стужцы выконваюць папулярныя беларускія і расійскія акцёры, сярод якіх — Генадзь Давыдзэка, Павел Дзеравянка, Андрэй Мярэлікін. Роллю хлопца-падлетка, які, па сцэнарыі, побач з дарослымі героямі абараняе крэпасць, іграе малады акцёр Аляксей Капашоў.

У рамках візіту ў Беларусь дэлегацыі расійскіх журналістаў запланавана наведванне імя Брэсцкай крэпасці, дзе адбудуцца экскурсіі па цытадэлі і прэс-канферэнцыя стваральнікаў стужкі, якая фінансуецца з бюджэту Саюзнай дзяржавы.

С.А.

Фота Уладзіміра ГАЙСЛЕРА

Новыя спісы падрыхтаваны

У год 65-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў Камітэт дзяржаўнай бяспекі на сваім інтэрнет-сайце, рэсурсах абласных выканаўчых камітэтаў і Мінгарвыканкама публікуе новыя спісы ўраджэнцаў Беларусі, якія загінулі ў фашысцкім палоне. Пра гэта паведамляе Цэнтр інфармацыі і грамадскіх сувязей КДБ.

Праца над гэтым праектам у Беларусі распачалася 29 красавіка 2002 года, калі была падпісана дамова паміж Камітэтам дзяржбяспекі і Аб’яднаннем “Саксонскія мемарыялы” аб сумесным вывучэнні архіўных дакументаў перыяду Другой сусветнай вайны. У выніку КДБ Рэспублікі Беларусь стаў паўнапраўным удзельнікам міжнароднага даследача праекта, які падтрымліваецца федэральным кіраўніцтвам Германіі, па вызначэнні лёсаў ваеннапалонных і месцаў іх пахавання. Акрамя Камітэ-

та дзяржаўнай бяспекі Беларусі ўдзельнікамі праекта з’яўляюцца Міністэрства абароны і ФСБ Расійскай Федэрацыі, Служба бяспекі Украіны.

Супрацоўнікі Цэнтральнага архіва Камітэта дзяржбяспекі апрацавалі звыш 20 тысяч трафейных нямецкіх картка на больш чым 12 тысяч ваеннапалонных — ураджэнцаў Беларусі. Трэба адзначыць, спроба аб’яднаць у адзіную камп’ютэрную базу архіўныя даныя з беларускіх, расійскіх, украінскіх і нямецкіх архіваў не ведала аналагаў у сучаснай сусветнай навуцы да цяперашняга часу.

Намаганнямі беларускіх і нямецкіх архівістаў ды даследчыкаў ужо падрыхтаваны і выдадзены даведнік “Лагера советских военнопленных в Беларуси. 1941 — 1944”, зборнік артыкулаў “Советские и немецкие военнопленные в годы Второй мировой войны”. Перавыдадзена Кніга Памяці савецкіх ваеннапалонных, загінулых у лагеры Хемельбург у Бава-

рыі, апублікавана Кніга Памяці савецкіх ваеннапалонных, загінулых у лагеры Цайтхайн у Саксоніі.

У ходзе рэалізацыі праекта беларускія і нямецкія даследчыкі змаглі ўстанавіць месцы гібелі і пахавання больш за 200 ваеннапалонных — ураджэнцаў Магілёўскай і Віцебскай абласцей. Раней яны лічыліся прапаўшымі без вестак. Звесткі пра даты смерці савецкіх воінаў, месцы іх пахаванняў, а таксама копіі архіўных дакументаў былі перададзены родным загінулых.

Як адзначаюць у Цэнтры інфармацыі і грамадскіх сувязей КДБ Беларусі, пасля апублікавання новых спісаў загінулых салдат многія жыхары рэспублікі пасля доўгіх гадоў няведання ўпершыню змогуць прачытаць імёны сваіх блізкіх з указаннем дат іх смерці і месцаў пахавання.

Таксама Камітэт дзяржаўнай бяспекі звяртаецца да тых, хто сустрэне ў гэтых спісах імёны сваіх родных, з просьбай паведаміць пра гэта па адрасе: 220623, г. Мінск, праспект Незалежнасці, д. 17, Цэнтральны архіў КДБ Рэспублікі Беларусь, або па тэлефонах: 219-98-89, 219-97-59.

Навукова і папулярна

вось — наступная карціна, пры працы над якой таксама былі выкарыстаны элементы мастацкага кіно: здымкі пра гістарычныя прататыпаў знакамітага пушкінскага Уладзіміра Дуброўскага праходзілі на месцах падзей.

Фільм “Робін Гуды з беларускімі імёнамі”, сцэнарый да якога рэжысёр напісаў сумесна з журналістам Уладзімірам Мехавам, прысвечаны надзвычай цікавым і да гэтай пары таямнічым постацям Паўла Астроўскага і Аляксандра Савіцкага. Гэтыя асобы жылі на Беларусі ў пачатку пазамінулага стагод-

дзя, былі “галаўным болем” паліцэйскага ведамства і карысталіся вялікай павагай мясцовага насельніцтва. А вялікі рускі пісьменнік аб’ядаў іх гісторыі ў сваім хрэстаматыйным творы.

Стужкі ж Ігара Бышнёва, які шмат разоў атрымліваў прызы ў Беларусі і за яе межамі, апавядаюць пра напоўненыя чужымі светамі жывой прыроды. Чатыры новыя часткі яго серыяла, прызначанага, у першую чаргу, для маленькіх натуралістаў, прысвечаны розным бакам жыцця дзікай жывёлы.

Літаральна днём оперная трупа Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь вернецца з гастролей, прычым адначасова па дзвюх краінах — Іспаніі і Германіі. Быццам паводле знакамітай моцартаўскай Кавачыні: “Фігара тут, Фігара там...”.

Матылёк у стылі рок

Аркестр, дзякуючы свайму пашыранаму складу, падзяляўся на дзве часткі, астатняе ж, як кажуць, — справа тэхнікі. Дарэчы, вопыт падзелу артыстаў, і не толькі на гастрольных турах, у тэатра багаты. Менавіта такое павелічэнне колькасці аркестрантаў дало магчымасць паказаваць у гады рамонт будынка балетнага спектаклі — у Палацы Рэспублікі, а оперныя — у Цэнтральным Доме афіцэраў, зноў-такі — адначасова.

Гастролі ў Іспаніі ахопліваюць удзел у лётным оперным фестывалі на востраве Ла Пальма, што ўваходзіць у групу Канарскіх астравоў. Нашы артысты паказваюць там оперу Дж.Пучыні “Мадам Батэрфляй” (“Чыо-Чыо-сан”) і канцэрт “Венскія вальсы”, дзе на першым плане апынецца музыка Іагана Штрауса-сына. У склад нашай дэлегацыі, акрамя 52 аркестрантаў, уваходзяць 18 артыстаў хору і трое знаных салістаў: заслужаны артыст Беларусі Віктар Кавальчук (бас), лаўрэаты і дыпламанты міжнародных конкурсаў і фестываляў Аксана Волкава (мецца-сапрана), Янаш Нялепа (тэнор).

“Паехалі” ў Іспанію і нашы дэкарацыі. Дарэчы, у нашай пастаноўцы 1965 года, некалькі гадоў таму адноўленай рэжысёрам Галінай Галкоўскай з новым складам салістаў, акцэнт быў зроблены не на знешнія эфекты, а на

глыбінную псіхалагічную сутнасць музыкі, зменлівы эмацыйны стан герояў. Тым больш, японскае імя Батэрфляй азначае “матылёк”, і гэта цалкам адпавядае ўнутранамоцнаму, але такому безабароннаму характару герая. Ну, а якім атрымаўся гэты спектакль у спякотнай, тэмпераментнай Іспаніі, ды яшчэ з удзелам некалькіх запрошаных замежных зорак, хутка да ведаемся.

Калі ў Іспанію нашы оперныя артысты накіраваліся 8 ліпеня, дык у Германію — двума днямі раней, 6-га. Але крыху меншым складам: 47 аркестрантаў. Затое з вельмі незвычайнай праграмай — рок-канцэртамі.

Апошнім часам наша оперная трупа, і асабліва — аркестр тэатра, бываюць у гэтай краіне практычна штогод. А часам — і па некалькі разоў на год. Як, дарэчы, і сёлета.

Амаль праз месяц, 21 жніўня, у Германію выправяцца 53 аркестранты, 16 артыстаў хору і трое салістаў: зноў жа, Віктар Кавальчук (бас), лаўрэаты нацыянальных і міжнародных конкурсаў Ганна Гур’ева (сапрана), Сяргей Лазарэвіч (барытон). Там яны пакажуць пяць спектакляў той жа оперы “Мадам Батэрфляй”.

Аляксей СВЕЦІЧ
На здымку: сцэна з оперы “Мадам Батэрфляй”.

23 ліпеня група салістаў балета Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі выправілася на гастролі ў Ліван. У Бейруце і Трыпалі яны выступяць з канцэртнымі праграмамі, складзенымі з лепшых харэаграфічных нумароў.

Бейруцкі шматвугольнік

У складзе нашай дэлегацыі — папраўдзе зорнае суквецце: заслужаныя артысты Беларусі Вольга Гайко, Ігар Артамонаў, Юлія Дзятко, Канстанцін Кузняцоў, Людміла Кудраўцава, вядучыя майстры сцэны Дзяніс Клімук, Ірына і Алег Яромкіны, Антон Краўчанка, Кацярына Алейнік, лаўрэат міжнародных конкурсаў Марына Парамонава, саліст вышэйшай катэгорыі Іван Савянюк, дыпламанты міжнародных конкурсаў Валерыя Вапнярская, Ягор Азаркевіч, Надзея Філіпава, артыст Генадзь Жукоўскі.

Дарэчы, двое апошніх з пералічаных артыстаў, якія пакуль танцавалі ў кардэбалеце, з новага сезона будуць салістамі. Асабліва прыемна, што Н.Філіпава і Г.Жукоўскі — выхаванцы нашай нацыянальнай школы, выпускнікі Беларускага дзяржаўнага харэаграфічнага каледжа, і іх творчы рост у тэатры — сведчанне дзяржаўнай увагі да таленавітай моладзі.

Непасрэдна перад гастролімі папоўнілася і нацыянальная скарбонка міжнародных перамог нашых артыстаў Вялікага тэатра. Тая ж Надзея Філіпава стала дыпламантам Міжнароднага конкурсу артыстаў балета ў Хельсінкі. А Кацярына Алейнік паспела з’ездзіць на два міжнародныя творчыя спаборніцтвы — і на абодвух стаць лаўрэатам, атрымаўшы бронзавыя медалі. Дададзім, што ўсе гэ-

тыя конкурсы — папраўдзе вышэйшага рангу і лічацца аднымі ў самых прэстыжных у свеце. Калі конкурс у Сеуле дастакова малады, дык Міжнародны конкурс артыстаў балета і харэаграфу ў Маскве, які сёлета праходзіў 11-ы раз, — гэта ўвогуле штосьці накішталі Алімпіяды для спартсменаў, бо менавіта там апошнім часам устанаўліваюцца сусветныя харэаграфічныя “рэкорды”, задаецца мастацкая планка сусветнага балетнага майстэрства.

Н.Б.
На здымку: Кацярына Алейнік. Фота Васіля МАЙСЯЁНКА

Працяг будзе...

У № 21 “К” за 2009 год быў змешчаны артыкул “Ці ва ўсякім пакоі — месца для бібліятэкі?”. Гаворка ў матэрыяле вялася пра дзейнасць Карэліцкай ЦБС. У прыватнасці, узнімаліся пытанні, звязаныя з удасканаленнем бібліятэчнай справы Карэліччыны, а менавіта: запатрабаванасць бібліюса для Карэліцкай ЦБС, размяшчэнне дзіцячай бібліятэкі г. п. Карэлічы ў іншым асобным будынку, захаванне фонду Мірскай гарпасялковай бібліятэкі і аднаўленне работы дзіцячай Мірскай бібліятэкі ва ўласным будынку.

Артыкул быў накіраваны на рэагаванне. Вось што адказаў начальнік упраўлення культуры Гродзенскага абласнога выканаўчага камітэта Аляксандр Лойка:

“У адказ на пісьмо, а таксама ў якасці каментарыяў да артыкула, дасылаем наступную інфармацыю.

Карэліцкая дзіцячая бібліятэка размешчана на першым паверсе ў будынку Карэліцкага раённага дома культуры. Агульная плошча — 300 кв. м. Літаратура, якая там захоўваецца, займае плошчу 107 кв. м (згодна з нарматывам, гэтая лічба павінна складаць каля 80 кв. м). У памяшканнях бібліятэкі ў 2008 годзе зроблены бягучы рамонт, набыта новае бібліятэчнае абсталяванне. Размяшчэнне дзіцячай бібліятэкі ў асобным будынку не плануецца.

Штогод у скупнай сетцы публічных бібліятэк Гродзеншчыны адбываюцца рэарганізацыйныя працэсы з улікам дзяржаўнай палітыкі развіцця галіны і дэмаграфічных змен у рэгіёне. Так, Мірская гарпасялковая дзіцячая бібліятэка была зачынена 20 лютага 2007 года ў працэсе аптымізацыі сеткі бібліятэк. У Мірскай гарпасялковай бібліятэцы адкрыты дзіцячы аддзел, які размяшчаецца ў асобным пакоі. Для абслугоўвання маленькіх чытачоў уведзена штатная адзінка бібліятэкара. Частка фонду дзіцячай бібліятэкі пераадрэсавана ў Мірскую гарпасялковую, Карэліцкую дзіцячую і сельскія бібліятэкі.

На сённяшні дзень у г. п. Мір бібліятэчным абслугоўваннем дзяцей займаюцца бібліятэка ўстановы адукцыі “Мірскі дзяржаўны прафесійна-тэхнічны каледж”, бібліятэка

Мірскай сярэдняй школы і Мірскай гарпасялковая бібліятэка, што з’яўляецца дастатковым для якаснага абслугоўвання падрастаючага пакалення. Аднаўленне работы Мірскай гарпасялковай дзіцячай бібліятэкі ў асобным будынку не з’яўляецца мэтазгодным. На цяперашні час былы будынак дзіцячай бібліятэкі знаходзіцца на балансе Карэліцкага раённага унітарнага прадпрыемства жыллёва-камунальнай гаспадаркі, і ў будучым плануецца аддаць яго ў жыллёвы фонд.

Для Карэліцкай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы набыццё бібліюса запланавана ў 2009 годзе.

Інфармацыйна-бібліятэчным абслугоўваннем насельніцтва займаюцца 24 публічныя бібліятэкі, у тым ліку 2 бібліятэкі-клубы. У бібліятэчнай сістэме працуюць 6 бібліятэчных пунктаў, дзе выдаецца літаратура: 2 — ад Карэліцкай цэнтральнай раённай бібліятэкі, 1 — ад Карэліцкай дзіцячай бібліятэкі (у летні перыяд), 2 — ад Мірскай гарпасялковай бібліятэкі, 1 — ад Трошчыцкай сельскай бібліятэкі-клуба (у летні перыяд).

Паслугамі публічных бібліятэк Карэліцкай ЦБС у 2008 годзе карысталася больш за 19 тыс. чалавек, што складае 77% ад агульнай колькасці насельніцтва раёна (па вобласці — 46%). За мінулы год ім выдадзена каля 399 тыс. экзэмпляраў даку-

ментаў. Колькасць наведванняў склапае больш за 149 тыс. разоў. На камплектаванне фонду ў 2008 годзе накіравана 15,7% сродкаў ад агульнага фінансавання бібліятэк (у першым паўгоддзі 2009 г. — 15%).

Камп’ютэрызавана 12 бібліятэк: яны маюць 19 камп’ютэраў, з іх 10 — у бібліятэках аграгарадкоў. 12 бібліятэк маюць выхад у Інтэрнет і электронную пошту.

Абслугоўванне чытачоў у Карэліцкай цэнтральнай раённай бібліятэцы праводзіцца ў аўтаматызаваным рэжыме.

Усе планавыя творчыя паказчыкі ў Карэліцкай ЦБС выконваюцца.

Упраўленне культуры Гродзенскага аблвыканкама задаволена работай аддзела культуры Карэліцкага райвыканкама і Цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы... Упраўленне культуры валодае інфармацыяй аб праблемах, якія існуюць у гэтай сферы, і па магчымасці паступова іх вырашае сумесна з мясцовымі ўладамі...”

Ад рэдакцыі

Вось ужо больш чым паўгода ў нашай газеце існуе рубрыка “Родная зямля: час крэатыву”. За гэты час журналісты “К” наведвалі каля 30 раёнаў Беларусі, узнялі розныя праблемныя пытанні, якія тычыліся будаўніцтва аб’ектаў культуры, развіцця сеткі дамоў рамэстваў, платных паслуг, мабільных устаноў культуры, кадравых праблем, і многія іншыя. Практычна кожны матэрыял накіроўваўся на рэагаванне абласнаму кіраўніцтву і пасля друкаваўся адказ па вырашэнні акрэсленых сітуацый.

Не сталася выключэннем і публікацыя “К”, у якой мы звярнулі ўвагу менавіта на стан матэрыяльнай базы ЦБС Карэліцкага раёна. І ў першую чаргу нашы пытанні былі адрасаваны да мясцовых уладаў гэтага іміджавага рэгіёна Беларусі, дзе багата турыстаў, якія яго наведваюць, каб на свае вочы пабачыць знакамітую перліну старажытнага беларускага дойлідства — Мірскі замак.

Рэдакцыя плануе разгледзець яшчэ некаторыя грані гэтай тэмы, наведваючы Карэліччыну і іншыя раёны вобласці сумесна з начальнікам упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Аляксандрам Лойкам, атрымаўшы ад яго такую прапанову.

Пра вынікі “выязной рэдакцыі” “К” — у адным з наступных выпускаў вышэйназванай рубрыкі.

Словы падзякі

Беларускія творчыя калектывы нязменна паспяхова дэманструюць сваё высокае майстэрства не толькі ў нашай краіне, але і за яе межамі. І сведчаннем іх поспеху на міжнароднай арэне з’яўляюцца не толькі перамогі ў прэстыжных фестывалях ды спаборніцтвах, але і тыя шчырыя вітанні і словы ўдзячнасці, якія, услед за калектывамі, “ляцяць” у Беларусь.

Вось які ліст прыйшоў на адрас міністра культуры Рэспублікі Беларусь П.Латушкі з Расійскай Федэрацыі за подпісам губернатара Бранскай вобласці М.Дзёніна:

“Паважаны Павел Паўлавіч!

Прыміце шчырую ўдзячнасць за прадастаўленую магчымасць удзелу Беларускага дзяржаўнага маладзёжнага тэатра (мастацкі кіраўнік — народны артыст Рэспублікі Паўночная Асеція — Аланія М.М. Абрамаў, дырэктар — В.А. Старавойтаў) у XVII Міжнародным фестывалі “Славянскія тэатральныя сустрэчы” ў г. Бранск. Спектакль тэатра “Банкрут” па

п’есе А.М. Астроўскага “Свае людзі — паладзім!” у пастаноўцы мастацкага кіраўніка тэатра стаў яркім і годным завяршэннем фестывалу.

Лаўрэатам фестывалу ў прэстыжнай намінацыі “Адкрыццё фестывалу” названа работа маладога акцёра Канстанціна Міхаленкі (Падхалюзін).

З 2008 года “Славянскія тэатральныя сустрэчы” ўвайшлі ў праграму дзяржаўнай і грамадскай падтрымкі рускіх тэатраў краін СНД і Балтыі пад патранатам Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі. Ажыццяўляе гэтую праграму Цэнтр падтрымкі рускага тэатра за мяжой Саюза тэатральных дзячаў Расіі.

Дзякуючы нашым сумесным намаганням бранскі тэатральны форум пашырыўся геаграфічна, стаў сапраўдным святам тэатральнага мастацтва і яшчэ раз пацвердзіў, што штогадовыя славянскія сустрэчы — гэта сапраўды сустрэчы, якіх чакаюць, на якія імкнучца, бо яны дораць самае галоўнае — радасць творчых кантактаў.

Выказваю вам шчырую ўдзячнасць за падтрымку фестывалу, за адданасць славянскаму братэрству і адзінства мастацтву.

Спадзяюся на далейшае супрацоўніцтва ў справе ўмацавання сувязей нашых братэрскіх народаў”.

А вось што піша на адрас Міністэрства ўкраінскі кампазітар Анатоль Нястайка з Еўпаторыі, чый твор знайшоў на нашай зямлі сваё ўвасабленне:

“Родам я з горада Ахтыркі Сухумскай вобласці. У раннім дзяцінстве я даведаўся аб вашай цудоўнай рэспубліцы, яе гісторыі, працалюбівым і пывучым народзе і назаўжды закахайся ў гэты чароўны край, які цяпер горда называецца Рэспублікай Беларусь. Маё дзяцінства (як, на жаль, і наша агульная гісторыя) засталася ў мінулым, але любоў да вас, братоў-славянаў, якіх таксама, як і расіян, мне ніхто ніколі не замяніць, заўсёды будзе ў маім сэрцы самым дарагім і цёплым пачуццём.

Вялікі вам дзякуй!
З найлепшымі пажаданнямі вам, вашаму народу, вашаму Прэзідэнту Аляксандру Рыгоравічу Лукашэнку за праўлены клопат і ўвагу да мяне, грамадзяніна Украіны, і ўсяму творчаму калектыву музычнага вучылішча імя М.І. Глінкі”.

Што на музейнай карце Полацка?

Нацыянальны Полацкі гісторыка-культурны музей-запаведнік прапанаваў унікальную для Беларусі паслугу: магчымасць наведвання музеяў гэтага старадаўняга месца па адзінай музейнай карце.

На сматравым білеце адлюстраваны план Полацкага езуіцкага калегіума з гравюры 1785 года і скульптура архангела Міха-

іла, якая захоўваецца ў Сафійскім саборы. На адваротным баку — помнік легендарнаму князю Усяславу Чарадзею, а таксама пералік усіх 11 музеяў, права на наведванне якіх дае карта.

Стварэнне адзінай музейнай карты стала магчымым дзякуючы рэалізацыі беларуска-шведска-латвійскага праекта “Панарама Дзвіна/Даугава”. Такім чынам Нацыянальны Полацкі

гісторыка-культурны музей-запаведнік стаў беларускім “піянерам” у справе ўкаранення ў практыку карыстання музейнымі картамі, шырока распаўсюджанымі ў краінах Еўропы. Набыць такую карту можна ў любы з музеяў Полацка. Яе кошт складае 11 тысяч рублёў, у той час як адно наведванне музея па звычайным білеце абыходзіцца ў 2 — 3 тысячы.

Ул. інф.

Чытач — Газета — Міністэрства

kultura@tut.by

У мяне асноўная праца — у дзіцячай музычнай школе, дзе тыднёвая нагрузка складае 36 педагогічных гадзін. Прашу растлумачыць, ці могуць мне прадаставіць унутранае сумяшчальніцтва на 0,5 стаўкі канцэртмайстра ў дзіцячай школе мастацтваў?

Ці патрэбна прымаць пад увагу тое, што гэтыя дзве школы адносяцца да аднаго аддзела культуры?

— Пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь № 1134 ад 01.09.2003 г. “Аб устанавленні скарачанага працягласці працоўнага часу асобным катэгорыям педагогічных супрацоўнікаў” прынята ў адпаведнасці з артыкулам 114 Працоўнага кодэкса Рэспублікі Беларусь з мэтай упарадкавання нарміравання працягласці працоўнага часу педагогічных супрацоўнікаў і вызначае гранічную працягласць працоўнага часу настаўнікаў, якія выконваюць выкладчыцкую дзейнасць, што не можа перавышаць 36 гадзін на тыдзень, незалежна ад крыніц фінансавання.

Разам з тым, выкладчыкі з дазволу наймальніка маюць права выконваць педагогічную працу ў аб’ёме, які перавышае 36 гадзін на тыдзень (1440 гадзін у год). Гадзіны, якія выконваюцца звыш вызначанай гранічнай працягласці працоўнага часу, аплачваюцца на прынцыпах дагавора-падраду ў аб’ёме не больш за 240 гадзін у год толькі пасля выканання нагрузкі, вызначанай пры тарыфікацыі, штомесячна ці ў канцы навучальнага года.

kultura@tut.by

Адміністрацыя школ мастацтваў мае права на педагогічную нагрузку ў памеры 9 педагогічных гадзін, якая не з’яўляецца сумяшчальніцтвам. Ці павінна аплачвацца гэтая нагрузка ў перыяд канікул?

— Кіраўнікам (іх намеснікам) устаноў адукацыі, у тым ліку ў устаноў, што забяспечваюць атрыманне пазашкольнага выхавання і адукацыі, якія выконваюць у працоўны час выкладчыцкую працу, што аплачваецца, па месцы асноўнай работы, па аб’ёме не большую, чым палова нормы гадзін выкладчыцкай дзейнасці за стаўку педагогічных супрацоўнікаў, а таксама супрацоўнікам на ўмовах сумяшчальніцтва аплата на перыяд канікул навучэнцаў праводзіцца ў тым выпадку, калі гэтая праца прадугледжана раскладам урокаў (навучальных заняткаў). Правядзенне заняткаў на перыяд канікул афармляецца загадам.

На пытанні адказваў намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Віктар КУРАШ

kultura@tut.by

Які парадак прадастаўлення метадычных дзён выкладчыку ССНУ? Ці могуць яны пераносіцца на другі семестр навучальнага года пры немагчымасці прадаставіць іх у першым семестры? Якім нарматыўным дакументам гэты парадак рэгулюецца?

— У нарматыўнай прававой базе Рэспублікі Беларусь адсутнічаюць акты, якія рэгулююць прадастаўленне метадычных дзён выкладчыкам устаноў, што забяспечваюць атрыманне сярэдняй спецыяльнай адукацыі.

У адпаведнасці з артыкулам 112 Працоўнага кодэкса Рэспублікі Беларусь (далей — Кодэкс) поўная норма працягласці працоўнага часу не можа перавышаць 40 гадзін на тыдзень, — гэта значыць, для многіх катэгорыяў супрацоўнікаў устаноўлены васьмігадзінны працоўны дзень.

Разам з тым, тыднёвая педагогічная нагрузка выкладчыка складае, як правіла, 18—

24 гадзіны. Такім чынам, у выкладчыкаў штодзённая застаецца дастаткова часу для выканання арганізацыйна-выхаваўчай работы, дадатковага кантролю за навучальнай дзейнасцю вучняў і іншых абавязкаў, якія прадугледжваюцца кваліфікацыйнымі характарыстыкамі, у тым ліку метадычнай працы.

Артыкул 123 Кодэкса вызначае рэжым працоўнага часу як парадак размеркавання наймальнікам усталяваных Кодэксам для супрацоўнікаў норм штодзённай і штотыднёвай працягласці працоўнага часу і часу адпачынку. Такім чынам, кіраўнік установы адукацыі, калі палічыць магчымым і неабходным, можа прадаставіць супрацоўніку так званы метадычны дзень.

kultura@tut.by

Як правільна аплаціць выкладчыку замену гадзін?

— Па пытанні аплаты выкладчыку за замену гадзін Міністэрства культуры паведамляе наступнае. Калі педагогічныя работнікі выконваюць працу за выкладчыка, які часова адсутнічае, то аплата іх работы выконваецца ў межах устаноўленай скарачанай працягласці працоўнага часу (36 гадзін на тыдзень) па часавых стаўках за фактычна праведзеныя гадзіны.

Інструкцыя па метадыцы вылічэння ставак педагогічных работнікаў з улікам педагогічнай нагрузкі зацверджана пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 30 сакавіка 2007 № 25.

kultura@tut.by

Практыка працы ССНУ у плане тарыфікацыі выкладчыкаў паказвае, што тарыфікуюцца працоўны час, які складае 1080 гадзін плюс гадзіны выхаваўчай і вучэбна-арганізацыйнай дзейнасці, або амаль што дзве стаўкі. Хто тарыфікуе правільна?

— Тарыфная стаўка складае 720 гадзін на год, паўтары стаўкі — 1080 гадзін, дзве стаўкі — 1440. Аднак пры вызначэнні педагогічнай нагрузкі належыць кіравацца пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 1.09.2003 г. № 1134 “Аб устанавленні скарачанай працягласці працоўнага часу асобным катэгорыям педагогічных работнікаў”.

Кіраўнік установы адукацыі размяркоўвае педагогічную нагрузку паміж работнікамі, улічваючы канкрэтную кадравую сітуацыю ва ўстанове адукацыі і шэраг іншых прычын.

На пытанні адказвала начальнік упраўлення вучэбных устаноў і кадраў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Наталля ШМАКАВА

kultura@tut.by

Прашу растлумачыць, якая працягласць адпачынку канцэртмайстра ДШМ? Чым адрозніваецца змест працы акампаніятарна і канцэртмайстра? Якая працягласць працоўнага часу акампаніятара?

На пытанне адказвае галоўны спецыяліст упраўлення навучальных устаноў і кадраў Ірына АНЦІПЕНКА:

— У адпаведнасці з артыкулам 155 Працоўнага кодэкса Рэспублікі Беларусь працягласць асноўнага адпачынку складае 24 календарныя дні.

Кваліфікацыйныя характарыстыкі акампаніятара і канцэртмайстра выкладзены ў Кваліфікацыйным даведніку пасада служачых, занятых у культуры і мастацтве, зацверджаным пастановай Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Рэспублікі Беларусь ад 29.12.2001 № 25.

У адпаведнасці з артыкулам 112 Працоўнага кодэкса Рэспублікі Беларусь працягласць працоўнага часу акампаніятара складае 40 гадзін на тыдзень.

Паслухаць кнігу на беларускай мове? Не праблема, калі ў вас ёсць яе варыянт на аўдыёдыску. Знайсці ў продажы беларускую аўдыёкнігу не так цяжка, калі задацца падобным жаданнем. З іншага боку, аўдыёкнігі на беларускай мове відавочна не шмат, а пра тых, што выпусцілі айчынных выдаўцаў, не ведае не толькі большасць аматараў літаратуры, але і тыя, хто працуе з кніжкай прафесійна: бібліятэкары, настаўнікі, культуротнікі. Айчынная аўдыёкніга толькі пракладае сабе шлях да спажывца, і намаганню па яе распаўсюджванні яна не дастаткова. Найперш гэта датычыцца стратэгічнага мыслення аддзелаў збыту і маркетологаў, у чыю задачу, поруч з кніжнай прадукцыяй, уваходзіць і прасоўванне на рынку аўдыяльных тавараў.

Пройдзе зусім няшмат часу, і на чарговым Дні беларускага пісьменства — 6 верасня ў Сморгоні — будзе прадастаўлена ўсё, чым ганарацца нашы літаратары і кнігавыдаўцы. Спадзяёмся, што гэтым разам аўдыёкнігам і мультымедыя-дыскам знойдуць належнае месца. А гэта, магчыма, з’явіцца штуршком да папулярызаванай прадукцыі.

Прапанова... экзатычная

Яшчэ напрыканцы мінулага стагоддзя навукоўцы загаварылі пра так званую “аўдыёвізуальную рэвалюцыю”. Імклівае развіццё навукі і тэхнікі, распаўсюджванне персанальных камп’ютэраў, Інтэрнета прывяло да таго, што большую частку інфармацыі сучасны чалавек атрымлівае з экрану. Больш за тое: “экранная культура” прапануе новыя формы існавання класічных твораў літаратуры. Спецыялісты ж адзначаюць рэзкі спад цікавасці да самога тэксту...

Адзначым, што электронныя носьбіты, у тым ліку аўдыёкнігі, даўно сталі звыклым таварам на паліцах замежных крам, а на самым буйным у свеце Франкфурцкім кніжным кірмашы ўжо некалькі гадоў выданні на паперы знаходзяцца ў меншасці.

Аднак літаратура ўсё роўна знаходзіць свой шлях да чалавека, няхай і ў выглядзе такога спецыфічнага прадукту. Даволі шырокае яго прадастаўніцтва ёсць і на айчынным рынку медыя-рэсурсаў. Але іншае пытанне — якая доля ў ім нацыянальнага прадукту? “Увогуле, аўдыёкніга — з’ява спецыфічная, — кажа пісьменніца Людміла Рублеўская. — Пэўную ўвагу чытачоў яна адцягне, але не надоўга: услед за выбухам цікавасці, упэўнена, пойдзе спад. Папяровая кніга назаўсёды застаецца галоўнай формай існавання літаратуры. Аўдыёварыянт тэксту прапануе пэўны інтанацыі, якімі карыстаецца чытальнік, тым самым адразу накіроўваючы чытача да таго ці іншага ўспрыняцця. Сама я з цікавасцю слухаю аўдыёкнігі, але замяніць звычайны тэкст, пераканана, яны не могуць”.

Тым не менш, паліцы з літаратурнымі кампакт-дыскамі займаюць сёння не апошняе месца не толькі ў кнігарнях. Папулярнасцю, як кажуць прадаўцы, карыстаюцца найперш класічныя творы і гукавыя варыянты кніг так званых “модных” аўтараў, імёны якіх нязменна выклікаюць інтарэс у пакупнікоў “папяровай” літаратуры. Запісваюць “дыскі-кнігі”, як правіла, у Маскве, агучвае іх расійская акцёрская эліта, а таксама так званыя “медыйныя” асобы — папулярныя тэлеведучыя, музыканты — і, безумоўна, самі аўтары. А што ж у нас?

Пачаў з наведвання кніжнага кірмашу, якое засведчыла: тавар накішталт беларускай аўдыёкнігі — сапраўдная экзотыка. Паказваюшы аднаму з прадаўцоў некалькі падобных айчынных выданняў, шчыра здзівіў яго ўжо самім фактам іх існавання.

І сапраўды: сярод стракатых вокладак беларускія назвы сустракаюцца даволі рэдка. Праўда, апошнім часам з’явіўся цэлы шэраг дыскаў прыватных выдаўцоў, дзе ў выкананні майстроў беларускай сцэны прадастаўлены, у асноўным, імёны класікаў нашага слова: Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, Івана Мележа, Уладзіміра Караткевіча... Ёсць і больш блізкія да нас па часе творы, але іх значна менш. Ёсць імёны і вялікія па аб’ёме творы школьнай праграмы і карыстаюцца найбольшым попытам у значнай часткі мэтавай групы слухачоў аўдыёкнігі — вучняў.

Сустрэў на паліцах кнігарняў і прапанову дзяржаўнага выдавецтва “Мастацкая літаратура” — CD-зборнік “Творы па беларускай літаратуры для завучвання на памяць: пазмы, вершы, проза, песні”. Аднак прызначаны ён, усё ж такі, найперш для выкарыстання элементаў мультымедыя на

ўроках самімі настаўнікамі. На жаль, зборнік гэты — ці не адзіны, зроблены на сёння дзяржаўным выдаўцом.

Попыт — ёсць, а кніг — няшмат

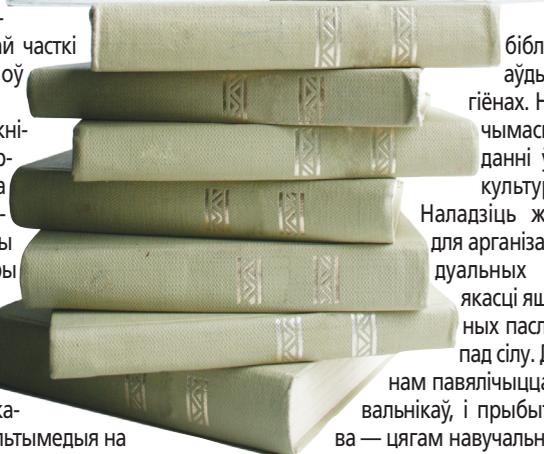
Дык ці існуе сёння попыт менавіта на беларускія аўдыёкнігі? “Такі попыт ёсць, — упэўнена адказвае дырэктар сталічнай “Цэнтральнай кнігарні” Вольга Глухоўская. — Прычым не толькі на творы айчынных аўтараў, але ўвогуле на агучаныя па-беларуску. Аднак, калі вы паглядзіце на наш паліцы, то заўважыце, у якой прапорцыі прадастаўлена рускамоўная і беларускамоўная літаратура. Наконт аўдыёкнігі — тое ж самае: дыскі з творамі ёсць, іх няшмат, яны даражэйшыя за расійскія, але — парадокс?! — купляюць іх значна больш актыўна. Карыстаецца павагай не толькі наша класіка: пакупнікі запытаюць творы замежных аўтараў на беларускай мове”.

А вось загадчык аддзела маркетынгу РУП “Белкніга” Святлана Гук у вялікім попыце менавіта на беларускамоўную аўдыёкнігу не вельмі ўпэўнена. Па яе словах, у асартыменце кнігагандлёвай арганізацыі такі від тавару, як аўдыёдыскі з запісамі літаратурных твораў, займае не першае месца, а беларускія — тым больш складаюць нейкую долю працэнта ад агульнай колькасці. Як лічаць у “Белкнізе”, асноўны попыт на аўдыёкнігі ёсць з боку “спецыфічнай” аўдыторыі — настаўнікаў, вучняў — і ў маштабах краіны выражаны нямоцна.

Аднак інтарэс да падобнай прадукцыі канстатавалі, да прыкладу, у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Загадчыца сектара па абслугоўванні дакументаў па музычным мастацтве Аліна Гайдук сцвярджае, што з кожным годам інтарэс да такой формы літаратуры толькі расце. Аб гэтым сведчыць і спецыяльная выстаўка, якая праходзіць гэтымі днямі ў НББ.

“Людзі прыходзяць да нас з жаданнем паслухаць аўдыёкнігу ўсё часцей. Аднак з усяго фонду беларускіх найменняў — толькі каля 50, прычым частка з іх выпушчана яшчэ на вінілавых дысках. Сярод старых адзінак захоўвання, зольшага, — унікальныя запісы галасоў класікаў нацыянальнай літаратуры, якія чытаюць свае творы”, — кажа супрацоўніца бібліятэкі. Праўда, не кожны мае дастаткова часу, каб праслухаць усю кнігу ў чытальнай зале. А перапісаць кнігу на свой носьбіт каштуе значных грошай: хвіліна копіі з сучаснага кампакт-дыска ў Нацыянальнай бібліятэцы каштуе 130 — 150 рублёў, а з рарытэтнага вінілавага — усе 430. Працягласць жа запісу, бывае, складае дзесяткі гадзін... Таму гэтай паслугай карыстаюцца не так часта. Вялікай праблемай з камплектаваннем фонду беларускіх аўдыёкніг у Нацыянальнай бібліятэцы няма, праблема — у колькасці саміх кніг...

Аднак роля бібліятэкі ў пашырэнні аўдыёкніг узрасце ў рэгіёнах. Не заўжды ёсць рэчышчы набыць такія выданні ў кожную ўстанову культуры або адукацыі. Наладзіць жа праслухоўванне для арганізаваных груп і індывідуальных наведвальнікаў у якасці яшчэ аднаго віду платных паслуг культуротнікам пад сілу. Думаецца, такім чынам павялічыцца і колькасць наведвальнікаў, і прыбытак устаноў, асабліва — цягам навучальнага года.

Паважаныя чытачы!

Калі ў вас ёсць пытанні ў рубрыкі “Чытач — Газета — Міністэрства” і “Юрыдычныя тонкасці”, накіроўвайце іх на адрас рэдакцыі: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню: kultura@tut.by.

Першыя ластаўкі

“Справа з аўдыёкнігамі ў нашай краіне зрушылася з мёртвай кропкі, — кажа начальнік упраўлення выдавецкай дзейнасці і кніжнага гандлю Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь Алена Паўлава. — Прадукцыя такога кшталту дзяржаўныя выдавецтвы пакуль сапраўды падрыхтавалі не шмат, але пэўныя крокі ў гэтым напрамку мы зрабілі. У выдавецтве “Вышэйшая школа”, напрыклад, ужо існуе спецыяльная студыя аўдыёзапісу.

Замінаюць развіццю, у тым ліку, і эканамічныя прычыны: у Беларусі існуе толькі пачатковая стадыя развіцця рынку аўдыёкніг. Таму іх вытворчасць і асартымент пакуль такія маленькія. Не сакрэт, што з любога дыска цяпер можна зрабіць копію. У ЗША і Заходняй Еўропе ўжо распачынаюцца судовыя працэсы супраць парушальнікаў аўтарскага права. Вось і ўявіце, як цяжка акупляюцца выданні, калі ў кожнага школьніка ёсць магчымасць у любы момант зрабіць з іх копію ці спампаваць з Інтэрнета”.

Беларускія аўдыёкнігі, відавочна, будуць, у першую чаргу, стварацца ў разліку на настаўніцкую і вучнёўскую аўдыторыю. Галоўны рэдактар выдавецтва “Вышэйшая школа” Ганна Трусевіч паведаміла “К”, што яе арганізацыя мае ўсе неабходнае тэхнічнае абсталяванне і плануе выпускаць аўдыёкнігі з мастацкімі творамі, запатрабаванымі, найперш, у навуцальных установах. Пакуль што “Вышэйшая школа” выдала гукавыя варыянты дапаможнікаў па вывучэнні замежных моў і адпаведныя дадаткі да кніг па музыцы.

Як ужо адзначалася, летась унікальны дыск з запісамі чытанняў нацыянальнай класікі, у асноўным — з архіваў Белдзяржтэлерадыёкампаніі, падрыхтавала і выдавецтва “Мастацкая літаратура”. Дыск прызначаны, найперш, для настаўнікаў і вучняў. Куратар праекта, вядучы спецыяліст выдавецтва “Мастацкая літаратура” Зося Кустава лічыць, што ствараць аўдыёкнігі на беларускай мове вельмі неабходна менавіта цяпер, бо навуцальныя ўстановы краіны маюць вялікую патрэбу ў літаратурным і музычным афармленні прэзентацый, урокаў, лекцый. “Добра выдадзеная аўдыёкніга робіць вялікую справу: нясе моладзі наша беларускае слова. Сучасных дзяцей вельмі часта цяжка прывучыць да кнігі. Аўдыёзапісамі ж яны карыстаюцца з куды большай ахвотай”, — упэўнена яна. Па словах Зосі Куставай, “Мастацкая літаратура” не збіраецца спыняцца на дасягнутым

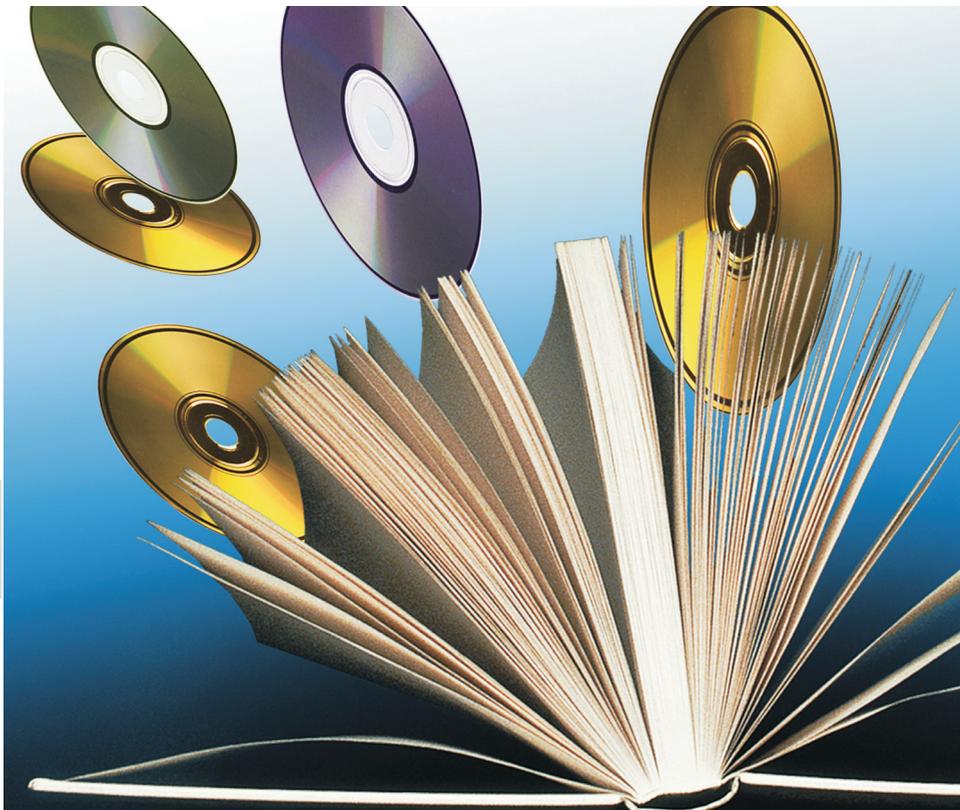
і мае ў планах намер працягваць працу па стварэнні аўдыёкніг. Тым больш, што архіўнага матэрыялу для іх хапае.

Так, адзін пералік таго, што ўдалося змясціць выдаўцам усяго толькі на адным дыску, сапраўды ўражае. Здавалася б, пры параўнальна невялікім кошце ў пятнаццать тысяч рублёў і значнай практычнай карысці наклад у дзве тысячы экзemplяраў павінен быў разысціся імгненна. Але дыскі і сёння ёсць у наяўнасці ў выдавецтве. Відаць, справа — не толькі ў выкананні, але і ў наладжванні стратэгіі рэкламы і продажу. Апошняму замінае адна істотная акалічнасць: як правіла, у буйных кніжных крамах, у адрозненне ад прылаўкаў нават дробных гандляроў дыскамі, няма спецыяльнага

Знайсці даступную палічку для беларускай аўдыёкнігі

Тыраж

“Гаворыць” за сябе

абсталявання для іх праслухоўвання, таму пакупнікі не маюць магчымасці зрабіць паўнаватарасны выбар. Мо па гэтай прычыне маркеталагі гандлёвай сеткі і лічаць аўдыёкнігі таварам нязначным. Зрэшты, тут усё звязана ў адно цэлае: не ўкладваюцца сродкі ў абсталяванне для забеспячэння продажу — няма высокіх паказчыкаў.

Ва ўсім вінаваты... сабекошт?

Праблемы з выданнем айчынных аўдыёкніг збольшага — эканамічныя і маркетынговыя. Сярод іх — сабекошт накладаў, якія значна меншыя, чым у тых жа расійскіх канкурэнтаў. Шмат грошай і часу вымагае падрыхтоўка самога запісу. У ідэале добрая аўдыёкніга павінна нагадваць класічны радыёспектакль. Дарэчы, апошнім часам слухачы канала “Культура” кожны будні дзень у эфіры могуць паслухаць чарговую частку нейкага класічнага літаратурнага твора. Зусім нядаўна, да прыкладу, была завершана праца над радыёпастаноўкай аповесці Васіля Быкава “Пастка”.

Увогуле, у фондах Беларускага радыё знаходзіцца 154 тысячы адзінак захоўвання аўдыёдакументаў, з якіх ці не трэцюю частку складаюць радыёспектаклі і чытанне літаратурных твораў, што могуць стаць добрай асновай для будучых дыскаў. Дык ці ёсць магчымасць выдаць класіку літаратуры ў класічным жа выкананні? “Усе плёнкі — у добрым стане і пасля неабходнай рэстаўрацыі могуць быць пераведзены на лічбавы носьбіты”, — расказала “К” старшы рэдактар групы рэстаўрацыі фанаграм аддзела сістэматызацыі галоўнай дырэкцыі фондавых матэрыялаў Беларускага радыё Марына Палуян. Пытанне ж, відаць, — толькі ў зацікаўленых асобах, якія змаглі б надаць гэтым запісам фармат аўдыёкніг.

На ніве радыётэатра з 1986-га працаваў вядомы акцёр і дыктар Беларускага радыё Алег Вінярскі. У XXI стагоддзі яго голасам прагучала аповесць “На імперыялістычнай вайне” Максіма Гарэцкага. “Пасля таго, як класічны твор Максіма Гарэцкага прагучаў у эфіры, было вырашана запісаць яго яшчэ раз — з музыкай і гукавымі спецэфектамі — ды выдаць у выглядзе аўдыёкнігі. Праца над ёй ішла амаль паўтара го-

да і ўключала ў сябе пэўную падрыхтоўку, працу над тэкстам, падбор музычнага суправаджэння”, — кажа Алег Аляксандравіч. Зрэшты, гэта натуральна: “Радыётэатру раней надавалі куды больш увагі і вельмі ўважліва працавалі над пастаноўкамі, рабілі па 10 — 12 дубляў кожнага эпизоду”.

Іншая справа, што да поўнай рэалізацыі тыражу гэтай аўдыёкнігі, як і многіх іншых з беларускай літаратурай, пакуль яшчэ вельмі далёка...

Пакуль на Беларусі працаёмкім працэсам стварэння аўдыёкніг займаюцца збольшага энтузіясты. Дзяржаўныя выдавецтвы, так бы мовіць, вывучаюць рынак, мацуючы грунт, на якім гэтая прадукцыя выклікала б найбольшую запатрабаванасць. Відавочна, што без праграма па дыроху з боку дзяржавы справа па выданні класікі беларускай літаратуры на аўдыёносьбітах будзе мець спарадычны характар. Але займацца ёй трэба: попыт на такія выданні ёсць і, відавочна, змяншацца ў бліжэйшай будучыні не стане.

Антон СІДАРЭНКА

Меркаванне ў тэму

На нашу думку, у тэму артыкула пра аўдыёкнігі прыйшоўся і ліст у рэдакцыю ад мовазнаўцы Алеся Каўруса. Калі аўдыёпрадукцыя ў выкананні прафесійных акцёраў можа дапамагчы вывучыць арфаэпію роднай мовы, то радыё і ўвогуле мусіць быць узорам для дакладнага вымаўлення і трапнага ўжывання слоў.

Каб не сыпаліся, як з меха...

“Высакароднай мэце — павышэнню культуры мовы — закліканы служыць перадачы Беларускага радыё і канала “Культура”, прысвечаныя розным аспектам роднага слова. Гэта “Моўная хвілінка”, “Роднае слова”, “Гаворым па-беларуску. Моўныя парады ад Маргарыты Прохар”.

Слухаючы “Моўную хвілінку” ў апошнія гады, я заўважыў як станоўчае ў асвятленні пытанняў, што ўзнімаюцца, так і пэўныя недахопы. Пра гэта пісаў і ў друку. Як агульны недахоп перадач пра мову адзначаў, што тэмы для іх бяруцца не з маўленчай практыкі, а “пастаўляюцца” слоўнікамі і граматыкамі, дзе шырока адлюстраваны розныя групы слоў, іх формы, варыянтнасць. Аўтары перадач імкнучыся знаёміць слухачоў з гэтым моўным багаццем, дапамагчы выкарыстоўваць яго як найлепш. Але часам іх падпільноўвае няўдача, калі яны ствараюць штучныя маўленчыя сітуацыі, кантэк-

сты, каб з іх дапамогай узяць для аналізу тое ці іншае слова, выраз.

На жаль, час прайшоў, але адзначаныя недахопы яскрава нагадваюць пра сябе, калі слухаю “Моўныя парады...”. Аўтар слухна зазначыла, што пры выбары і ўжыванні моўных сродкаў трэба ўлічваць такую істотную рысу добрай мовы, як дарэчнасць, кіравацца патрабаваннямі культуры мовы і стылістыкі. А калі пачала прыводзіць прыклады і тлумачыць іх, то фактычна скасавала сказанае.

М.Прохар давала да ведама слухачоў, што непажадана выкарыстоўваць у гутарцы словы “дах”, “пляц”: яны — з нямецкай мовы. Трэба карыстацца сінонімамі “страха”, “участак”. Тут, як мінімум, — тры недакладнасці. Па-першае, гэтыя словы, паводле лексіколага А.Булыкі, прыйшлі ў беларускую мову непасрэдна з польскай (а ў польскую — з нямецкай). Па-другое, запазычанасць слова — не перашкода, каб

яго ўжываць у розных стылях мовы. Па-трэцяе, у гутарковай мове без абмежавання ўжываюцца ўсе чатыры названыя журналіскай слоў. А “пляц”, у прыватнасці, даўно “прапісаўся” ў беларускім побытавым маўленні.

Нельга без агаворак пагадзіцца, што, як мяркуе М.Прохар, па-беларуску не вельмі дарэчна казаць: “наведваць бібліятэку”, а трэба: “хадзіць у бібліятэку”. Ёсць і сэнсавае адрозненне ў гэтых словах. “Наведваць” — гаворыцца больш дакладна, адназначна. “Хадзіць” у бібліятэку можна не толькі дзеля кніжна-інтэлектуальных інтарэсаў...

Агульнае ўражанне ад перадачы: перагружанасць моўнымі фактамі. Да таго ж, пра іх гаварылася паспешліва, невыразна.

У наступных выпусках “Моўных парад...” было нямаля карыснага. Так, паказвалася падабенства і адрозненне назоўнікаў “пісьменнасць”, “пісьменнасць”, “пісьменства”, асабліваці іх ужывання. Звярталася ўвага на неабходнасць адрозніваць словы “пазычыць”, “пазычаны” і “запазычыць”, “запазычаны”: “пазычаныя алоўкі” — “запазычаныя фразеалагізмы”. Слушна адзначана, што некаторыя аўтары недакладна выкарыстоўваюць дзяслоў “адбыцца”: як мастак ён не адбыўся. Тым самым ігнаруюцца трады-

цыйныя лексічныя сродкі беларускай мовы: “выявіцца”, “здзейсніцца”, “раскрыцца”, “спраўдзіцца”. А можна сказаць прасцей: мастак з яго не атрымаўся; мастак з яго не выйшла; мастак ён не стаў.

Добра, што фразеалагізмы бяруцца для разгляду збольшага тыя, што выкарыстоўваюцца ў мове нашых сучаснікаў: “вывесці на чыстую ваду”, “зблудная авечка”, “лынды біць”. Але трапляюцца і рэдкія, неактуальныя фраземы, нахшталь “авохці мне!”.

Думаю, шмат каму было цікава пачуць, што слова “знахар” трэба вымаўляць з націскам на апошнім складзе. Пад час перадачы слухач мог даведацца, ці правільна ён ставіць націск у словах “на працягу”, “крыху”. А што да фанетычных варыянтаў “выпадак — выпадак”, то тут прагучала празмерная катэгарычнасць: выбірайце толькі першы варыянт.

Гэтаксама катэгарычна М.Прохар сцвярджала, што трэба казаць “цяжкі”, “цяжкага” — з націскам на першым складзе, а не на другім. Насамрэч, гэтыя варыянты, як і “выпадак — выпадак”, здаўна суіснуюць у беларускай мове.

Некалькі заўваг наконт структуры перадач “Моўныя парады...”. Цяпер яны ідуць як трохчасткавыя. На маю думку, у за-

лежнасці ад складанасці і аб’ёму матэрыялу, можна адступіць ад гэтых рамак. Кароткі час перадачы (3 — 4 хвіліны), лічу, выкарыстоўваецца неэканомна: значную частку яго забіраюць паведамленне плана-зместу заняткаў, заклікі дыктара, аўтарскія падагульненні.

Слухач запам’ятае імя і прозвішча аўтара “Моўных парад...”, бо яны не раз называюцца. Мяркую, было б не лішне часам паведамляць і крыніцу звестак, фактаў (назваваць навукоўцу, кнігу). Урэшце, падкрэслім: галоўнае — адбор матэрыялу і метадыка яго падачы. Каб звесткі не сыпаліся, як з меха, на галаву слухача, а — падаваліся сістэмна, паслядоўна. Зразумела, гэта ўсё патрабуе часу, намаганняў і, напэўна, пашырэння рэдакцыі перадачы. Звернем увагу яшчэ на адну неабходную ўмову выніковасці моўных праграм: тэкст павінен агульвацца не хутка (як цяпер), а ў натуральным для нашай моўнай плыні тэмпе.

Робячы гэтыя заўвагі, жадаецца аднаго: каб узровень радыёперадач пра мову няўхільна павышаўся. Тым больш, паводле паведамленняў прэсы, вопыт стварэння такіх праграм на радыё мяркуецца выкарыстаць пры заснаванні спецыяльнай тэлеперадачы.

Алесь КАЎРУС, кандыдат філалагічных навук”

Аб шырокую геаграфію дэлегатаў сведчыць ужо той факт, што ў рабоце форуму прымалі ўдзел госці, у прыватнасці, з Расіі, ад якой прыехала найвялікшая колькасць нашых суайчыннікаў, а таксама з Польшчы, Літвы, Латвіі, Вялікабрытаніі, ЗША, Канады і нават Новай Зеландыі... Госці, дэлегаваныя на мерапрыемства, адзначылі важнасць прамога дыялога з прадстаўнікамі розных міністэрстваў і ўстаноў Радзімы.

Па прызнанні многіх дэлегатаў з'езда, з якімі давялося пагутарыць, пытанні нацыянальнай ідэнтычнасці беларусаў шмат у чым вызначаюць дзейнасць іх арганізацый, спрыяюць кансалідацыі выхадцаў з Беларусі і

цюмаў. І ў далейшым, па словах Паўла Латушкі, Міністэрства культуры адкрыта да супрацоўніцтва як з грамадскімі арганізацыямі, так і з канкрэтнымі асобамі ў справах папулярызацыі беларускай культуры. У тым ліку, у арганізацыі супольных канцэртаў, выставак, прэзентацый, і асабліва — у межах ініцыяванай творчай акцыі "Фестываль беларусаў замежжа". Зацікаўлена Міністэрства культуры і ў паступовым стварэнні культурных цэнтраў Беларусі, аналагічна арганізаванаму пры пасольстве нашай краіны ў Польшчы. У перспектыве значную ролю ў сістэматычнай падтрымцы дыяспары павінна адыграць і ўрадавая праграма "Беларусы свету".

раўнікоў беларускіх аб'яднанняў за мяжой пры апарце Упаўнаважанага.

Дэлегаты з'езда ў размове з прадстаўнікамі міністэрстваў і ведамстваў краіны не абышлі ўвагай пытанні, звязаныя з атрыманнем бясплатных беларускіх віз, адменнай рэгістрацыі пры наведванні Радзімы, магчымасцю атрымання беларускай моладдзю замежжа сярэдняй і вышэйшай адукацыі ў рэспубліцы на льготных умовах. Таксама прадстаўнікі дыяспары заклікалі спрыяць аб'яднанням беларускаў замежжа ў падпіску на беларускамоўныя выданні, якасць якіх была ацэнена надзвычай высока. Вялікая колькасць пытанняў адра-

Беларускі вектар для фальклору

У час пасяджэння.

У Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі завяршылася Міжнародная навуковая канферэнцыя "Сусветная фальклорная спадчына: мінулае, сучаснае, перспектывы ў напрамку даследавання" пад эгідай Камісіі па народнай творчасці Міжнароднага таварыства этналагаў і фалькларыстаў. У прадстаўнічай падзеі прынялі ўдзел вядучыя спецыялісты ў гэтай галіне з 23 краін свету. Уражанні ад падзеі і, увогуле, ад Беларусі, нашага фальклору, карэспандэнт "К" папрасіў падзяліцца некаторых удзельнікаў канферэнцыі.

Наталі КАНАНЕНКА, Олберцкі ўніверсітэт (Канада):

— Рада, што канферэнцыя адбылася менавіта ў Беларусі. Тут паказалі сябе ня мала маладых навукоўцаў. Я і мае калегі пабывалі на экскурсіях. Дарэчы, Мінск мне спадабаўся: вельмі прыгожы горад. Я ў ім — упершыню. А ў скансене мне давялося перакладаць тое, што гаварыў экскурсавод (наш перакладчык не валодаў спецыфічнай тэрміналогіяй), на англійскую мову.

Беларуская фальклорная школа — еўрапейская: вашы даследчыкі, як і паўсюль у Еўропе, робяць акцэнт на зборы матэрыялаў. У нас жа — на яго наступнай класіфікацыі. Варта было б, мне падаецца, з гэтых дзвюх тэндэнцый узяць самае лепшае і аб'яднаць. Фальклор у Еўропе і Паўночнай Амерыцы разумецца па-рознаму. Скажам, у Канадзе даследуюць паданні і балады, звязаныя з сучаснасцю. Да фальклору адносяць і сучасныя гісторыі, дзе, напрыклад, дзядуля распавядае ўнукам, як ён у дзяцінстве хадзіў у школу босым па снезе. Калі дадзены аповед перайшоў ад дзяды да бацькі і, можа, да сына, тады гэтая з'ява называецца персанальным наратывам. Таксама часта вывучаюцца фальклорныя матывы ў кіно, у папулярнай літаратуры. Мой даклад якраз прысвячаўся даследаванню фальклору ў кіно і ТБ на прыкладзе мастацкіх фільмаў "Багдан Хмяльніцкі" ды "Тарас Бульба".

Дарэчы, я шмат бываю ва Украіне, запісваю фальклор. Але цяпер маіх землякоў багата ў канадскім Эдмантане. Разам з калегамі наведваем тамтэйшыя ўкраінскія паселішчы. У нас выхадцаў з Украіны жыве некалькі мільянаў. Некалі яны былі ў Канадзе трэцяй па колькасці складзе этнічнай групай. А сёлета ў нашым універсітэце будзе працаваць аспірантка з Расіі, якая пачне вывучаць фальклор рускіх духабораў Канады. Пакуль не вывучаем беларускі фальклор, але спадзяёмся, што да нас прыедуць навукоўцы з Беларусі і дапамогуць распачаць яго даследаванне. Нам хацелася б мець бібліятэку па беларускім фальклору.

Сустрача паказала, што фальклор ва ўсіх краінах — падобны. Мы вырашылі на пасяджэнні, што варта стварыць індэкс сожстаў. Зрэшты, трэба мець больш стасункаў, каб бацьчы, што тут агульнае, а што — спецыфічнае.

Адрыена ХЭРЫС, выкладчык Тэхасага ўніверсітэта (ЗША):

— На канферэнцыі рабіла даклад аб чэшскім фальклору ў Тэхасе, дзе прадстаўнікі гэтай нацыянальнасці жывуць каля 150 гадоў, і многія з іх размаўляюць па-чэшску, захоўваюць свае песні.

Што да маіх уражанняў аб Мінску, аб канферэнцыі, дык яны — самыя станоўчыя. Я даўно хацела пабываць у Беларусі. Мне вельмі спадабалася ваша сталіца. Я зараз жыву ў Маскве. Гэта вялікі, цікавы го-

рад, але там усё іншае. Мінск жа прываблівае сваёй камфортнасцю. Беларусь цікавая сваёй адметнай культурай, фальклорам.

Вялікае ўражанне пакінуў музей беларускай народнай архітэктуры і побыту пад адкрытым небам у Строчыцах. Мы пачулі чужоўныя беларускія народныя песні, убачылі прыгожыя нацыянальныя строі. Беларусь і яе культура невядомыя ў Амерыцы. Буду рада распавесці на радзіме аб Мінску, вашым фальклору.

Аляксандр ЛАКОТКА, дырэктар Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы, член-карэспандэнт НАН Беларусі, доктар архітэктуры і гісторыі, прафесар:

— Гэтую канферэнцыю можна лічыць лагічным працягам той лініі, якую праводзяць UNESCO, еўрапейскія гуманітарныя арганізацыі ў Беларусі, вывучаючы духоўную культуру, нашу спадчыну. Вядома, што ў еўрапейскім культурным ландшафце духоўная спадчына Беларусі ў яе гістарычным лёсе захавалася найбольш поўна і аўтэнтычна. І сёння гэта шмат кажа аб тым, якія формы запаведнасці ўвогуле існуюць у Еўропе, дзе наша краіна — унікальны запаведнік духоўнай культуры. Цяпер з'яўляюцца і новыя ідэі міжнародных турыстычных маршрутаў: "З варагаў у грэкі", "Старажытны бургштывавы шлях", "Старажытны шаўковы шлях". І ва ўсіх важным складнікам з'яўляецца духоўная спадчына.

Не толькі па лініі UNESCO, Міжнароднай арганізацыі народнай творчасці, прадстаўнікі якой прымалі ўдзел у канферэнцыі, а і праз Еўрапейскі савет па культуры ўзнікаюцца праблемы захавання нацыянальных культур, моў. Тое, што інтэлектуальны, гуманітарны, культурны вектар Еўропы сёння звернуты ў наш бок, паказвае зацікаўленасць у захаванні беларускай духоўнай спадчыны.

Правядзенне навуковай канферэнцыі такога высокага ўзроўню павінна даць стымул далейшаму развіццю беларускай навукі. Сэнс правядзення такіх форуму — актывізацыя вывучэння, прыцягненне ўвагі да духоўнай спадчыны канкрэтнай краіны. У выніку такіх сустрач з'яўляюцца канкрэтныя дамоўленасці. Напрыклад, з прадстаўнікамі Польшчы, Германіі, Румыніі мы дамовіліся аб распрацоўцы сумесных праектаў пад эгідай UNESCO, Міжнароднай арганізацыі народнай творчасці, Камісіі па этнаграфіі і фальклору Еўрапейскага савета па культуры для стварэння, папаўнення калекцый, для навуковага забеспячэння, уключэння новых помнікаў фальклору Беларусі ў Спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей і Сусветнай культурнай спадчыны.

Гутарыла Наталля КІРПІЧЭНКАВА

В Культурная дамінанта з'езда суайчыннікаў

Вядома, што культура — гэта унікальны дыпламат самага высокага класа. Названая яе ўласцівасць дэманструе нацыянальную адметнасць кожнага народа ў сучасным свеце. Яна, культура, ідэнтыфікуе і рэпрэзентуе праз духоўныя здабыткі тую ці іншую нацыю на міжнароднай арэне, становіцца арыенцірам для далейшага развіцця стасункаў паміж дзяржавамі, а таксама яднае суайчыннікаў па ўсёй планеце.

Менавіта з гэтай прычыны "культурны кантэкст" панаваў у зале Міжнароднага адукацыйнага цэнтра, дзе сабраліся прадстаўнікі беларускай дыяспары ў дні V З'езда беларусаў свету. Усяго ў ім узялі ўдзел больш за 200 дэлегатаў з 17 краін. Якраз на культурным падмурку грунтавалася і цэнтральная тэма сустрэчы суайчыннікаў у Мінску: нацыянальная ідэнтычнасць беларусаў у сучасным свеце, праблемы яе захавання і развіцця.

дазваляюць пастаянна сачыць за развіццём культуры іх радзімы на сучасным этапе. Не выпадкова прадстаўнікі дыяспары з вялікім інтарэсам знаёміліся з навінкамі літаратуры і музыкі, сродкамі масавай інфармацыі Беларусі, у тым ліку — газетай "Культура" і часопісам "Мастацтва", і выданні арганізацый беларусаў замежжа ў час выстаўкі ў фае Міжнароднага адукацыйнага цэнтра, дзе і праходзіў форум. Дэлегаты з'езда беларусаў свету з Польшчы і Латвіі адзначылі ў гутарцы з карэспандэнтам "К", што адной з мэт наведвання Бацькаўшчыны стала якраз іхняе знаёмства з апошнімі культурнымі дасягненнямі Беларусі.

На названы аспект супрацоўніцтва з дыяспарай звярнуў пільную ўвагу міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка. Міністр згадаў Пасланне беларускаму народу і Нацыянальнаму сходу Кіраўніка дзяржавы Аляксандра Лукашэнкі, дзе беларускі Лідэр падкрэсліў: "У Год роднай зямлі павінны з'яднацца ўсе беларусы: не толькі тыя, хто пражывае на радзіме, але і тыя, хто па розных прычынах апынуўся за мяжой". І гэтая дзейнасць актыўна праводзіцца. Як адзначыў міністр культуры, цягам некалькіх апошніх гадоў за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту набыты і накіраваны грамадскім арганізацыям суайчыннікаў замежжа музычныя інструменты, камп'ютэрная тэхніка і літаратура. Да таго ж, творчым калектывам былі перададзены 442 камплекты сцэнічных беларускіх кас-

Міністр падкрэсліў, што такія адказныя мэты, як умацаванне і далейшае развіццё беларускай нацыі, нашай культуры і мовы, дзяржаўнасці, — гэта менавіта тое, што аб'ядноўвае і садзейнічае дыялогу паміж Радзімай і дыяспарай. Была прадстаўлена шырокая інфармацыя аб тым, што робіцца ў дзяржаве ў сферы культуры і што плануецца ў будучым.

Дарэчы, праца ўдзельнікаў з'езда вялася па секцыях "Сродкі нацыянальнай ідэнтыфікацыі беларусаў у Беларусі і свеце", "Магчымасці ўзаемадзеяння метраполіі і дыяспары ў захаванні нацыянальнай ідэнтычнасці і культурнай спадчыны беларусаў" і "Беларуская ідэнтычнасць у еўрапейскім кантэксце", дзе надзённыя аспекты абмяркоўваліся ў больш вузкім фармаце.

Акрамя пытанняў культуры, на з'ездзе закраліся аспекты эканамічнага супрацоўніцтва і нарматыўных стасункаў паміж Рэспублікай Беларусь і дыяспарай. Намеснік міністра эканомікі Андрэй Тур адзначыў, што беларусы замежжа могуць садзейнічаць прытоку ў краіну замежных інвестыцый і росту айчыннага экспарту. У сваю чаргу, Упаўнаважаны па справах рэлігій і нацыянальнасцей Леанід Гуляка ў сваім выступленні выказаў спадзяванне, што арганізацыі беларускай дыяспары пашыраць супрацоўніцтва з рэгіёнамі Беларусі і беларускімі гарадамі-пабрацімамі. Адзначыў, што меркаванні дэлегатаў і гасцей з'езда будуць улічаны пры прыняцці Закона "Аб беларусах замежжа". Ён прапанаваў прадстаўнікам беларускай дыяспары ўвайсці ў Каардынацыйны савет кі-

На адкрыцці з'езда выступае міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка.

Фота Генадзя ЖЫНКОВА, БелТА

савалася міністру культуры, што пацвярджала асаблівую зацікаўленасць беларусаў замежжа да пашырэння супрацоўніцтва ў культурнай сферы. Нават дзвюхгадзіннай сустрэчы не хапіла, каб задаволіць адказамаі ўсіх землякоў, таму гутарка з дэлегатамі яшчэ доўга працягвалася пасля яе. Асабліва ўвага акцэнтавалася на пытаннях вяртання культурных каштоўнасцей, святкавання 600-годдзя Грунвальдскай бітвы, падыходаў да праекта праграмы развіцця манументальнага мастацтва Беларусі да 2012 г.

Па выніках форуму былі прыняты шэраг дакументаў. У прыватнасці — гэта праграма "Беларусы ў свеце" на 2009 — 2013 гады, Зварот да Нацыянальнага сходу і Урада Рэспублікі Беларусі аб прыняцці Закона "Аб беларусах замежжа", шэраг зваротаў да кіраўніцтва краіны і грамадскасці, выніковая рэзалюцыя "Нацыянальная ідэнтычнасць беларусаў у сучасным свеце: праблемы захавання і развіцця". Усе гэтыя дакументы яшчэ раз засведчылі інтарэс прадстаўнікоў дыяспары да сацыяльна-палітычнага і грамадска-культурнага жыцця рэспублікі, зацікаўленасць суайчыннікаў за мяжой у трывалых kontakтах з радзімай. Асабліва гэта набывае актуальнасць, калі яднанне нацыі з'яўляецца адной з найважнейшых задач дзяржаўнай палітыкі Беларусі.

Кастусь АНТАНОВІЧ

“Шашачная культура”

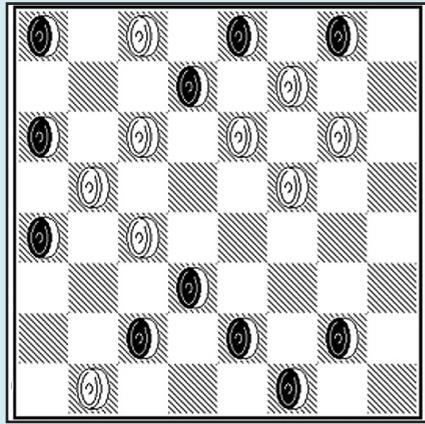
Конкурсныя заданні аматарам інтэлектуальнага адпачынку прапанавалі гэтым разам нашы пастаянныя аўтары і дэбютанты “Шашачнай культуры”.

Новыя творы нашых пастаянных аўтараў і дэбютантаў “Шашачнай культуры”, а таксама вынікі конкурсу на лепшае рашэнне шашачных кампазіцый — сёння ў “Куфры”.

Вынікі конкурсу не прынеслі сенсацый: перамог вопытны Дзмітрый Камчыцкі з Магілёва. Ён не толькі рашыў усе заданні, але і знайшоў лабачныя рашэнні ды прывёз доказ нерашальнасці праблемы № 164, а таксама раней за іншых даслаў свае адказы ў рэдакцыю. У наступным выпуску будзе аб’яўлены новы конкурс на лепшае рашэнне шашачных кампазіцый. У якасці трэнероўкі прапануем творы нашых дэбютантаў і пастаянных аўтараў. Напэўна, чытачоў не здзівіць чарговы дэбют выхаванкі Аляксандра Янчука. Рашайце пазіцыю № 191 Таццяны Трацюк у апрацоўцы вядучага рубрыкі.

Своесаблівы “юбілей” адзначыў вядомы нашым чытачам украінскі кампазітар Іван Івацка: 26 чэрвеня 1966 г. ён надрукаваў свой першы твор. З гэтай нагоды Іван даслаў свае новыя творы. Рашайце кампазіцыі і рыхтуйцеся да конкурсу!

№ 190 — Міхаіл Сцефановіч (Гродна)

Рашэнні конкурсных заданняў:

№ 163: d6 (e:c5A), c1 (c5B), a3, d2 x B (e3, c5), d2x A (a:c5), c1, h6 (выйграе і f4)(c3);

№ 164: e5, f8, b4 (але трэба біць e1 і — нічыя), b6, g3, a3, b4 x;

№ 165: dc3, e5, h8, g1 (a7, c5), c3x;

№ 166: f4 (g5A), c1 (c5), h6, d2 x A (c5), c1 (выйграе і f8, h6, d2), h6 (выйграе і f4) (c3);

№ 167: f4-d6 (f4A), a3, f8, d2 x A (e7), c1 (f4B), f8, d2 x B (c5), a3 x;

№ 168: h4, g3, gf6, f6, f4, d8 x;

№ 169: g7, b2, h4, e3, a5 x;

№ 170: dc5, e5 (e1A), f6, ef4, a5, f2, bc3, c3 x A(a1), h2, d4, h4;

№ 171: c7, b2, c3, g3, e7, g7 (d4), f8 x;

№ 172: f6, d6 (ab6), b8 (a5), f4, hg5 (hg7 A), h2, h8 x; A (ag7), d2/c1, f8, h6 x;

№ 173: g7, c7, b2, c3, g3, f4, d2! x;

№ 174: ed6 (выйграе і d8 (d4a)), a3, b2, h8 x a(c3), de7, d6, f8, a3, b6, e7/d8 x), ef8, f8-e7, d6, f8, a3, b6, e7/d8 x;

№ 175: g3, e5, d4, f6 (g5), e7, b4, d8 x;

№ 176: d8 (a7A), h2, b6, c1, a5, fb2, b4, hg3 # A (c7), c1, fe7, b6, d6, f4, h2 #;

№ 177: fg7 (b6A), a5, d6, b6, c1, a5, b4, gb2 # A (f2), g3, e3, a7, h4, g3, g1 #.

Трэнеравачныя пазіцыі:

№ 193 — Васіль Грабенка (Мінск).

Белыя: дамки a5, e1; шашкі f2, h6. (4).
Чорныя: шашкі a3, c5, h2, h4. (4).

№ 194 — Пётр Кажаноўскі (Пінск).

Белыя: c7, f2, f6, g1, g7, h6. (6). Чорныя: b2, d2, d4, g3, h4, h8. (6).

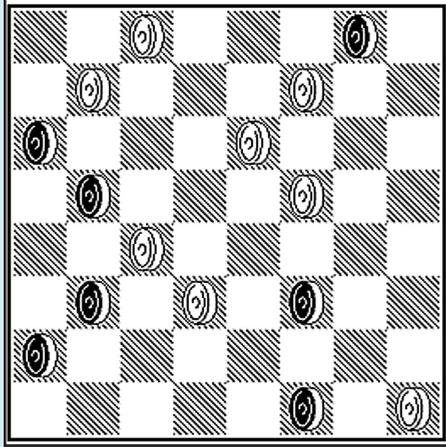
№ 195 — Мікалай Ірушэўскі (Мінск).

Белыя: a7, b6, c7, d6, g3, g7. (6). Чорныя: a5, d8, e5, f4, f8, h2. (6).

№ 196 — Аляксандр Перавознікаў (Рагачоў).

Белыя: a3, c3, d4, e3, g1, g5, h4. (7). Чорныя: a7, b6, c5, c7, e7, f2, g3, h6. (8).

№ 191 — Таццяна Трацюк (Камянец)

№ 197 — А. Перавознікаў. Белыя:

b6, c5, c7, e1, g5, h2. (6). Чорныя: a3, b4, d8, e3, f2, f4, g3, h6. (8).

№ 198 — А.Перавознікаў. Белыя:

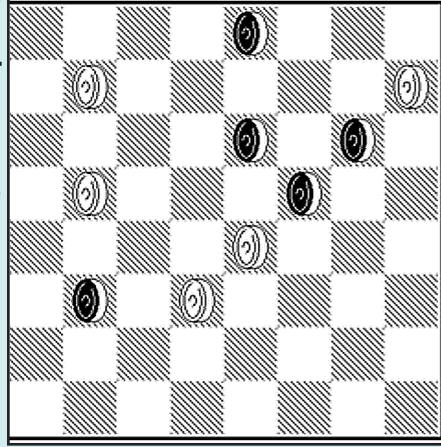
b4, d4, d6, e5, e7, g3. (6). Чорныя: a5, b2, c3, d2, f8, g7, h4. (7).

№ 199 — Аляксандр Сапегін

(Мсціслаўскі р-н). Белыя: a1, b6, c7, d6, e1, f2, g1, h4. (8). Чорныя:

a7, b2, c3, d4, d8, e3, e5, f4, g3, h6. (10).

№ 192 — Іван Івацка (Вінніца, Украіна)

№ 200 — А.Сапегін. Белыя: a7, b6, c1, c7, e1, e7, f6, g5, g7, h6. (10). Чорныя: a3, b2, c3, c5, d4, d8, e3, f4, g3, h2, h4. (11).

№ 201 — Іван Івацка (Вінніца, Украіна)

Белыя: a3, b2, e7, f2, g7. (5). Чорныя: a7, c7, d2, d4, h2, h4. (6).

Інфармацыя

Па прапанове старшыні Міжнароднай камісіі па шашачнай кампазіцыі Уладзіміра Матуся XX Рэспубліканскі конкурс па складанні дамачных праблем, аб’яўлены нашай газетай, плануецца правесці як міжнародны. Зараз гэтае пытанне абмяркоўваецца ў міжнароднай камісіі. Дадатковыя ўмовы будуць аб’яўлены. Тэрмін дасылкі кампазіцый на конкурс прадоўжаны.

Жадаем паспехаў! Свае адказы і новыя кампазіцыі накіроўвайце на адрас:

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, рэдакцыя газеты “Культура”, “Шашкі”.

Адрас электроннай пошты:

kultura@tut.by

Віктар ШУЛЬГА, майстар ФМЖД, нацыянальны майстар спорту па шашачнай кампазіцыі

“КУФРА-РАДЦА”

ВЫПУСК
№ 7 (31)

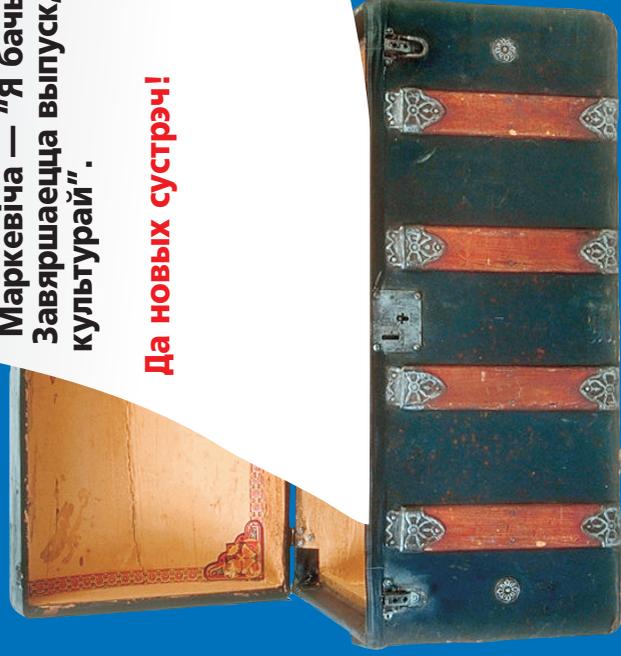
Шаноўныя культасветработнікі!

Сёння ў “Куфры-радцы” прапануем п’есу для дзіцячых тэатраў “Казкі Чароўнага лесу”, якая распаўвадзе, з аднаго боку, пра незвычайныя прыгоды яе герояў, а з іншага — яшчэ раз сцвердзіць: здаровы лад жыцця трэба весці з самага маленства. Да усяго, мяркуем, твор стане добраай дапамогай аматарскім тэатрам у дні школьных канікул.

Рознабаковым стане і нотны блок “Куфры”. У ім — “Цішыня на граніцы” і “Дарогамі вайны” з харавой праграмы Алены Атрашкевіч “Дзень вызвалення”, дзіцячая песня Дзмітрыя Даўгалёва “Сонечны зайчык”, а таксама творы аднаго з фіналістаў праекта “Новыя галасы Беларусі” Аляксандра Маркевіча — “Я бачыў” і “Пчолка”.

Завяршаецца выпуск, па традыцыі, “Шашачнай культуры”.

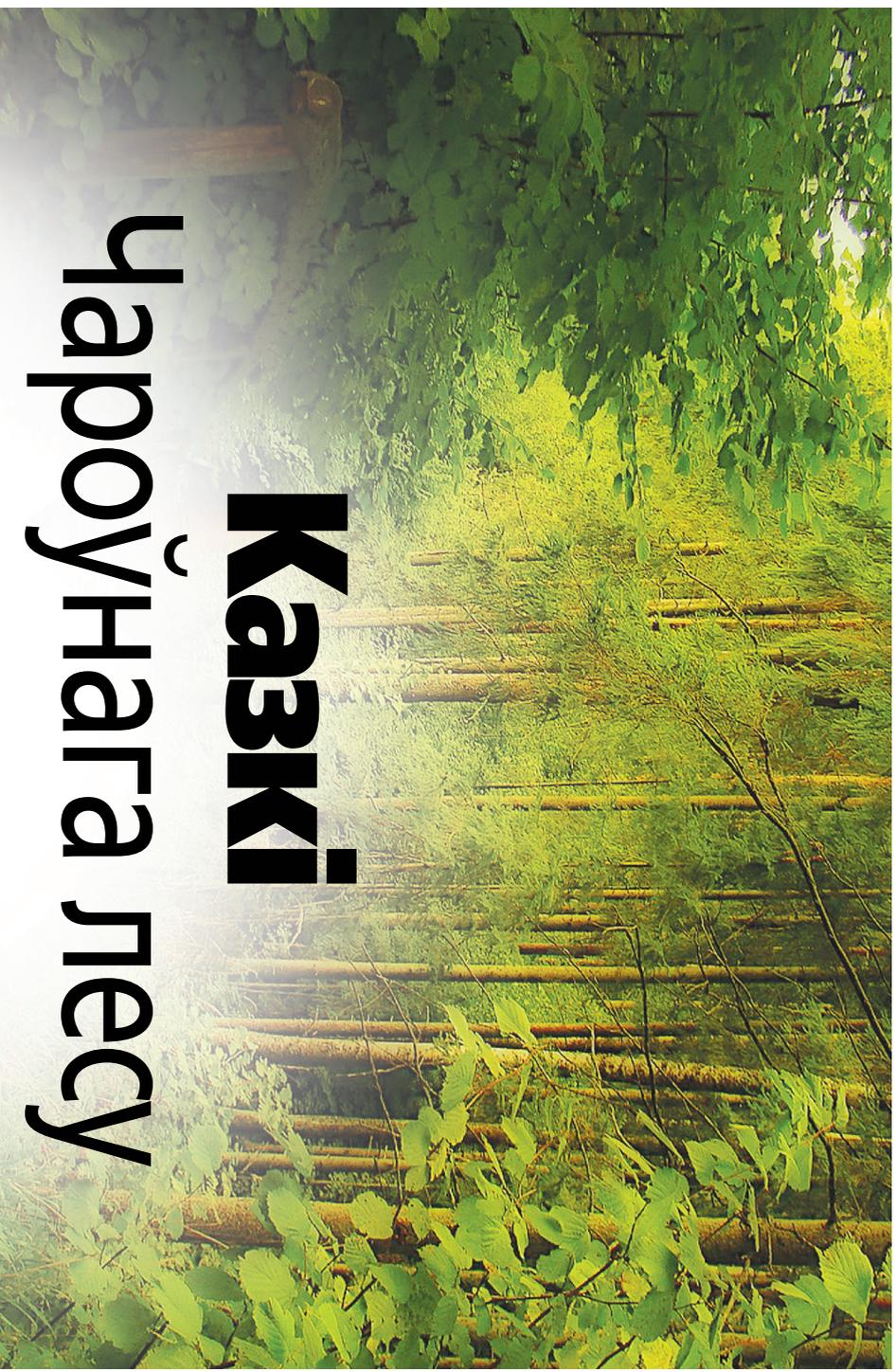
Да новых сустрэч!

Імя Сяргея Дзмітрыева ўжо знаёма чытачам “Курфа”: у лютаўскім выпуску мы друкавалі ягоную п’есу “Навабранец, або Паслушанне Івана Новікава”.

Сёння ж аўтар звярнуўся да жанру дзіцячай казкі. Герой яго п’есы — аднагодка ўдзельніца тэатральных студый і народных сцэнічных калектываў — трапляюць у казанны лес, дзе ім выпадае даказаць сваю сумленнасць, волю да перамогі, шчырае сяброўства.

Звяртаючыся да спрадвечных “легендаў і казак былых пакаленняў”, традыцый народнага тэатра, батлгек, “Камедыі” Катана Марашэўскага, аўтар уводзіць у п’есу вобразы Вядзьмаркі і Нячыціка, каму не пад сілу зламаць яднанне галоўных герояў і іх новых сяброў з Чароўнага лесу. І дабро ў п’есе, канешне ж, перамагае. А яшчэ адной магістэрыяльнай тэмай твора стаў здаровы лад жыцця, які патрэбна весці з дзяцінства.

Казкі Чароўнага лесу

Сяргей ДЗМІТРЫЁЎ

Дзейныя асобы:

Насця
Дзіма (яе брат)
Тата (ён жа — Пасечнік)
Урач (яна ж — Выдзьмарка)
Мядзведзіца
Нячыцік
Двое медзведзянят

Дзея першая

Пакой у звычайнай гарадской кватэры. Для сцяны стаяць залпачнікі, вуды, кацялок. На адным з рукзакоў ляжыць вяроўка. Ідуць зборы да выезду на прыроду. Насця і Дзіма сядзяць на крэслах, паміж імі на журнальным століку — скрынка марожанага. Гучыць музыка.

Насця. Ты ліжаш марожанае ці кусаеш?

Дзіма. Кусаю, а ты?

Насця. А я ліжу: так смачней.

Дзіма (прагна накідваючыся на чарговую порцыю). Затое марудней. Ты колькі ўжо з’ела?

Насця. Пяць.

Дзіма. Вось бачыш! А я — сем!

Насця. Цішэй едзеш — дагей будзеш. Я задавальненне расцягваю. А ты, як удай, глытаеш, не будзе чаго нават успомніць...

Дзіма. Як гэта?

Насця. А вось так. Навдайся ў запас. Тата казаў: будзем у лесе адпачываць ад цывілізацыі. На прыродзе. Самай што ні ёсць запаветнай. Будзем гатаваць ежу на вогнішчы, рыбу вудзіць і птушчак слухаць! Смачнейшае ж марожа-

я бачыў, як вечер па полі гуляў, зямлю ўзрываў і бярозкай хіляў, заносіў пяском сенажаткі, лагчынікі, ламаў на бярозы жывыя галінкі.

Я бачыў, як ястраб галубку забіў, і выкпеваў сэрца, і цёплу кроў піў; Віхор яе пер’е і косці развеў; Галуб варкавай, галасіў без надзеі.

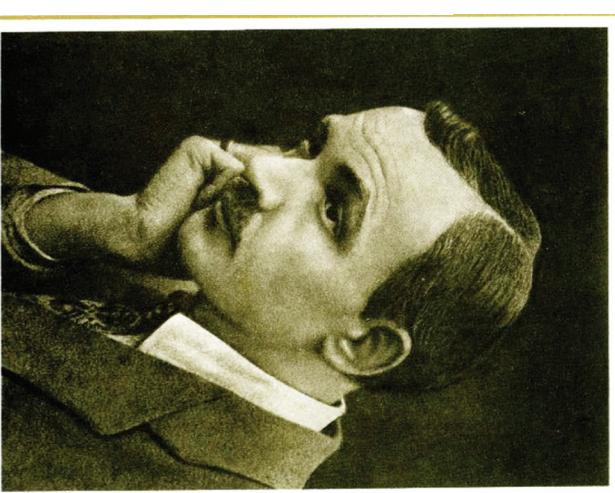
Я бачыў дзвючынку няшчасну адну, як бегла да рэчкі, нырнула ў ваду! Нагнаў вечер хвалі і след той загладзіў; На беразе волыхі шумелі аб здрадзе.

Я бачыў ўсё гэта й душою цягнёў, Застыў смех на губах і песні не пёў, Заплакаў, заліўся маркотнай слязінкай Дзін над бярозкай, галубкай, дзвючынкай.

Я бачыў...

Нетапніка

Верш Янкі Купалы
Музыка А.Маркевіча

14 жніўня беларусы адзначаюць Мядовы Спас. Да гэтага свята ў Мінску будзе прымеркавана аднайменная Міжнародная выстаўка-кірмаш, ужо другая па ліку. Разнастайныя “мядовыя святкаванні” пройдучы і ў іншых рэгіёнах. А якое ж свята — ды без песні? Таму прапануем амацевам музыкі песню “Пчолка” Аляксандра Маркевіча — аднаго з фіналістаў праекта “Новыя галасы Беларусі” (гл. “К” №№ 23 і 28 за 2009 г.).

Мёд і філасофія

На канцэртах у Палацы Рэспублікі, ля сцен Мірскага замка і ў Летнім амфітэатры на “Славянскім базары ў Віцебску” Аляксандр спяваў прапанаваныя яму папулярныя песні іншых аўтараў — засяроджаныя, не па гадах удумліва (адна толькі “Малітва” А.Молчана чаго каштуе!). А два гадзі таму стаў лаўрэатам Рэспубліканскага конкурсу “БелАЗаўскі акорд” — з уласнай баладай “Я бачыў” на верш Янкі Купалы.

— Спяваў я з самага дзяцінства, — расказаў А.Маркевіч, — а ствараць песні пачаў гадоў з 12-ці: пацягнуўся за старэйшай сястрой, якая на той час ужо была ўдзельніцай бардаўскіх фестываляў.

— **Памятаеце, пра што была першая песня?**

— Пра дарогу.

— **Мабыць, вандраваць любіце?**

— Так, але песня тая — пра шлях жыццёвы. Мяне заўсёды неяк на філасофію цягнула. Маці ўгадвае, што ледзь навучыўся чытаць, уз’яўся за Ніцшэ. Нічога там не разумей, але ўсё роўна — чытаў.

— **Дык большасць ваших песень — філасофскія?**

— Хутэй, філасофска-лірычныя, пра каханне. На адным з фестываляў раптам убачыў дзяўчыну ў валожкавым вянку, яна зірнула на мяне — і ўсё ўнутры ўва мне замерла. З таго часу перапісваемся (я жыву ў Лідзе, яна — у Слоніме), сустракаемся.

— **Чаму ж пры такім шчаслівым узаемным каханні вы раптам звярнуліся да аднаго з самых трагічных вершаў Купалы? Дзеся кантрасту?**

— Песня “Я бачыў” з’явілася, дзякуючы майму выкладчыку — кампазітару Віталю Радзівонаву, у якога я займаўся ў Лідскім музычным вучылішчы. Ён прапанаваў звярнуцца да творчасці Песняра, але “зачапіў” мяне чамусьці менавіта гэты верш: калі яшчэ толькі чытаў яго, мелодыя ознікла нібы сама сабой. А вось з “Пчолкай” усё было іначай. Да мяне звярнуліся мясцовыя пчалары, але іх песенны тэкст падаўся надта пафасным. Мне ж уяўлялася штосьці блізкае да фальклору. І да прыдуманай стылізаванай мелодыі я “прыстасаваў” словы. У такім варыянце мы і выконвалі гэтую песню год таму на выстаўцы-кірмашы ў Мінску: жалейка, флейта, скрыпка, акустычная гітара, народныя ўдарныя — гурп “Немо”.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Пчолка

**Музыка і словы (паводле народных)
А.Маркевіча**

Як лета прыйдзе —
Кветачкі расцвітуць,
расцвітуць.
Як сонейка ўзйдзе —
Пчолейкі загудуць,
загудуць.

Ты ляці-ляці, мая пчолка,
Да святла, да святла.
Ты нясі-нясі, каралеўна,
Ты нясі-нясі, каралеўна,

Кроплі сонейка ды кветак
Дабрыню, дабрыню.
І душы сваёй вялікай
Цеплыню, цеплыню.

Прыпеў:

Ты ляці-ляці, мая пчолка,
Ты ляці-ляці, каралеўна.
Ты ляці-ляці, мая пчолка,
Ты ляці-ляці, каралеўна.

Першы куплет і прыпеў — жвава

Як ле-та перык-дзе-кве-тач-кі рас-цві-туць, рас-цві-туць.
Як со-ней-ка ўзы-дзе-пчо-лей-кі за-гу-дуць, за-гу-дуць.
Ты ля-ці-ля-ці, ма-я пчо-лка, да свят-ла, да свят-ла.
Ты ня-сі-ня-сі, ка-ра-леў-на

(Кожны разгортвае новае марожанае.) Раз... Два... Тры!
Насця хавае марожанае, робячы выгляд, што з’ела яго. Дзіма ніяк не можа зразумець, як жа гэта адбылося. Насця дае яму пстрычку, вяртаецца на ранейшае месца, дастае няз’едзенае марожанае і працягвае даваць яго на вачах у Дзімы.

Дзіма. Ах, вось ты як?!
Насця. Як дамовіліся.
Дзіма (азіраючыся па баках, заўважае вярхоўку на рукаву). Вось так?

(Бярэ вярхоўку, згортвае ў ласо і спрабуе накінуць на Насцю.) Вось так.

Насця. Ах, вось ты так? (Хапае вярхоўку, накідаецца на Дзіму і звязвае яго па руках і нагах.) Марожанага хочаш?

Дзіма (крычыць на ўвесь голас). Так!

Насця. Не дам. Дрэнна сябе паводзіш, старэйшых не слухаешся!
З’яўляецца Тата. Нешта прыніс. Распакоўвае сумку.

Тата. Ну што, збіраецеся?
Насця. Збіраемся. Адзін ужо сабраўся.

Тата. Дзе?
Насця. Ды вось. Стаіць.

Тата. Дзіма, што з табой?... Ты што, ужо сабраўся?

Дзіма (раптам страшэнна асіплым голасам). Добры дзень, тата...

Тата (азіраецца, бачыць каробку і абгорткі ад марожанага). Ты што... Ты што нарабіў? Ты ж захаваў рэў! Што цяпер рабіць? Га? Я ў цябе пытаюся!

Дзіма. Я...

Тата. Маўчы... Табе шкодна гаварыць. Што ж рабіць? Так... Тэмпература ёсць? Што ты маўчыш? Я ў цябе пытаюся! Ёсць ці няма?

Дзіма. Няма.

Тата. Маўчы, табе шкодна гаварыць. Трэба выклікаць урача. Садзіся... Я хутка. (Сыходзіць.)

Насця. Ты праўда захварэў ці дурня строіш? (Развязвае яго.)
Дзіма. Праўда.

Насця. Ты што? Тата пра лес цілы год марыў! Памятаеш, мінулым летам, калі з дачы вярнуліся, ён сказаў: маўляў, ну вось — скончылася лета, цяпер наступнага цэлы год чакаць! Ды ён усю восень, зіму і вясну пра паход гаварыў, усё марыў, а ты...

Дзіма. А што я? Ты марожанага скрыню купіла!

Насця. Калі б ведала, што ты такі слабак, я б табе ніводнай порцыі не дала! Зразумей?

Дзіма. Ну і сама захварэла б!
Насця. Не бойся, не захварэла б... Слухай, а можа, гэта ты спецыяльна?

Дзіма. У сэнсе?
Насця. Ну, каб у паход не ісці. Ты ж ад свайго камп’ютэра адарвацца не можаш!

Дзіма. Не спецыяльна.

Насця. Добра, паверу. Толькі цяпер трывайма: я сама тваім лячэннем займуся. Ты ў мяне па гадзінах будзеш таблеткі глытаць і горла паласкаць.

Урываецца Урач. Яна нейкая дзіўная: ці то валасы ва ўсе бакі тырчаць, ці то нос кручком.

Урач (да Насці). Рот.

Насця. А-а-а.

Урач, не глядзячы на яе, садзіцца выпісваць рэцэпт.

Урач. Дыхай... Не дыхай.
Насця разгублена надзімае шчо-кі і дышае.

Насця (не вытрымаўшы). Гэта не я... Гэта ён — захварэў!

Урач, працягваючы сядзець, паварочваецца да Дзімы.

Урач (злосна). Дыхай... Не дыхай... Дыхай убок. Скажы: “А-а-а”. Адкрый рот. “А-а-а”. Зразумела. Імя?

Дзіма. Дзіма...

Урач. Вось рэцэпт. Таблеткі піць, на вуліцу не хадзіць. Усё.

Знікае гэтак жа раптоўна, як і з’явілася.

Насця. Вось дык справы... З’яўляецца Тата.

Тата. Ну вось, урача выклікаў, хутка будзе.

Насця. Яна ўжо была.

Тата. Хто — “яна”?

Насця. Урач. Злосная-я-я!..
Тата. Дзіўна, так хутка... Дзе рэцэпт?

Насця. Вунь, на сталае.
Тата. Ого, як шмат. Я — у аптэку. (Збягае.)

Дзіма. Насця...
Насця. Што?

Дзіма. А я ведаю, кім ты будзеш, калі вырасцеш.

Насця. Ну, кім?
Дзіма. Дзіцячым урачом. Ты таякая добрая.

Насця. Ах, так! Ну я цябе раз... вылечу!

Дзіма (уцякаючы).
Хто пад дрэвам сядзіць?
Гэта Насця-Айбаліт!
Ідзіце да яе лячыцца і карова, і ваўчыца,
і жучок, і чарвячок,
і мядзведзіца...

Насця ловіць яго, валіць на падолю, садзіцца зверху, дае пстрычку. Пстрычкамі лечыць усіх
Наша Насця-Айбаліт!

Тата (з’яўляецца з пакетам ледзяў). Насця, што ты робіш?

Насця. Стаўлю банкі. Яны вельмі добра дапамагаюць ад кашлю.

Тата. А што, урач сказала ставіць банкі? Я не ўмею.

Насця. Затое я ўмею — у момант вылечыцца.

Тата. Годзе, Насця, годзе. Так... (Высыпае з пакета на стол цэлюку кучу каробачак, шклянчак.) Так. Гэта — тры разы на дзень, па адной таблетцы. Гэта — два разы на дзень, па тры таблеткі. Гэта — тры разы на дзень, па дзве таблеткі. Гэта — па таблетцы перад ежай. Гэта — па таблетцы пасля ежы. Гэта перад ужываннем узбоўтаць. Гэта — захоўваць у цёмным месцы.

Гэта — берагчы ад дзяцей. Гэта — строга па рэцэпту ўрача. І гэта ўсё — аднаму дзіцяці?! Глупства нейкае! Дзіма!

Дзіма. Што, тата?

Тата. Дзіма, гэта не ты з глуду з’ехаў. Гэта я з глуду з’ехаў. (Скідвае ўсе лекі назад у пакет.)

Насця. А як жа яго вылечыць?
Тата. А вось як. (Сыходзіць і вяртаецца са слоікам меду.) Вось як. Насця, нясі малако. Разлівай у кубакі. Будзем піць малако з мёдам. Заплюшчыце вочы... Адкрыйце роткі!

Набірае ў лыжкі мёд і дае дзецям. Гасне святло. Поўная цемра.

Насця і Дзіма. Тата!!!

Музыка паступова пераходзіць у лугі начнага лесу.

Дзіма. Насця?

Насця. Я тут. А ты дзе?

Дзіма. І я тут. А дзе тата?

Насця. Напэўна, пайшоў пробкі мяняць. Электрычнасць жа згасла.

Дзіма. Нічога не відаць, хоць вока выкалі, і халодна.

Насця. Дзімка, глядзі: зоркі!

Зоркі з’явіліся.

Зоркі з’явіліся.

Зоркі з’явіліся.

(Запалываюцца зоркі, лепш чуваць гукі начнога лесу).

Дзіма. Гэта — не дом. Гэта — лес! Мы ў лесзе! У начным лесе.

Насця. Не можа быць! Як мы тут апынуліся? Можа, гэта сон?

Дзіма. Адзін на дваіх? Наўрад ці.

Насця. Тады... Можа, гэта якая-небудзь камп’ютэрная гульня?... Але як мы ў яе трапілі?

Дзіма. Не ведаю. Трэба шукаць дарогу. Трэба зарыентавацца.

Насця. Сонца няма, дзвядзецца чакаць да раніцы.

Дзіма. Мох на дрэвах расце з паўночнага боку.

Насця. Цёмна, не відаць. Трэба — па зорках. Па Палярнай зорцы, як тата вучыў.

Дзіма. А дзе яна?

Насця. Яна... у сурор’і Вялікай Мядзведзіцы — самая яркая зорка. *Чуецца бліжэі рык дзікага звера.*

Насця і Дзіма хавваюцца. З’яўляецца Мядзведзіца.

Мядзведзіца. Выходзьце, я ведаю, што вы тут! (*Зноў рыкае.*) Я вас бачыла. Чаго баіцеся? Хоць вы і ўдваіх, я гатова з вамі змагацца! (*Нюхае паветра.*) Пахне мёдам... Калі гэта вы паспелі палюбіць мёд? Выходзьце, кажучы апошні раз!

З’яўляюцца Дзіма і Насця.

Мядзведзіца. Што гэта?... Дзеці?... Хто вы такія, як вы трапілі ў чароўны лес?

Насця. Мы не ведаем. Мы сядзелі з татам дома, лілі малако з мёдам, і раптам апынуліся тут...

Мядзведзіца. З мёдам... Вось яно што... Значыць, гэта не проста.

Насця. А вы не бачылі нашага тату?

Мядзведзіца. Вашага тату? Не. Яго тут няма. І толькі адзін чалавек можа дапамагчы вам вярнуцца да дому.

Дзіма. Хто ж гэта?

Мядзведзіца. Пасечнік.

Насця. Пасечнік — гэта такі чалавек, які збірае мёд?

Мядзведзіца. Толькі збіраюць мёд пчолы, а мы з Пасечнікам ім дапамагаем.

Дзіма. А дзе ён жыве? Хутчэй пакажыце нам дарогу!

Мядзведзіца. Я не магу правесці вас. Да світанна я павінна быць тут, на палыне, і сцерагчы вулей.

Дзіма. Ну, тады пакажыце, у якім баку стаіць ягоны дом.

Мядзведзіца. Не. Я не магу адпусціць вас адных. Ноччу ў чароўным лесе можна лёгка заблукать.

Насця. Чароўны лес? Чароўных лясоў не бывае.

Мядзведзіца. А мядзведзіцы, якія размаўляюць, бываюць? Вось бачыш. Нічога, світанак ужо хутка: зоркі пачынаюць згасаць. А пакуль ідзіце да мяне, не бойцеся. Вось так. Пасціце гадзінку, а я раскажучам казку.

У адным лесе жыла-была Мядзведзіца з двума мядзведзяняткамі. І былі яны такія спаўныя, такія смешныя! Вельмі любіла іх Мядзведзіца і нікуды ад сябе не адпускала. Але вось паспела ў лесе маліна, і сталі мядзведзяняты прасіць маці адпусціць іх паглядзі: “І самі падыім”, — кажучы, — і табе прынясьм”. Не хацела Мядзведзіца адпускаяць іх адных, ды ўтрасілі яны яе. Пайшлі ў лес — і не вярнуліся. Відаць, заманіла іх да сябе злая Вядзьмарка і пасадзіла на ланцуг...

Насця. А што ж Мядзведзіца іх не шукала?

Мядзведзіца. Шукала. Ды ніхто не ведае, дзе логава Вядзьмаркі. Чароўны лес — вялікі, не адразу знойдзеш.

Дзіма. Але яна іх... потым... знойдзе?

Мядзведзіца. Абавязкова знойдзе! Не можа маці сваіх дзеткаў у бядзе кінуць. Ну вось, хутка і сонца узыйдзе. Падмайцеся, ідзём да Пасечніка. Чуецца, ён на дудачцы грае: пчол будзіць.

Чуваць, як Пасечнік грае на дудачцы.

Ой, зусім забылася, а клічуць вас як?

Дзіма. Дзіма.

Насця. Насця.

Мядзведзіца. А мяне клічце Мядзведзіцай.

Сыходзяць. Займінненне. Чуваць, як гудуць пчолы.

Сонечны ранак у лесе. З’яўляецца Пасечнік. Ён грае на дудачцы, навокал гудуць пчолы. З’яўляюцца Дзіма, Насця і Мядзведзіца.

Мядзведзіца. Добрай раніцы, гаспадар! Вось, глядзі, каго я каля

вулей ноччу знайшла. Добрая дзеці: сцерагчы мне дапамагалі.

Пасечнік. Ведаю, што добраы.

Мядзведзіца. Пайду я, гаспадар.

Пасечнік. Ідзі, ідзі... (*Мядзведзіца сыходзіць.*) Добраы дзень, Насця!

Добраы дзень, Дзіма!

Насця. А адкуль вы ведаеце, як нас завуць?

Пасечнік. Я ўсё ведаю... Ведаю нават, што ў Дзімы горла баліць. Так?

Дзіма. Так.

Пасечнік. Не здзіўляйцеся, мне ўсё пчолы расказалі.

Насця. Дзядуля, а як жа нам да дому трапіць? Вы нам пакажаце дарогу?

Пасечнік. Дарог у Чароўным лесе няма, пешшу адсколь не выйдзеш. А вось як Дзіма паправіцца, дык лічыце, што ўжо і дома.

Адна з пчол падлятае блізка да Насці.

Насця. Ой! Пчала!

Пасечнік. Не бойся, Насця. Пчолы не злыя, без дай прычыны не джаляць.

Дзіма. А што ёй трэба?

Пасечнік. Відаць, па справах прыляцела. Скажаць нешта хоча.

(*Гадносіць далонь з пчалой да вуха, слухае.*) Кажа, верас зацвіў. Час верасовы мёд збіраць. 3-3-3-3-3-3 (*адказвае пчале — тая адлятае*).

Насця. А вы ёй што адказалі?

Пасечнік. Адказаў: добра, маўляў, перанясу на дзень вулей туды, дзе верас цвіце.

Дзіма. А хто вас навучыў пчаліную мову разумець?

Пасечнік. Пчолы і навучылі.

Яны чалавека шмат чаму навучыць могуць. Ды не адны пчолы: дрэвы, кветкі — усе сваю мову маюць і адно аднаго разумеюць.

Падае Насці і Дзіме гаршчочак мёду і лыжкі.

Насця. Дзядуля, а вы нас навучыце пчалінай мове?

Пасечнік. Канешне, навучу, а пакуль вучыцеся гусці: можа прыпацца.

Дзіма і Насця страбуюць гусці, як пчолы, — атрыmlтываецца дранна.

Дзіма. Цяжка, не атрыmlтываецца. А на дудачцы граць таксама навучыце?

Тэрыторыя дзяцінства

Сам па сабе сонечны зайчык — песенны вобраз зусім не новы. Але Дзімтрый Даўгалёў і Уладзімір Пецюкевіч змаглі “зпавіць” не проста свайго, а яшчэ і... лірыка-патрыятычнага.

Іх песня — нават больш пра цёплы сонечны праменьчык, што будзіць дзіця светлай летняй раніцай. А ўдала знойдзенае параўнанне раніцы з маці — быццам радасны крок, зроблены на сустрэч навакольнаму свету, утэўненасць, што той атуліць, прылашчыць, не дасць пакрыўдзіць. Калі дзіця падрасце, гэты асацыятыўны шэраг новыхі фарбамі азорыць для яго трывалы вобраз маці-Радзімы.

Такая ж і мелодыя гэтай

песні — “утульная”, быццам прызначаная менавіта для цябе (а так яно і ёсць: лірычныя інтанацыі Д.Даўгалёва ніколі не бываюць надта выкрутасістымі), і адначасова, не трывіяльная, чым, здараецца, “грашачы” дзіцячыя песні. У кампазітара шмат чудодных “дарослых” твораў розных жанраў — чаго вартага хаця б знакамітая песня “Гар мой, не кліч”, што стала ўжо класікай! Але тое, што яму ўдалося знайсці ў музыцы сваю “тэрыторыю дзяцінства”, надае яго творчасці асабліваю “сонечнасць”.

Н.Б.

раз маці-Радзімы.

Сонечны

Зайчык

Словы У.Пецюкевіча
Музыка Дз.Даўгалёва

Скача зайчык сонечны,

Скача па акне,

Весела і зайчыку,

Весела і мне.

Прыпеў:

Наспяваю песеньку,

Зайчыка лаўлю, —

Allegretto

1. Ска-ча-зай-чык со - лед-ца, ска-ча-па та ар - не.

7

Piano

7

13

Be - ce - та і зай - чы - ку, во - ce - та і мне.

Piano

18

Be - ce - та і зай - чы - ку, во - ce - та і мне.

Piano

18

Be - ce - та і зай - чы - ку, во - ce - та і мне.

Allegretto

mf

Piano

7

1. Ска-ча-зай-чык со - лед-ца, ска-ча-па та ар - не.

7

Piano

13

Be - ce - та і зай - чы - ку, во - ce - та і мне.

Piano

18

Be - ce - та і зай - чы - ку, во - ce - та і мне.

18

Be - ce - та і зай - чы - ку, во - ce - та і мне.

Piano

...І такіх людзей нельга перамагчы

“Заір Азгур. Хроніка ваенных часоў” — так называецца ўнікальная выстаўка, якая экспануецца ў Мемарыяльным музеі-майстэрні З.І. Азгура — народнага мастака Беларусі і СССР, Героя Сацыялістычнай працы, двойчы лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР, акадэміка (1908 — 1995 гг.). Выстаўка праводзіцца ў рамках святкавання 65 гадавіны вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Упершыню прэзентаваны фатаграфіі і дакументы 1941 — 1944 гадоў, у тым ліку — фота З.Азгура за работай над партрэтамі М.Гастэлы і Героя Савецкага Саюза А.Яроменкі, фота, дзе мы бачым З.Азгура з М.Шмыровым і мастаком Я.Кацманам у Цэнтральным штабе партызанскага руху. Прадстаўлены таксама сведчанні ЦК КП(б) Беларусі аб камандзіроўцы Азгура ў Новасібірск і Томск ад 22.10.1941 г., Новасібірскага абкама УКП(б) аб накіраванні скульптара ў Маскву ад 10.03.1942 г., а таксама дыплом Камітэта па справах мастацтваў пры СНК СССР Азгуру за партрэты, якія экспанаваліся на Усесаюзнай выстаўцы “Вялікая Айчынная вайна” ў 1943 г.

Ну і, канешне, на сённяшняй выстаўцы шырока прадстаўлены цыкл партрэтаў герояў Вялікай Айчыннай і кампартызанскай вайны — усяго каля 60 твораў у гіпсе, бронзе, мармуры.

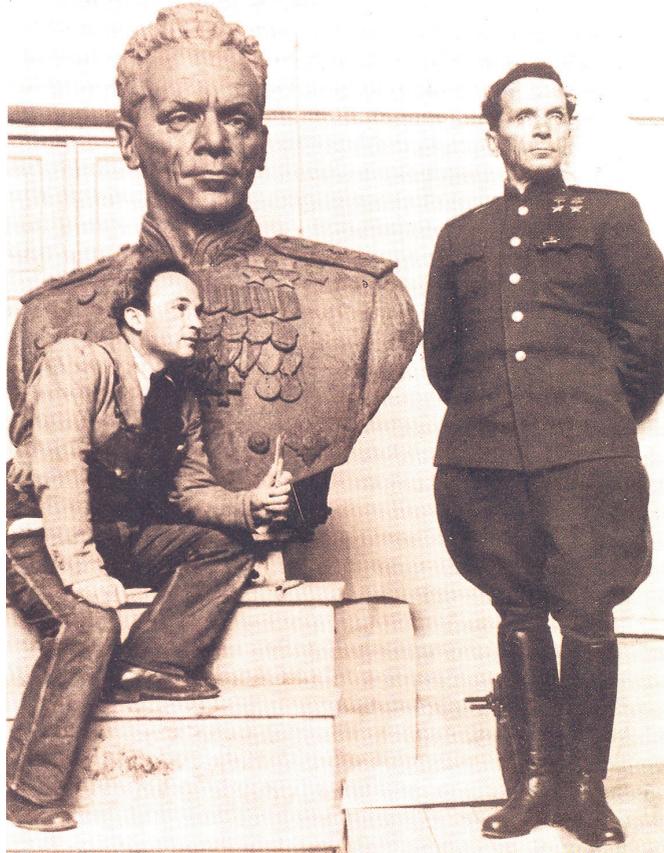
Партрэт разведчыцы Паліны Патоцкай. 1943 г.

...22 чэрвеня 1941 года. Вайна! Усе даваенныя творчыя планы Азгуру давялося адкласці на няпэўны час. А што трэба рабіць сёння, заўтра? Адно было ясна: знайсці

сваё месца ў народным страі. Да агульнага гора дадаліся пакутлівыя турботы мастака: як уратаваць творы, куды іх схавачы? Выйсця не было: іх давялося пакінуць у майстэрні. Вораг падыходзіў да Мінска, і трэба было хутка ўцякаць. Ноччу 27 чэрвеня Заір Ісаакавіч з дакументамі і альбомам рэпрадукцый твораў пакінуў горад і рушыў па Магілёўскай шашы на Паўднёвы Усход. Праз некалькі дзён дабраўся да Магілёва, потым, з 9 жніўня, ужо ў Гомелі, стаў загадчыкам мастацкага аддзела рэдакцыі агітплатка пры ЦК КП(б) Беларусі.

6 кастрычніка 1941 года ЦК КП(б) Беларусі накіроўвае Азгура ў Новасібірск і Томск, дзе скульптар становіцца мастацкім рэдактарам ілюстрацыйнай газеты “За Радзіму” і намеснікам старшыні томскага аддзялення Саюза мастакоў. Але праз паўгода ён ужо ў Маскве — зноў жа, па выкліку ЦК КП(б) Беларусі — і да 1944-га знаходзіцца ў распарадженні Цэнтральнага штаба партызанскага руху. Менавіта тут, пры Упраўленні па справах мастацтваў пры СНК БССР, працуе ў аддзеле прапаганды. Тады і прыйшло да яго рашэнне стварыць цыкл партрэтаў герояў Вялікай Айчыннай вайны: партызанаў, лётчыкаў, военачальнікаў, радавых. Займаў майстэрню на Вялікай Маслаўцы, 15. Тварыць даводзілася ў цяжкіх умовах.

Заір Ісаакавіч мне расказваў: “Помню адзін з такіх дзён. Восень 42-га. Ляпіў генерала Крывашэіна. Ляпіў хутка, без перакураў: часу для пазіравання ў генерала было мала. У горле ў мяне перасохла, спіна ўся мокрая. Крывашэін заўважыў, кажа: “Вочы ў вас запалі. Вам трэба адпачыць крышку. Я пачакаю...” Другім разам у час сеанса не змаўчаў Мінай Шмыроў: “Як

Заір Азгур у час працы над партрэтам генерала П.І. Батава.

вы працуеце ў такой халоднай майстэрні? Вы ж рукі адмарозіце, раматус набудзецца, нельга вам псаваць рукі! Беражыце іх! Для чалавека, ведаеце, рукі — гэта ўсё...”

У такіх умовах Азгур ляпіў Васіля Казлова, партызанскую разведчыцу Паліну Патоцкую, Аляксандра Малодчага, Аляксандра Радзімцава. З гэтай майстэрні выйшлі яркавыя партрэты Віктара Талаліхіна, Міхаіла Сільніцкага, Ціхана Бумажкова, Феадосія Смалячкова, Льва Даватара, Мікалая Гастэлы.

Асабліва цікава было ляпіць з натуры партызана, стогадовага дзеда Талаша, які якраз у пачатку 1943 года быў у Маскве. Твар Васіля Іванавіча адразу прыцягваў

увагу мастака ярка выяўленым беларускім тыпам: вялікі лоб мудраца, разумныя вочы, буйны нос бульбай і сялянская барада клінам — усё было скульптурна цэласным, своеасаблівым, характарным. Перад пачаткам першага сеанса дзед Талаш папрасіў скульптара: “А мяне ты, Заір, вылепі, ведаеш, як? Як Карла Маркса: на кані і з шабляй...”

Штось народнае, з легенд пра герояў, ёсць у такога роду наіўнасці, разважаў мастак, і такі народ нельга перамагчы...

Пасля вызвалення Мінска скульптар вяртаецца ў Беларусь і прызначаецца галоўным мастаком Дома Урада.

Барыс КРЭПАК

В.Брысач. “Стары вятрак”.

Пад назвай “Мой край чароўны” ў Доме-музеі Адама Міцкевіча ў Навагрудку адкрылася персанальная выстаўка Валянціны Брысач з Гродна. Прысвечаная Году роднай зямлі, экспазіцыя сапраўды ўвабрала ў сябе ўсю разнастайнасць хуткаплынай прыгажосці родных мясцін, увасобленую ў жывапісных вобразах палотнаў.

Пад пералівы Аўгустоўскага

На вернісажы, дзе прысутнічала культурная грамадскасць горада, шмат цёплых слоў на адрас мастачкі выказаў дырэктар музея Мікалай Гайба. Начальнік аддзела культуры Навагрудскага райвыканкама Аляксандр Карачан, а таксама дырэктар Гродзенскага гарадскога метадычнага цэнтра народнай творчасці і культасветработы Валянціна Цыганец падкрэслілі, з якой шчырасцю і любоўю аўтар адлюстроўвае сціплыя, някідкія навакольныя пейзажы.

У работах мастачкі мы бачым падрабязна выпісаныя, часта — знаёмыя з маленства, куточки прыроды. Яе бацькоўскі дом знаходзіцца побач з пабудаваным у XIX стагоддзі знакамітым Аўгустоўскім каналам, непадалёку ад мяжы з Польшчай і Літвой, у найпрыгажэйшых мясцінах. Перадаючы на палотнах непасрэднасць жыццёвых назіранняў, узнаўляючы асобныя дэталі краявідаў, аўтар умее захаваць цэласнасць рэальнасці агульнага уражання. Таму мы, здаецца, чуюм, як пераліваецца вада праз шлюзы канала, як незадаволеная рыпіць засмучаны стары вятрак пад Адэльскам, як

В.Брысач. “Вясновы настрой”.

ціха дрэмле закінутая хатка на хутары Чарток ці велічна маўчаць поўныя годнасці палац Валовічаў у Свяцку, касцёл у Сапоцкіне.

Жывапіснае асэнсаванне навакольнага асяроддзя было б няпоўным без выяў кветак, што так прыцягваюць погляд. Урачыстыя макі, пшчотныя рамонкі, пышныя бярозкі, элігантныя хрызантэмы і шмат яшчэ якіх кветкі напоўнены веснавой цеплынёй, празрыстай летняй сонечнасцю, няўлоўнымі водарамі лугу ці саду.

Эстэтычна ўзвышаючы звыклія будзённыя карціны прыроды, судносячы іх унутраны стан з асабістым светавыяўленнем, мастачка надае ім своеасаблівае эмацыянальнае гучанне — то спакойнай філасафічнасці, то узнёслай паэтычнасці, то настальгічнага суму, а ў цэлым — ствараючы непаўторны вобраз Наднёманскага краю. Сваімі творамі Валянціна запрашае гледача ўвайсці ў сімвалічны храм, дзе кожны мае магчымасць наталіцца духоўна, схіліўшы галаву перад адвечнай прыгажосцю сусвету.

**Марына ЗАГІДУЛІНА,
мастацтвазнаўца
Гродна**

Пейзажы яго Гомельшчыны

У фондах музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля захавана вялікая калекцыя работ, якія ён ствараў у сярэдзіне мінулага стагоддзя. Творы, выкананыя алоўкам, тушшу і акварэллю, прысвечаны Гомелю і яго ваколіцам. Значнае месца адводзіць мастак пейзажнаму жанру, адлюстроўваючы прыгажосць беларускіх мясцін, маляўнічыя сожскія берагі. Ёсць лісты і з выявамі Гомеля, разбуранага вайной. Акрамя твораў Аксамітава, у музеі захоўваюцца і асабістыя рэчы мастака: граматы, паведаванні, фотаздымкі, пэндзлі, алоўкі.

Нарадзіўся Васіль Палікарпавіч у 1886 годзе ў Гомелі ў сялянскай сям’і. На пачатку стагоддзя вучыўся ў чыгуначнай школе і Тэхнічным чыгуначным вучылішчы. Быў удзельнікам Першай сусветнай вайны, пасля заканчэння якой атрымаў адукацыю інжынера-будуўніка. Захварэў, стаў інвалідам. Перажыў акупацыю пад час Вялікай Айчыннай. Пасля заканчэння

вайны прымаў удзел у аднаўленні завода імя Кірава.

З 1930 года ўвесь свой вольны час аддае мастацтву. Работы ягоныя бралі ўдзел у абласных і рэспубліканскіх выстаўках народнай творчасці.

На жаль, пад час Вялікай Айчыннай вайны загінула большая частка твораў мастака. Літаральна нічога не засталася ад амаль 15-гадовай працы. Але ўжо ў 1946-м яго работы прымаюць удзел у абласной і рэспубліканскай выстаўках, дзе іх адзначаюць дыпламамі. На Беларускай дэкадазе ў Маскве ў 1955 годзе Аксамітаў быў узнагароджаны Граматай Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР. У тым жа годзе адбылася першая персанальная выстаўка мастака, дзе экспанавалася больш за 300 твораў, выкананых акварэллю, алоўкам, пяром.

У лютым 1956 мастака не стала. Ён так і не паспеў скончыць панараму Гомеля, над якой працаваў у апошнія гады. Больш за

Гэтак жа, як паэты апяваюць прыгажосць роднага краю, мастакі ўвасабляюць свае пачуцці і перажыванні ў палотнах... Яркі прыклад такой глыбокай адданасці роднаму краю, што вылілася на паперу, — графіка гомельскага мастака Васіля Аксамітава.

В.Аksamітаў. “Зялёныя лугі”.

паўстагоддзя прайшло з таго часу, калі творца памёр, але, на шчасце, засталася яго мастацкая спадчына. І ацаніць яе сёння — задача нашага пакалення.

**Эльвіра МАКУШНИКАВА,
загадчык рэстаўрацыйна-афармленчага аддзела
музея Гомельскага
палацава-паркавага ансамбля**

На дарослых і дзяцей — разлічыся!

Прафарыентацыя — з маленства

Калі фестываль, што праходзіў 18-ы раз, віталі з “паўналеццем”, дык сёмы па ліку дзіцячы спеўны конкурс, можна сказаць, дасягнуў школьнага ўзросту. І напоўніцу адлюстравалі працэс акселерацыі: цяперашнія дзеткі ідуць у школу не дзеля таго, каб навучыцца чытаць і пісаць, а каб настаўніца правярыла, чаму яны ўжо навучыліся. Міжволі ўзніклі паралелі і з дзіцячым “Еўрабачаннем” — зноў-такі, на карысць нашага “базарчыку”.

(Італія). Запомніліся і Шахрух Юнусаў з Таджыкістана (дарэчы, краіна ўпершыню даслала свайго канкурсанта на гэтак спаборніцтва), і абодва расійскія “кандыдаты”: больш “класічная” Алеся Палішчук з Татарстана і гэтка “жыўчык” Робік з Сібіры. Вельмі стыльнай падаралася Насця Цвяткова (Латвія) — з адметнай мяккай пластыкай у рухах і ў голасе. Вольнай, нязмушанай вальнаманерай вылучалася і Русудан Мчэдлішвілі (Грузія), у якой на другі дзень, на жаль, не ўсе атрыма-

VII Міжнародны дзіцячы музычны конкурс “Віцебск-2009” прыпаў сёлета на апошнія дні “Славянскага базару ў Віцебску”, стаўшыся годным клічнікам фестывалю. А разам з “дарослым” конкурсам, які, наадварот, сёлета праходзіў у пачатку славутага форуму мастацтваў, яны ўтварылі быццам гэтак конкурснае кола. Тым больш, што дзіцячы конкурс прадэманстравалі папросту неверагодны ўзровень.

Каміле з Вільнюса. Яна падзяліла III прэмію з Анэль Каршыгаевай (Казахстан), якая добра валодае нацыянальнай манерай, але крыху рэзкім голасам і, адпаведна, “ваюнічым” тэмпераментам.

I Лаліта, і Маша

Не прайгравалі на гэтым фоне і нашы ўдзельнікі. Крыху разгубілася на лёсаванні Лаліта: у яе не такі ўжо багаты вопыт міжнародных спаборніцтваў, а тым больш — такога высокага рангу. Дый для папярэдняга знаёмства была абрана, на жаль, “не тая” песня: яна дэманстравала адно любоў да радзімы, а не вальнаманера і артыстычныя магчымасці дзіцячкі. Затое далей яе выступленні ішлі “на ўзлёт”, і “Музыка” Алены Атрашкевіч на словы Васіля Жуковіча, праспяваная ў апошні дзень, стала адным з самых яркіх момантаў конкурсу.

Дзіцячай непасрэднасцю вылучалася Маша Новік, выхаванка Святланы Стацэнка — кіраўніца Нацыянальнага цэнтру музычнага мастацтва імя У.Мулявіна. Дзясці балаў з плюсам заслугоўвала і сцэнічнае вырашэнне яе песень, якое дапамагала “пераключыць” даволі дарослы паводле песенных тэкстаў рэпертуар у дзіцячае рэчышча. Мары пра каханне (“Падару пярсцёнак”) набылі казачнае ўвасабленне: танцавальна-гумарыстычны “пераказ” вядомай “Царэўны-лягушкі”.

Іронія гульні: як “мышкі” з’елі “котку”

Паводле даўняй традыцыі “Славянскага базару ў Віцебску”, дзіцячы конкурс быў максімальна тэатралізаваны. Арганізатары штогод знаходзяць усё новае вобразна-сюжэтныя павароты, адлюстраваныя і ў сцэнаграфіі, і ў самім правядзенні праграм.

Сёлета гэта былі баляванні ў замку — з удзелам казачных персанажаў. Дый лёсаванне ператварылася ў “казку з працягам”: нумары на чароўных яблыках указвалі выхадзілі на сцэну, каб кінуць кубік, пераставіць фішку ў адпаведнасці з колькасцю выпайшых ачкоў, і так — двойчы, бо кожны з конкурсных дзён праводзіўся па сваім раскладзе. Усё гэта, вядома, займальна, але рускамоўных дзяцей на міжнародным спаборніцтве было не так многа, і для большасці юных канкурсантаў, нягледзячы на намаганні перакладчыкаў, тая “казка” засталася надта таямнічай. Як і словы песні “Надзея” А.Пахмутавай, якую, па задумцы, павінны былі спяваць усе канкурсанты: спачатку — у фінале лёсавання, потым — дзіцячага гала-канцэрта.

Не абышліся без “дзівоў” і конкурсныя прыгоды ў замку. Асабіста мне дый многім іншым глядачам было неяк няёмка слухаць “разборкі” паміж капрызнай Прынцэсай (Ксенія Сітнік) і ледзь не ў тры разы старэйшым за яе прывядорным распарадчым (Сяргеем Кухто). Слухачы вядучых, можна было падумаць, што паміж дарослымі і дзеткімі прынцыпова не можа быць узаема разумення — адно гульня “ў кошкі-мышкі”, дзе, паводле правілаў тынейджарства, не “коткі” “з’ядаюць” маленькіх “мышак”, а наадварот. Не смешна становілася пры паўторах фразы: “Вечна гэтыя дарослыя!”

А вось песні пераконвалі ў іншым: што дзятва падрасла і стала звяртацца да сур’ёзных лірыка-патрыятычных тэм. І што без мудрых бацькоў і настаўнікаў ёй гэта было б не пад лічу.

Фота
Дзімтрыя ЕЛІСЕЕВА

Напярэдадні ўступных экзаменаў у Беларускаю дзяржаўную акадэмію музыкі студэнты-кампазітары трымаюць свой “іспыт”: былі падведзены вынікі конкурсу, аб’яўлена напрыканцы навучальнага года і прысвечанага 125-годдзю з дня нараджэння Ганны Ахматавай. У конкурсе ўзялі ўдзел 14 маладых кампазітараў — навучэнцаў Акадэміі і музычных вучылішчаў. Палова з іх была адзначана прэміямі (зборнікамі беларускіх паэтаў) і дыпламамі.

Гукі эфіру

— Да 65-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, — расказаў старшыня журы і адзін з арганізатараў конкурсу, прафесар Вячаслаў КУЗНЯЦОЎ, — Рэспубліканскі конкурс праводзілі Міністэрства культуры краіны і Беларускае саюз кампазітараў. Многія нашы студэнты таксама ўдзельнічалі ў гэтай творчай акцыі. І каб не дубліраваць той конкурс, мы аб’явілі іншы — рознічаны выключна на камерныя жанры. Атрымаўся, можна сказаць, конкурс аднаго верша: усе ўдзельнікі павінны былі напісаць свой твор на васьмірадкоўе Ганны Ахматавай “Исплевают звуки в эфире...”. Некаторыя сумняваліся, ці мэтазгодна такое абмежаванне: маўляў, твор будзе аднастайнымі. Каб пазбегнуць гэтага, мы ўвялі яшчэ адно абмежаванне: адсутнасць фартэпіяна. І фантазія ўдзельнікаў літаральна завірвала! Інструментальны склад раманаў быў самым розным: ад аднаго альта да самых розных тэмбравых спалучэнняў. Адзін з твораў быў — для голасу і... баяна. Але ж бачылі б вы, што там вырабляў той баян! Вядома, гэта былі зусім не звыклія фальклорныя найгрышы, а, хутчэй, санорныя “ўздыхі”-трымценні баяннага нутра, самай яго паветранай душы, што ўзнікае ад расцягвання мяхоў. Быў нават музычна-тэатральны твор, рознічаны на сцэнічнае ўвасабленне. Адпаведна, адрознымі былі і назвы твораў: “Начная размова”, “Два галасы”, “Раманс”, “Дуэт”, была і такая — “* * *”: маўляў, “Беззаўнае”. У склад журы ўваходзілі не толькі кампазітары, але і народная артыстка Беларусі, знакамітая оперная салістка Наталля Руднева. А пераможцай стала студэнтка 4-га курса Ганна Стасевіч, бо ў яе атрымалася, бадай, самае псіхалагічна тонкае, эмацыйна дакладнае прачытанне верша гарманічным дуэтам мецца-сапрана і віяланчэлі.

Плануецца, што наступны конкурс таксама пройдзе са сваёй “фішкай” і будзе прысвечаны творчасці Уладзіміра Караткевіча.

Пад час падвядзення вынікаў конкурсу.

ўда, з адной папраўкай: там, паводле ўмоў, спаборнічаюць песні, напісаныя самімі дзеткімі, а ў Віцебску — непасрэдна юныя спевакі.

Затое журы можна было хіба паспачуваць: на вышэйшыя ўзнагароды мог прэтэндаваць літаральна кожны другі ўдзельнік, калі не болей. Невыпадкова расійская спявачка Варвара, якая была адным з членаў журы, заснавала свой уласны прыз, уручыўшы яго Вірджыліі Сідзі

лася. Гран-пры атрымала Марыя (Румынія): вельмі кранулі яе шчырыя спевы пра маці, прыгожы голас, тонкая нюансіроўка гуку з дапамогай мікрафона. Цалкам сфарміраваным прафесіяналам з абсалютна дарослымі поглядамі на жыццё падаўся Анранік Алексанян (Украіна, I прэмія). Кантрастам стрыманых “пастэльных” спеваў, сыходзячых у глыбінныя літоўскія традыцыі, і яркага джазавага вакалу ўразіла

Рыга, Даўгаўпілс і... “Адэса...”

Да ледзь не штогадовых прэзентацый адметнай керамікі з Латвіі на “Славянскім базару” ўжо прызвычаліся: Даўгаўпілс з’яўляецца горадам-пабрацімам Віцебска. Але так прадстаўніца, як гэтым разам, краіна-суседка была прадстаўлена ўпершыню.

Эканоміць — дык з розумам

Постаць Райманда ПАУЛСА, які ўпершыню прыехаў на “Славянскі базар у Віцебску”, надала фестывалю асаблівае адценне “сціснутай спружыны”. Моцная ўнутраная энергетыка творцы не растрывалася на знешні антураж, а канцэнтравалася ў фантазіях, выкананых на піяніна, афарыстычных фразях пра фестывальны рух, развіццё эстрады і жанру мюзікла.

“Одэса, город колдовской...” — ужо пяты спектакль Р.Паулса, створаны ім сумесна з Рыжскім рускім тэатрам імя Міхаіла Чэхава. Далёка не ўсе з іх, нягледзячы на развіццё музычных складнік, сам маэстра лічыць мюзікламі, бо, на яго думку, музыка тут павінна

уразіць і добрымі спевамі, і цудоўнай пластыкай, асабліва — маладзёжнай часткі трупы. Нерв задавала цалкам “жывое” выкананне: скрыпка, кларнет, раяль, кантрабас і ўдарная ўстаноўка складалі “пашыраны” яўрэйскі ансамбль, музыканты якога знаходзіліся на сцэне і становіліся непасрэднымі ўдзельнікамі падзей. У нас такі прыём выкарыстоўвае хіба Уладзімір Кур’ян у Купалаўскім тэатры.

Адпрацоўваць напоўніцу!

Абсалютна ўсе дзеячы культуры і творчыя калектывы Латвіі ўдзельнічалі ў некалькіх фестывальных праектах. Але — з рознай

праграмай. У складзе дэлегацыі былі прадстаўнікі самых розных жанраў і відаў мастацтваў, разам з сусветна прызнанымі майстрамі прыехалі і пачаткоўцы: камерны аркестр Даўгаўпілскага музычнага вучылішча, навучэнцы “Саўлес-школы”, якія дэманстравалі свае модныя калекцыі і дызайнерскія распрацоўкі.

Сапраўдным адкрыццём фестывалю стала унікальная оперная спявачка Ілона Багеле (яна ж прадстаўляла краіну ў журы дзіцячага

конкурсу). Публіка ішла пераважна “на Паулса”, з кім салістка павінна была выступаць сумесна. Але першае аддзяленне складала руская камерная класіка, якую Ілона спявала з тонкім, чуйным канцэртмайстрам Латвійскай оперы Ганнай Рахджэсцвенскай. У кожным творы атры-

маўся не проста свой стыль, а нават — свой тэмбр голасу для раманаў П.Чайкоўскага і С.Рахманіна, неафальклорных дзіцячых песенек І.Стравінскага. Пасля ж антракту, у праграме з твораў Р.Паулса, імідж опернай дзівы рафаэлёўскай прыгажосці спявачка змяніла на прыцягальную харызму стыльнай зоркі эстрады, джаза, мюзіклаў. Яе педагагічнае майстэрства адбілася на поспеху “Одэсы...”: яна працуе з артыстамі Рыжскага тэатра над вакалам.

Быць гатовым

Ды ўсё ж лепшым “рэкламным агентам” культуры Латвіі стала, пэўна, Лайма ВАЙКУЛЕ. Удзельнічаючы ў многіх фестывальных праграмах, яна штораз дэманстравала бездакорны густ, стыль і, разам з тым, іранічна-мудрую непрад-

казальнасць аблічча, выказванняў, паводзін.

— Цягам некалькіх гадоў я працавала ў Амерыцы, — прызналася Лайма. — Мне прапаноўвалі ролю Маты Хары ў брадвейскім мюзікле, але я адмовілася. У мяне, мабыць, быў шанец стаць там зоркай, але я не захацела. Бо не змагла там жыць. А яшчэ раней я некалькі гадоў працавала ў Азербайджанскай канцэртнай арганізацыі. Менавіта адтуль

паехала на Міжнародны конкурс, дзе перамагла. Як мне не любіць гэтую рэспубліку? Мы заўсёды любім тых, хто любіць нас. Дзеля гэтага я і спяваю на розных мовах. Песенны тэкст для мяне вельмі важны. Калі нейкія радкі падабаюцца больш за астатнія, выконваю іх зусім інакш. Мо ў гэтым сакрэт? Бо і сапраўды ўсё, што трапляе ў маё атачэнне — кветкі, людзі, бізнес, — усё прыжываецца і працвітае. У мяне даволі часта пытаюць: маўляў, як стаць прыгожай? І просяць падзяліцца сакрэтамі захавання маладосці. Ды якія ж тут сакрэты? Галоўнае быць не прыгожай, а — таленавітай. І шмат працаваць. Тады, раней ці пазней, — лёс абавязкова падорыць табе шанец. Але выкарыстаць яго зможаш толькі тады, калі будзеш маральна да гэтага гатовы. Каб лёс не даспеў цябе разгубленым, і трэба працаваць! Гэтую ж ролю “лёсу” выконвае звычайна і конкурс. Але смешна думаць, што лёс канкурсантаў вырашаюць члены журы: мы ўсяго толькі даём ім маленечкі шанец. Далейшае — у іх руках!

На здымках:
Лайма Вайкуле; сцэна са спектакля “Одэса, город колдовской...”; Райманд Паулс.

Калі "Вячэра..." становіцца камедыяй

Хто сказаў, што камедыя — жанр лёгкі і не паважаны? Тым, хто гэта дэкларуе, раю звярнуцца да гісторыі тэатра, дзе можна на ўласныя вочы пабачыць, якую важную ролю ў станаўленні такога сур'ёзнага віду мастацтва, як тэатр, сыграў гэты "несур'ёзны" жанр. А ўжо ў беларускім прафесійным тэатральным мастацтве камедыя з'яўляецца ці не асноватворнай і ў дачынненні да айчынай драматургіі, і ў адносінах да нацыянальнай акцёрскай школы, якая шмат у чым ёй абвязана.

Зрэшты, тут не варта чытаць доўгіх лекцыяў на гэты конт — дастаткова прыгадаць адну толькі легендарную купалаўскую "Паўлінку", праз якую, нібыта праз тэатральную ініцыяцыю, прайшло не ад-

но пакаленне акцёраў гэтага тэатра. І вось, напрыканцы сезона на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы з'явілася яшчэ адна яркая камедыя: спектакль "Вячэра з прыдуркам" паводле твора французскага драматурга Франсіса Вэбэра.

Рэжысёр Мікалай Пінігін ужо не першы раз звяртаецца да гэтага твора: некалькі гадоў таму прыхільнікі сталічнай антрэпрызы маглі бачыць "Вячэру з прыдуркам" у ягонаў пастаноўцы на сцэне ДК Дзяржынскага. Сёння, у статусе мастацкага кіраўніка Купалаўскага тэатра, ён вырашыў яшчэ раз звярнуцца да гэтага бліскучага ўзору камедыйнага жанру. Пры гэтым сам рэжысёр зазначае: цяперашні зварот да п'есы Вэбэра прадываляваны новымі ўмовамі, у якіх неўзабаве му-

сіць апынуцца Купалаўскі тэатр, што ў хуткім часе закрыецца на рэканструкцыю, з прычыны чаго спектаклі будуць іграцца не "дома", а на іншых пляцоўках горада. Хочацца дадаць, што наведвальнікі антрэпрызы і прыхільнікі Купалаўскага тэатра складаюць даволі розныя глядацкія сегменты, у сувязі з чым гэта не стала механічным паўторам-пераносам, а ўсё-такі — новым зваротам да твора.

Наўрад ці варта на старонках нашай газеты пераказваць сюжэт. Скажу толькі, што ў галоўных ролях — улюбёнцы глядачоў Віктар Манаеў (Франсуа Пін'ён) і Сяргей Журавель (П'ер Брашан), якія цягам дзвюх з паловай гадзін накрываюць нас каскадам-вадаспадам вострых камедыйных сітуацый і дасціпнага гумару. Сярод астатніх акцёраў, чья ігра ўтварае на сцэне бліскучы ансамбль, асабліва вылучаецца Георгій Маляўскі ў вобразе падатковага інспектара, які дэманструе бліскучы клас купалаўскай акцёрскай школы. Зрэшты, усё акцёрскае майстэрства і імпрывізацыйны дух, якія пад час спектакля валадараць на сцэне, не засланяюць галоўнага: лёгкасці самой камедыі і, разам з тым, яе глыбокага гуманістычнага стрыжня.

Тацяна КОМАНОВА
На здымках: **сцэны са спектакля "Вячэра з прыдуркам".**
Фота **Юрыя ІВАНОВА**

Праца ў кіно — не жаночая. Праўда, жанчын у беларускім кіно няма. А вось сярод сцэнарыстаў, бадай, меней, чым у іншых прафесіях. Аўтарамі сцэнарыя новай беларускай кінастужкі "Кадэт" сталі псьменнік Анатоль Жук і кінаактрыса Валянціна Бялько. Пазней да двух сцэнарыстаў замацавалі яшчэ аднаго сур'ёзнага літаратара — Яўгена Амельчанку. Сцэнарыі, канешне, мужчынскі, ды і падзеі ў ім зусім не для экзальтаваных жаночых натур. Але Анатоль Жук, аўтар аповесці, па якой напісаны сцэнарыі, шчыра прызнаецца: каб не жаночы погляд, каб падзеі не разглядаліся праз прызму жаночых эмоцый, пачуццяў і перажыванняў, паўнавартасны, на-нава прачытаны сюжэт наўрад ці атрымаўся б.

"Прыправа" оптам і ў розніцу

Не толькі ў літаратуры, але і ў кіно падобная асноўная фабула ўжо з'яўлялася. Дастаткова ўспомніць кінатрагедыю "Ніхто не хацеў паміраць" Вітаўтаса Жалквічуса. У фільме "Кадэт" дзеянне адбываецца ў Заходняй Беларусі. У толькі што вызваленую вёску прыязджае сурворавец і спрабуе высветліць, хто з былых нямецкіх прыспешнікаў распраўляецца з мясцовым насельніцтвам... Толькі экспрэсіўнасць жаночай апавядальнасці, дапоўненая лірычна-рамантычнай лініяй, дазваляе праверанаму сюжэту атрымаць новае і чыстае прачытанне ды ўдыхнуць у фільм той напал пачуццяў, які прымушае глядача сачыць за падзеямі з пастаяннай увагай.

Кінаактрыса Валянціна БЯЛЬКО працуе начальнікам акцёрскага аддзела "Беларусьфільма". Гэта, у тым ліку, дзякуючы ёй у апошнія гады ўсё часцей і часцей у нашых фільмах сталі з'яўляцца беларускія акцёры. Дарэчы, у фільме "Кадэт" усе ролі сыграны беларусамі. Валянціна Яўгенаўна ў жніўні адзначае юбілей. А на студыі яе часта называюць "маторам", а яшчэ — "вечным рухавіком". Усяго і паўсюль. І спыніць распачатую справу, мерапрыемства, дзеянне практычна немагчыма: настолькі вялікая ейная унутраная энергетыка.

Сцэнарыі фільма яна напісала адна. Гэта потым, калі ніякай "маторнай" сілы не хопала, у дадатак спатрэбіліся памочнікі, спадзвіжнікі, літаратурныя сааўтары. У працэсе далучэння новых сіл і выкрышталізаваўся сцэнарыі — дыхтоўны, якасны, эмацыянальна насычаны і дакладна выбудаваны драматургічна. Ёсць закадравы закон: калі фільм атрымліваецца — хваляць рэжысёра, пры правале ж лаюць сцэнарыс-

та. Але ў дадзеным выпадку гэтае правіла ніяк не падыходзіла.

Фільм "Кадэт" адбыўся. І галоўныя прычыны гэтага — якасны і духоўна насычаны сцэнарыі, а таксама цудоўная ігра беларускіх акцёраў Андрэя Сенькіна, Паліны Сыркінай, Алега Ткачова, Руслана Чарнецкага. Паглядзеў карціну — і вырашыў задаць сцэнарысту некаторыя пытанні: **— Валя, а што самае галоўнае ў гэтым фільме, у жыцці тваіх герояў і ў тваім уласным? У кіно ўвогуле?**

— Кіно ні пры чым. Кіно — гэта толькі прыправа да жыцця. Усё перамяшалася. Я так шмат гадоў працую ў кіно, што ўспрымаю яго як сваё ўласнае жыццё. Вельмі часта нельга адрозніць кіноснае і сапраўднае. І жыццё маіх дачок, а яны — самае галоўнае, часам перамяшана з кіно. Ірына — другі рэжысёр на "Беларусьфільме". Насця працуе ў замежным прадпрыемстве, жыве без усялякага кіно, але ўсё роўна пра кіно яна ўсё ведае. Унучка Саша таксама спяшаецца ў гэты "цэх", ужо здываецца і, кажучы, удала. Мэту жыцця фармулюе пастаянна: "Хачу, як бабуля, усюды і ўсім быць патрэбнай". **— Ну, і як жыць далей? Пасля юбілею?**

— Жыць разам з новым фільмам. Сцэнарыі будзе называцца "Оптам і ў розніцу"
Юры ЦВЯТКОЎ
Фота з архіва аўтара

У паляшускай інтэрпрэтацыі

З ПОШТЫ "К"

Знаёмства з бягучым рэпертуарам Палескага драматычнага тэатра, што ў Пінску, надзвычай уразіла мяне, падштурхнуўшы да таго, каб падзяліцца пра пастаноўкі, якія давялося паглядзець на сцэне гэтага самага маладога з прафесійных беларускіх тэатраў.

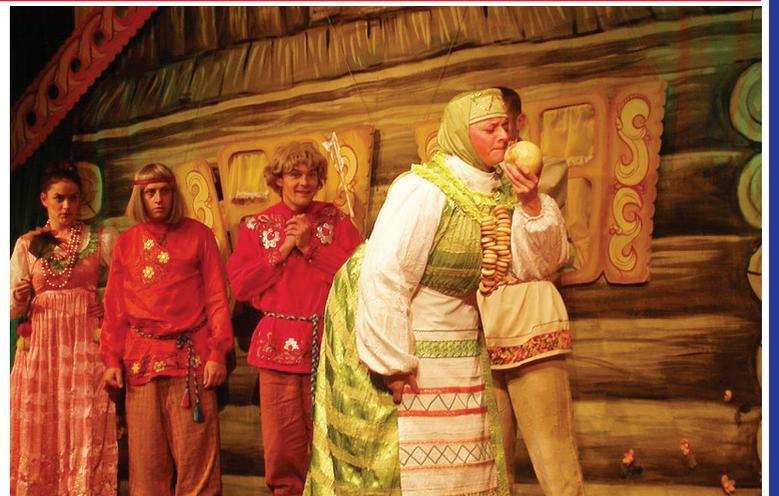
Як зрабіць так, каб чалавек навучыўся любіць чалавека, літаральна ва ўсім "быць, а не здавацца"? Думаецца, пра гэта — спектакль "Фабрычныя дзяўчаты" А.Валодзіна ў рэжысуры Зінаіды Пасюцінай. На сцэне — часіны францускага шэсця па краіне марксісцка-камуністычнай ідэалогіі ды маралі, калі "ўвесь свет насілія" насіліем жа і разбураўся. І як жа эмацыянальна, пачуццёва выказвае свой пратэст супраць штучнасці і хлусні маладага душа!.. Прырода Жэнькі Шульжэнка ў выкананні Алены Андрэвай — эпатажная і палкая. Геранія — свабодная і палётная, на фальш рэагуе дзёркасцю і не жадае верыць у прыдуманыя ідэі і пустыя дэкларацыі. Не хоча прыпадабняцца "правільных" камсамольцаў кшталту Юры (Андрэй Дзмітрычэнка), які спачатку нясмела і трапятліва прызнаецца ў кананні да Лёлі (Вольга Ермалаева) і ма-

рыць аб стварэнні з ёй сям'і, але калі чужадыня пра пазашлюбнае дзіця, бы хамелеон, змяняе "афарбоўку", абвінавачваючы яе ажно ў падкопах пад светлую будучыню грамадства. У спектаклі ўдала перададзены дух часу. Яркія, пераканаўчыя, цэласныя вобразы стварылі Юлія Брылёва (Надзюша), Антаніна Рокало (Ірына), Наталля Гусак (Ганна Пятроўна), як майстар эпизоду паказаў сябе ветэран сцэны Аляксандр Белавус.

Разважаючы над спектаклем "Навальніца" А.Астроўскага ў рэжысуры Івана Базана, магу без перабольшвання сказаць, што сам твор гэты ва ўсе часы актуальны на тэатральнай сцэне роўна настолькі, наколькі актуальны, непаўторны і непрадказальны сам чалавек, бо менавіта ў ім — галоўны інтарс і крыніца напачатку для мастака. І тут у цэнтры спектакля — унікальная асоба Кацярыны, чыйго з'яўлення на сцэне проста чакаеш. Вось яна выходзіць з паўзміроку сцэны, і мяккае святло дабрні расцілаецца навокал. Адразу ж прыгадваюцца радкі: "Есть женщины, похожие на пламя — на чуть заметный огонек свечи. Они по жизни ходят рядом с нами, небрежным словом их не погаси". Ролю Кацярыны выконвае актрыса Вольга Ермалаева, дзякуючы якой перад намі паўстае простая,

бескарыслівая, добрая, чыстая і спакойная маладая жанчына без прэтэнзіі на вядучае месца ў сям'і Кабанавых. І як жа няпроста ёй несці свой крыж пакорлівасці пад спапяляючым цяжарам самадурства Кабаніхі, якая ў сваім самым нізкім выглядзе ўвасабляе дамастроўскі лад! Вобраз яе моцна, буйна, да агіды негатыўна стварыла цудоўная актрыса Наталля Гусак. І, магчыма, нават з гэтым самадурствам магла б змірыцца Кацярына, калі б не каханне, што запаліла яе сэрца яркім святлом да слабага духам Барыса. Але ж ці сапраўды гэта было каханне, а не адзін з відаў дамастроўскага флірту? Хочацца пажадаць актрысе не спыняцца на спасціжэнні ўсёй глыбіні характару сваёй гераніі, каб глядачоў уражвала не яе жалівая смерць у віры Волгі, а — прыгажосць унутранага свету, яе гармонія і вогненнасць, смеласць і моц душы, здольнай да сапраўднага кахання і самаахвярнасці.

Хочацца адзначыць у спектаклі цікавыя акцёрскія работы. Дакладнымі і ярка абмяляванымі штрыхамі стварае вобраз Ціхана Сяргей Серада. Мягкацельмі і бесхарактарным заложнікам абставін паўстае Барыс у выкананні Паўла Рыжова. Шчыры і абаяльны хлопек, здольны падтрымаць свайго сябра, — Кудраш

Сцэна са спектакля "Царэўна-лягушка".

(Андрэй Дзмітрычэнка), а побач з ім — узнёслы летуценнік, мудры вясковы інтэлігент Кулібін (Аляксандр Белавус), які і пакідае нам веру ў светлы розум чалавецтва.

Спектакль "Царэўна-лягушка" ў пастаноўцы маладога акцёра і рэжысёра Паўла Марыніча атрымаўся на дзіва ансамблевым. Кожны акцёрскі вобраз стаўся яркім, самабытным і, у той жа час, арганічна ўлічаным у агульную канву сцэнічнага дзеі. Асабліва каларытна атрымалася Папоўна ў выкананні Юліі Брылёвай. Дынамізм спектакля і рэжысёрская вынаходлівасць захопліваюць настолькі, што яго з

задавальненнем, затаіўшы дыханне, глядзяць дзеці і падлеткі.

Увогуле, рэпертуарная афіша Палескага драматычнага тэатра падобрану ўражвае сваёй разнапланавасцю і глыбінёй: тут можна ўбачыць такія спектаклі, як "Гаральд і Мод", "Кармэн", і шмат іншых назваў. І гэта сведчыць пра высокі густ яго кіраўніцтва і глыбіню тых праблем, да якіх звяртаюцца акцёры і рэжысёры, а разам з ім — і звычайныя глядачы.

Святлана ЯФРЭМАВА,
рэжысёр дзіцяча-юнацага ўзорнага тэатра "Маяк"
Дзяржынск

Палляна.

Насця. Дзядуля, а чаму пчолы такія разумныя? І дарогу дадому знаходзяць, і галасы чуюць, і соты будуць, і мёд збіраюць? Хто іх усяму гэтаму навучыў?

Пасечнік. А вось вернецца з Дзімам дадому і падумаеце — хто.

Насця. Хутчэй бы!

Пасечнік. Ужо хутка. Які туман узняўся!

Мядзведзіца. Дзі да мяне, Насця, а цябе сапраў.

Насця. А кветкі ноччу мацней пахнуць...

Пасечнік. Ты, Насця, засынай, а я табе пакуль казку раскажу. Хо-чаш?

Насця. Хачу.

Пасечнік. Даўным-даўно жыла на свеце Пчала. І неяк раніцай пачула яна нечы голас. Гэта клікалі яе салодкія, непрыкметныя кветкі, якія раслі на кароценькіх сцяблінках сярод розных лістоў: “Да нас, да нас: мы поўныя салодкага нектару!” І Пчала прыляцела на іх покліч. А праз некаторы час звяры і птушкі ўбачылі, што адбыўся цуд: кветкі на кароценькіх сцяблінках ператварыліся ў салодкія ягады. Назвалі гэтыя ягады суніцамі. І звяры, і птушкі радаваліся цудоўным ягадам, ласаваліся імі і дзякавалі Пчале. А адна сунічка, што ўпала на зямлю, узышла вясною новымі кветкамі. І тады з усіх бакоў пачула Пчала гала-сы, якія клікалі яе. Яна ляцела да квітнеючых дрэў, і восенню кветкі на іх ператвараліся ў яблыкi, грушы, слiвы. Яна ляцела да зацвітаючых кустоў, і іхнія кветкі ператва-раліся ў ма-ліну, сма-родзіну, агрэст. І ўрадаваўся гэтаму цуду чапавек, і пачаў пры-пачаў пчы пчол, а яны плацілі яму за клопат ча-роўным мё-дам... Спіш, Насця? Спіць. І Мядзведзіца

заснула. Заўтра... пойдзем... шукаць... Дзіму і мёдзведзьянт. Разам... (Таксама засынае.)

З’яўляюцца Вядзьмарка і Нячысцік.

Вядзьмарка. Правер, ці моцна спяць.

Нячысцік (абыходзячы). Дзяду-чынка — спіць, Мядзведзіца — таксама спіць. І стары спіць. Гаспадыня, можна я адарву ў Мядзведзіцы хвост?

Вядзьмарка. Спачатку вазьмі ў старога дудку. Уздзь?

Нячысцік. Уздзь. Але я не ўмею на ёй граць. (Падносіць да вуснаў.)

Вядзьмарка. Стой, ёлупены! Ты што, смерці маёй хочаш? Ламай дудку!

Нячысцік. Ламай! (Бе аб кале-на.)

Вядзьмарка (падыходзячы). Цяпер пчолы не прагнуцца ніколі! Як я доўга чакала гэтай хвіліны. Цяпер лес — мой! Цяпер усе звяры і птушкі будуць служыць толькі мне!

Нячысцік. Гаспадыня, а я вытапчу ўсе кветкі, так? Вы ж абяцалі.

Вядзьмарка. Рабі з імі, што хочаш. Яны — твае.

Нячысцік. А што мы будзем рабіць з гэтымі? Давайце ператворым іх у павуку! Яны працягваюць, хутка заплгуюць павуціннем увесь лес!

Вядзьмарка. Не, яны павінны прыносіць нам карысьць. Яны любяць вадаца з усякай жыўнасцю. Вось няхай і разведзьяць...

Нячысцік і К. Пчол?

Вядзьмарка. Не... Змей! І няхай зб’юць...

Нячысцік. Мёд?

Вядзьмарка. Не... Яд! Змайны яд нашмат больш карысны, чым мёд. Да таго ж, ён велімі дорага каштуе.

Нячысцік. Ох, а я дык ужо так спалохаўся! А калі яны не дадуць згоду на гэта?

Вядзьмарка. Дадучы, іначай мы ператворым хлопца...

Нячысцік. У павука!

Вядзьмарка. Добра-добра. Годзе баббатаць, бяры вулей.

Здалёк чуваць дудачку.

Вядзьмарка. Што гэта? Хто гэта грае?

Нячысцік. Зараз прагнуцца пчолы!

З’яўляецца Дзіма з дудачкай.

Прачынаюцца пчолы, чуюцца іх гудзеньне. Яны акружаюць і джалляць Вядзьмарку.

Вядзьмарка. Я гіну! А-а-а! Задымненне.

Дзіма і Насця — у сваім пакоі. У іхніх руках — лыжкі. Са здзіўленам азіраюцца навокал.

Дзіма. Гэта што, электрычнасць адключалі?

Насця. Напэўна. Як горла? Ба-ліць?

Дзіма. Не. (Са здзіўленнем.) Мёд дапамог!

Насця (Ціхенька). 3-3-3-3.

Дзіма. Ты што?..

Насця (гучней, нібыта вымаўляе паролы). 3-3-3-3!

Дзіма. Значыць, табе таксама... Разам. 3-3-3-3!

Насця. Мёд!..

Дзіма. Мядзведзіца!..

Насця. Пасечнік!..

Дзіма. Мёдзведзьянты!..

Насця. Чароўны вулей!..

Дзіма. Дудачка!.. (Песе ў кішэню.) Вось яна!

Насця. Значыць, не прымоілася, не прысцілася!

Дзіма. Пакажы мне, дзе сусор’е Вялікай Мядзведзіцы?

Насця. Як ты думаеш, яна знайшла іх?

Дзіма. Канешне, знайшла: я ж зняў з іх ланцугі. А Пасечнік заўсёды будзе збіраць для дзядуцы чароўны мёд.

Хоры "для ўсіх" і "для кожнага"

Прэм’ера харавога чыкла "Дзень выва-лення" Алены Атрашкевіч на вершы Васіля Жуковіча адбылася ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі акурат да свята (гл. "К" № 27 за 2009 г.). Твор узнiк па замове Дзяржаўнага камернага хору на чале з Наталіяй Міхайлавай, і гэты калектыў стаў яго першым выканаўцам, запракiсьціў да супрацоўніцтва некалькіх салiстаў-інструменталiстаў, прадуццiдзякаў партытурай.

Нi ў кога са шматлікіх спухачоў не было гiмнeву, што гэта — безумоўна, адзiн з лепшых зваротаў нашых творцаў да святой для нас тэмы. І, даначасова, — прыклад бліжучага харавога лiсьма, багатага на фактурную разнастайнасць, палiфанію, iмiтаванне голасам аркестравага акампанемeнту. Адрэзку ж пасля канцэрта да кампазітара пасылалiся просьбы: маўляў, дайце ноты! Надрукаваць буйное — 14-цасткавае — падлатно ў газeце немагчыма, і мы спыніліся на асобных нумарах. Сёння гэта — 5-я частка "Дарогамі вайны" і фiнал "Цiшыня на гранiцы". Тым больш, што твор вылучаецца асаблiвым дэмакратызмам: ягоньы часткі могуць выконвацца і асабiлена, і "мiнiцкiкламi".

Пры ўсiм тым, "Дзень вывалення" можна па праве назваць аргатарый. Бо ў гэтым творы ёсьць і храналагiчна-сожнае паслядоўнасць, і прыкметы сiмфанiчна развiцця, уключачы лeйтматывы, жанравы сiм-воліку, тэмбравую драматургію, і філасофскае абаруленне, што закрэае не толькі паэтычны, але і мўзычны складнік. Нават у тых, хто не ведаў бы iмя кампазітара, нi на хвіліну не узнікла б пытанне пра нацьяўнальну прыналежнасць мўзыцы. У асобных фрагментах можна пачуць не толькі праславуты "песню, танец і марш", але і плач, прылёкi, закiчкі, iншыя элементы фальклорнай спылкаўi, што ствараюць дакладна зноўдзе-ныя "аблiччы", "характары" кожнай з частак.

Голас флейты гучыць настальгiй па мiрных часах, малы барабан — знакам вайны, лiтаўры — трывожным чканеннем, прадабаннем трагедыi. Банн увасаб-ляе гармонiк, незамены на прывале: невыпадкова ў частку "Брў на гармонiку Агесь" тонка, ненаваўлява ўведзены цягаты ваенныя песне. Банн разам з бубнам становяцца быццам рэальнымi галасамi фронта-вота і партызанскага побыту, гэтакiмi свежамi падедзi. Балагайка ж успрымаецца сiмвалам народнай душы: цiкi, пшчотны голас гэтага iнструмента нараджаецца з самой цiшыньi, прычым цiшыньi не мёртвай, засстыла-лезнай, а цёплай, жывой, дадукоўленай нячутным трыменнем паветра.

Менавіта ўстаўлена ў мўзыцы мiрнае, трагiчна-кае цiшыня становiцца гапоўнай "дзeйнай асобой" усюго твора. Таму і завяршаецца чыкл не трыўмiфальным "Днeм вывалення", а кранальна-лiрычнай "Цiшыньeй на гранiцы". Урачыгасць, што ахатліа ўско краiну, набывае асабiсты пачатак, становiцца не толькі святам "для ўсіх", але і "для кожнага".

Брэст быў вывалены 28 лiпеня — і тая доўгачаканая цiшыня на гранiцы адкрыла саветскiм войскам вываленчы шлях у Еўропу, каб назаўсeды пазбавiць свет ад фашыскай навалы.

Дарогамі вайны

Шоў салдат праз поле, Убачыў хлапчука, Які шукаў спажыву ў гарэлых каласках.

У пачуццi вялікім Шчымела ўся душа, І да сябе паклікаў Вайсковец малыша.

За Бацькаўшчыны волгi, Як многiя сыны, Ішоў мiласэрды воiн Дарогамі вайны.

Салдат памог малому: Салдат без бацькі рос, І змалку быў знаёмы Яму гаротны лес.

Салдат памог малому: Салдат без бацькі рос, І змалку быў знаёмы Яму гаротны лес.

За Бацькаўшчыны волгi, Як многiя сыны, Ішоў мiласэрды воiн Дарогамі вайны.

Словы В.Жуковіча
Музыка А.Атрашкевіч

Як жа выглядаў кітлік? Якія існавалі разнавіднасці нажутаў? Расповед пра мяшчанскі касцюм з калекцыі Віцебскага абласнога краязнаўчага музея працягваем у гэтым нумары "К".

Шнуроўка на кітовым вусе

Як носіцца адзенне, "выкаванае" з золата?

Рэканструкцыя мяшчанскіх касцюмаў, выкананая майстрамі Цэнтра народных рамёстваў і мастацтваў "Задзвінне".

(Заканчэнне. Пачатак у № 29 за 2009 г.)

Звернемся да М.Нікіфароўскага: "Кітлік" плотно аблегал спину і грудзі і вонешнім выглядам некалькіх напамінал корсет без рогаў. Для азначэння старажытных тэрмінаў звернемся да слоўніка У.Далы: "Корсет — жанская кофточка в обтяжку; местами цветные корсетки, корсетцы носятся при юбке, как верхняя одежда; безрукавная поддевка для стягивания стана, со шнуровкою на китовом усю". У XVIII ст. асноўным сродкам для надання формы і падгонкі па фігуры жаночай сукенкі былі гарсэты, неабходнай прыналежнасцю якіх з'яўляўся кітовы вус (палоскі рознай таўшчыні і даўжыні ўтрымліваліся на месцы з дапамогай выкананага ўручную шва "за іголку").

Зразумела, такія гарсэты з'яўляліся прывілеяй багатых жанчын: гэта былі прадстаўніцы вярхушкі гарадскіх жыхароў, багатыя шляхцічкі і жанчыны з магнацкіх сем'яў. Мяшчанка наўрад ці магла дазволіць яго сабе. Трэба сказаць, што назва "кітлік" сустракаецца ў вопісах гардэрба шляхцічкі — жонкі пана Войцеха Піўка з Ваўкавыскага павета, сярэдзіны XVII ст.: "Кітлик сукняный, баранки подшитый". Верагодна, маецца на ўвазе ўцэпленне адзенне жанчыны. Тэрміны "ліф" і "карсаж" маюць непасрэднае дачыненне да плячонага адзення жанчын: "Карсаж — верхняя часть женского платья, лиф, талия"; "Лиф — остане, охват, перехват, верхняя половина плотной одежды, прилегающая вокруг, до пояса".

Безрукаўка пад назвай "кітлік" прыкрывала і сцягвала верхнюю частку цела, служыла адначасова і гарсэтам, і ліфам. Кітлік ідэальна падкрэсліваў форму. "Подобно корсету, "китлик" зашнуровывался сзади, на груди лежал ровно беспорозно гляды, внизу же, вокруг талии, имел пришитую опояску, по толщине не уступавшую средней колбасе. Эта опояска из домашней ткани как-то странно сочеталась с парчой или с цветным ситцем "китлика". Што за

"опояска" з хатняй тканіны, якую так жыва апісаў Нікіфароўскі, і навошта яна была патрэбна?

"Пришивную опояску", або "кишечную обладку", можна ўбачыць на адной з безрукавак з калекцыі музея. Круплы палатняны валік быў неабходны для падтрымкі спадніцы. Шыць яго з дарагой тканіны не мелася патрэбы: на валік апрапаналі пышную спадніцу. Вядома, што ў XIX ст. у Латвіі (рэгіён Земгале) спадніцы апрапаналі на ніжні край безрукаўкі з сукна, аксаміту, зверху завязвалі пояс. Прыстасаванне для падтрымкі спадніцы выкарыстоўвалася і ў іншым прадмеце касцюма. Яўрэйкі, да прыкладу, зверху кашулі апрапаналі шаўковы пояс: "Пояс был окантован тремя хлопчатобумажными валиками, на которых покоилась юбка. <...> Она вела себя спокойно".

Жаночы... мундзір

Вернемся да музейнай калекцыі. У фондах захоўваюцца 8 безрукавак. Усе яны розныя: з каўнярамі і без; з двухбортнай засцежкай на гузікі ("гафтыкі"); аднабортна з засцежкай на гаплікі ("гаплюкі"). У канструкцыі некаторых безрукавак прысутнічаюць элементы крою свецкага касцюма XVIII ст. — мундзірных жаночых сукенак (камзолаў). Безрукаўкі надта прыгожыя, абшытыя галуном і карункамі. Пашыты яны па-майстэрску. "Тамошніе нарядніцы" маглі выбраць сабе ўбор, зыходзячы з уласнага густу, і з задавальненнем насіць.

У фондах музея знаходзяцца дзве шырокія спадніцы. Каля пояса яны сабраны ў складкі, спераду ў верхняй частцы ўстаўлена іншая, таннейшая, мануфактурная тканіна або дамакане фарбаванае палатно. Гэты элемент, відаць, закрываўся фартухом, а дарагую тканіну эканомілі. Дзякуючы грубай устаўцы, можна сцвярджаць: у камплекце мяшчанскага касцюма спадніца насілася абавязкова з фартухом. Спадніцы, паводле архіўных апісанняў, былі пашыты "из коричневого шелка с цветами, вышитыми зелеными шелками", "зеленого штофа с крупными цветами и бабочками". Тканіны — шыкоўныя, са свабодным размяшчэннем грацыёзных элементаў па фоне (букеты, галінкі, квітнеючая трава, матылькі).

Барочны "фігара"

У музейных матэрыялах сустракаюцца розныя назвы безрукавак. Безрукаўкі з калекцыі К.К. Бергнера — "женский лифчик", які быў пашыты

"из шелковой материи персикового цвета с золотыми цветами на холстинковой подкладке", і "парчевый лифчик" "с вышитыми шелками букетами".

Безрукаўкі з калекцыі В.П. Федаровіча атрымалі назвы "лифчик" і "лифчик-фигаро" — нашыты на кардон для захоўвання, з часоў Федаровіча, яны маюць форму трапецыі. Сярод іх — "лифчик на шлейках", "фигаро из серебристой парчи с красными цветами", "из белого шелка и с низкими блестками". Увогуле, па азначэнні "фигаро — короткая безрукавная курточка". Багатая тканіна безрукавак — з малюнкамі ў выглядзе невялікіх статычных элементаў, букетаў кветак, буйных суквеццяў, масіўнага барочнага ўзору.

У спісе экспанатаў яўрэйскага аддзела Віцебскага беларускага дзяржаўнага культурна-гістарычнага музея значыцца "нажутка-безрукаўка" са слускай тканіны — "срэбраная залачная парча з узорам у выглядзе рыбнай лускі". Яна і яшчэ адна безрукаўка, дзе "па баках каўняра і па швах спінкі нашыты аgramанты з сярэбраных і пазалочаных лусчак", вызначаны як "гарнітуры яўрэйскіх жанчын XVIII ст.". Жанчыны ў XIX ст. фарсілі ў жакетах з тканіны "карпо-волюск" ("рыбная луска"). "Название было подходящим, ибо шерстяную ткань так плотно покрывали позолоченные серебранные чешуйки, что она почти не была видна". Бліскаўкамі ў выглядзе лускавінак упры-

Мяшчанка з Улы. Фота М.Кусцінскага, 1860-я гг.

ская жаночая нажутка з рукавамі і шырокім каўняром з парчы, густа затканай сярэбрано-залачонамі лістамі па чырвоным шаўковым полі з 13 гузікамі з гэтай жа парчы. Падкладка — паркалёвая на ваце. У нізе спінкі — падтрымліваючы валік". На жаль, самі прадметы не захаваліся.

У апісанні яўрэйскага адзення ёсць яшчэ адзін незвычайны прадмет: пры яўрэйскай кофце-нажутцы "...маецца нагруднік, цалкам пакрыты аgramантывым узорам па чырвоным полі. Падкладка — шаўковая на ваце". "Napersnik" (нагруднік) завязваўся на шыі і замацоўваўся поясам на таліі — ён з'яўляўся сімвалам сціпласці нявесты.

Мяшчанскія ўборы змяняліся вельмі марудна. Кофты, спадніцы, безрукаўкі, юбки з шаўковых і аксамітных тканін перадаваліся ў спадчыну, што садзейнічала захаванню ў плячым адзенні мяшчан старадаўняга крою да канца XIX — пачатку XX ст. Многія формы гэтага адзення былі пераняты высковым насельніцтвам.

Разглядаючы старажытныя прадметы, мы захапляемся багаццем фарбаў і матэрыялаў, тонкім мастацтвам вышывальшчыка і ткача, фантазіяй і майстэрствам краўца. Дзіўны свет но-

Фрагменты безрукаўкі і кароны. Канец XVIII — пачатак XIX стст.

сьбітак "кітліка", прыадкрыты нам краязнаўцамі М.Нікіфароўскім, П.Шэйнам, А.Сапуновым, асабліва поўна раскрывае значэнне самых звычайных прадметаў, рэчаў і з'яў.

Вывучэнне традыцыйнага адзення рэгіёна мае вялізнае значэнне. Багацце аўтэнтчнага матэрыялу, наяўнасць архіўных дакументаў, літаратурна-этнаграфічных прац ствараюць умовы для ўважлівага і глыбокага вывучэння і рэканструкцыі традыцыйнага касцюма. Музейныя прадметы паслужылі асновай для стварэння калекцыі віцебскага жаночага местачковага касцюма майстрамі Цэнтра народных рамёстваў і мастацтваў "Задзвінне" г. Віцебска, якую прадставілі ў Палацы Рэспублікі ў дзень творчай справядзачы Віцебскай вобласці ў Мінску, прысвечанай 65-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Святлана САЛАЎЕВА, навуковы супрацоўнік навукова-даследчага аддзела фондаў Віцебскага абласнога краязнаўчага музея
Фота Валерыя ШЫШАНАВА

"Сажані" і "локці"

З чэрвеня гэтага года ў філіяле Нацыянальнага мастацкага музея — замкавым комплексе "Мір" пачала працаваць першая праграма цыкла музейна-педагагічных заняткаў па гісторыі будаўніцтва замка "Табе, нашчадак, у добры дар...".

Падрыхтаваны супрацоўнікамі музея, урок праходзіць у экспазіцыі паўднёва-заходняй вежы і на тэрыторыі замка. Дзеці маюць магчымасць даведацца пра заснавальніка замка Юрыя Ільініча, надворнага маршалка ВКЛ, а таксама спадцігнуць таямніцы будаўніцтва абарончага замка. Разам з музейным педагогам (які выконвае ролю Галоўнага майстра) школьнікі даследуюць асноўны будаўнічы матэрыял Мірскага замка — цэглу, вызначаюць месца будучай пабудовы, а таксама, карыстаючыся старажытнымі адзінкамі вымярэння — локцем і сажанем, — вызначаюць яго памеры.

Праз выкананне самых розных заданняў увага падлеткаў засяроджаецца на форме і функцыянальным прызначэнні вежаў, іх мастацкім аздабленні.

Пад купалам Сафіі

22 ліпеня ў канцэртнай зале Сафійскага сабора ў Полацку прайшоў канцэрт Праэўрэйскага аркестра Рэспублікі Беларусі пад кіраўніцтвам Віктара Бабарыкіна. Гэтым выступленнем завяршыўся XXVI сезон у знакамітай зале.

Знакаміты калектыў прадставіў праграму, якая складалася з лепшых узораў сусветнай класікі. Музыка Моцарта, Вагнера, Рахманінава і любімыя мелодыі ("Вечнае каханне", "Прысвячэнне Каруза", "Белавешская пушка" і іншыя) у выкананні салістаў Анатоля Сіўко (барытон) і Егізара Фараšana (тэнор) — усё гэта прывяло ў захапленне шматлікіх аматараў класікі, якія сабраліся пад зводамі Сафійскага сабора.

У гэтым годзе Полацк наведалі, акрамя беларускіх музыкантаў, знакамітыя калектывы і сусветна вядомыя выканаўцы з розных краін свету: Расіі, Украіны, Польшчы, Францыі, Германіі, Нідэрландаў, Фінляндыі, Японіі. З вялікім поспехам прайшоў начны канцэрт Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь "Шэдэўры сусветнага мастацтва ля сцен старажытнай Сафіі" — штогадовы музычны праект, які праводзіцца ў рамках святкавання Дня горада. Таксама вялікую папулярнасць мелі канцэрты арганнай музыкі ў выкананні Ксеніі Пагарэлай, якая штогод дае каля 300 канцэртаў для палачан і гасцей горада.

Унутраны рух экспрэсіі

28 ліпеня ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча адкрываецца выстаўка "Унутраны рух" маладога беларускага мастака Захара Кудзіна.

Ён скончыў Мінскае дзяржаўнае мастацкае вучылішча імя А.К. Глебава. Свае работы пачаў выстаўляць з 2005 года. Прымаў удзел у пленэрах і калектыўных выстаўках, прысвечаных Сальвадору Далі, Язэпу Драздовічу, Уладзіміру Караткевічу.

На выстаўцы прадставяць работы, створаныя за апошнія два гады. Гэта другая персанальная выстаўка маладога таленавітага мастака, які працуе ў стылі так званнага абстрактнага экспрэсіянізму, што ўзнік у ЗША пад уплывам сюррэалізму і з'яўляецца разнавіднасцю абстрактнага мастацтва. Ён уяўляе з сябе школу мастакоў, якія маюць хутка і на вялікіх палотнах, з выкарыстаннем негеаметрычных штрыхоў, вялікіх пэндзляў. Такім чынам творцы спрабуюць раскрыць таямніцы свайго ўнутранага свету, ператвараючы іх у незвычайныя творы.

Абстрактны экспрэсіянізм, на погляд мастака, спрыяе найбольш поўнаму выяўленню эмоцый і пачуццяў.

Базіс рэгіёна: ахова працы і грамадская бяспека

Ахова працы і пажарная бяспека — актуальныя тэмы ў любой галіне гаспадаркі. Нездарма Дырэктыва Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 1 узмацніла кантроль за паляпшэннем умоў працы, захаваннем жыцця і здароўя тых, хто працуе ў розных сферах вытворчасці. Асаблівая ўвага надзяляецца “асновам бяспечнай жыццядзейнасці” ў летнюю спёку.

Як засведчылі вынікі сакавіцкай калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, у Міністэрстве і падпарадкаваных яму арганізацыях на пастаяннай аснове дзейнічаюць камісіі для праверкі ведаў па пытаннях аховы працы работнікаў, працягваецца навучанне кіраўнікоў і спецыялістаў на базе Інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, штогод ладзяцца агляды-конкурсы на лепшую арганізацыю па ахове працы і прафілактыцы вытворчага траўматызму. Разам з тым, нагадаем, у 2008 годзе ў падпарадкаваных Міністэрству арганізацыях адбыўся рост вытворчага траўматызму, а ў арганізацыях камунальнай формы ўласнасці летась мелі месца 8 няшчасных выпадкаў. Зафіксавана таксама заганнае ў інтэрнаце Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі.

А нагодай да камандзіроўкі ў Жыткавіцкі раён Гомельскай вобласці сталі паведамленні СМІ аб тым, што ў вёсцы Марохарава ў ноч з 3 на 4 ліпеня адбыўся пажар, у выніку якога амаль цалкам згарэў мясцовы СДК. **Натуральна, паўстала пытанне: наколькі эфектыўна праводзяцца мерапрыемствы па ахове працы і пажарнай бяспекі на Жыткавіччыне?**

Пасля пажару

Зразумела, камандзіроўку пачаў з наведвання Марохарава. Будынак СДК — без даху, з абгарэлымі сценамі, рэшткамі крэслаў, сталёў, дынамікаў і іншага начыння, якое не паспелі выратаваць ад агню... Што адбывалася тут ноччу на 4 ліпеня, узнавіў па словах жыхароў вёскі і паведамленнях Жытка-

віцкага раённага аддзела па надзвычайных сітуацыях.

Апоўначы ў сельскім Доме культуры, пабудаваным яшчэ ў 1953 годзе, скончылася святочная дыскаціка. Выконваючая абавязкі дырэктара СДК Жанна Санюк зачыніла дзверы клуба ў пачатку першай гадзіны. А ў 2 гадзіны 4 хвіліны ў Цэнтр аператыўнага ўпраўлення Жыткавіцкага раённага аддзела па надзвычайных сітуацыях ад дзяжурнага па РА-УС паступіла паведамленне аб пажары ў гэтым будынку. Па трывозе ў Марохарава былі накіраваны пад-

бяспека ва ўстановах культуры раёна. Мяркую, многія з узятых мясцовымі спецыялістамі пытанняў актуальныя і для іншых рэгіёнаў Беларусі.

Па першы каментарый карэспандэнт “К” звярнуўся да інжынера па ахове працы і тэхніцы бяспекі аддзела культуры Жыткавіцкага райвыканкама Мікалая Рая:

— Рэгулярна ладзім інструктажы, раённыя семінары па тэхніцы бяспекі, кожны год робім абследаванні будынкаў, — акрэсліў кола мерапрыемстваў Мікалай Мікалаевіч.

Чаму ж раней, да пажару, гэтыя вогнетушыцелі не былі закуплены? Як каза інжынер па ахове працы і тэхніцы бяспекі, уся справа — у матэрыяльнай незабяспечанасці аддзела культуры. Кіраўніцтва ведала пра неабходнасць набыцця патрэбнай колькасці вогнетушыцеляў, але толькі цяпер назіраюцца пэўныя зрухі ў гэтай справе. Пакуль, як кажуць, гром не грывнуў...

І яшчэ некалькі фактаў, датычных менавіта тых памяшканняў, дзе знаходзіцца аддзел культуры Жыткавіцкага райвыканкама. Нягледзячы на тое, што, па словах Мікалая Рая, яму быў выдзелены кабінет па ахове працы, у ім цяпер размяшчаецца бухгалтэрыя, а працоўнае месца інжынера па тэхніцы

Па яго словах, на дадзены момант сапраўды існуюць пытанні з заменай электраправодкі ва ўстановах культуры. Але, як каза Сяргей Віктаравіч, на трэці і чацвёрты кварталы бягучага года запланаваны рамонт і замена электраправодкі, спачатку ў трох установах культуры раёна — Ленінскім СДК, Пагосцкім і Бярэжцкім СК, а пасля і ў сельскіх клубах вёсак Запяскова, Града, Хачэнь. Дарэчы будзе ўзгадаць і тое, што рамонт там быў запланаваны яшчэ ў пачатку 2009 года. Але ўсю вастрывню пытання гэтыя мерапрыемствы, зразумела, не здымуць. Па словах начальніка аддзела культуры, паступова, пры наяўнасці фінансавання, уся праводка будзе замяняцца.

Таксама проблемным выглядае і пытанне з усталяваннем аўтама-

Варта звярнуць увагу кожнай установе культуры рэспублікі!

Як ліквідаваць дэфіцыт у 212 вогнетушыцеляў?

Летась аддзелам культуры былі таксама закуплены 73 вогнетушыцелі і 64 медыцынскія аптэчкі на агульную суму ў 4 мільёны рублёў, а сумесна з раённым аддзелам па надзвычайных сітуацыях на базе Жыткавіцкага РДК праведзена практычная трэніроўка па экстранай эвакуацыі людзей з будынка галоўнай установы культуры горада і адпрацаваны дзеянні ў выпадку ўзнікнення пажару. Па суботах і нядзелях Мікалай Рай разам з начальнікам аддзела культуры Сяргеем Агіевічам аб'язджае шэраг устаноў культуры раёна, СДК і ДК, дзе праводзяцца дыскацікі, каб адсачыць стан пажарнай бяспекі і дысцыпліны на мерапрыемствах.

Па словах Мікалая Рая, пасля пажару ў Марохарава ва ўсе ўстановы культуры раёна была разаслана тэлефанаграма, згодна з якой кіраўнікі павінны яшчэ раз правесці стан тэхнічнай бяспекі будынкаў, сістэмы ацяплення, водаправода і сантэхнічнага абсталявання, цеплавых вузлы, цеплаізаляцыю трубаправодаў, печы, дымаходаў, вентыляцыйных прылад.

Таксама пасля пажару напісана адносіна ў Жыткавіцкі райвыканкам аб дадатковым набыцці 212 вогнетушыцеляў, з разліку на сельскія, гарадскія і раённыя дамы культуры, клубы, дзіцячую школу мастацтваў на агульную суму прыкладна ў 9 мільёнаў рублёў. Толькі ў выпадку іх набыцця, канстатаваў Мікалай Рай, колькасць гэтых сродкаў пажаратушэння будзе суадносіцца з патрабаваннямі, якія прад'яўляюцца для культуры раёна.

бяспекі знаходзіцца ў кабінцеце начальніка гаспадарчай групы. Ніякіх стэндаў па пажарнай бяспекі і ахове працы ў аддзеле культуры я таксама не заўважыў. Не кажу ўжо пра буклеты і лістоўкі, якія павінны абавязкова быць у кабінцеце інжынера па тэхніцы бяспекі. Як паведаміў Мікалай Рай, аддзелам культуры не праводзяцца агляды-конкурсы на лепшую арганізацыю па ахове працы і прафілактыцы вытворчага траўматызму, а таксама на лепшую арганізацыю грамадскага кантролю па ахове працы сярод устаноў культуры горада і раёна.

Словам, умовы інфармавання па пытаннях аховы працы і тэхніцы пажарнай бяспекі створаны яшчэ далёкі ад ідэальных. Таму, зразумела, гэта выклікае непакоя за далейшы лёс тых устаноў культуры раёна, якія могуць быць патэнцыйна пажаранебяспечнымі.

Словы ад кіраўніцтва

Ад начальніка гаспадарчай групы аддзела культуры Надзеі Звяздзілінай даведаўся, што прыкладна 60% электраправодкі ва ўстановах культуры раёна патрабуе замены. А гэта значыць, што такія СДК і ДК — патэнцыйна пажаранебяспечныя. Дык ці ж можна ў такіх умовах з упэўненасцю сцвярджаць, што пажар у Марохарава — цалкам выпадковая з'ява? Звярнуўся па тлумачэнне праблемнай сітуацыі да начальніка аддзела культуры Сяргея Агіевіча.

тычнай пажарнай сігналізацыі (АСС) ва ўстановах культуры. Толькі дзве з іх у раёне — Жыткавіцкая ДШМ і СДК у Людзянвічах — маюць падобныя АСС. На цяперашні час падрыхтавана праектна-каштарысная дакументацыя на ўсталяванне пажарнай сігналізацыі яшчэ ў двух дамах культуры раёна.

— Я лічу, што пытанне з усталяваннем сігналізацыі ва ўстановах культуры трэба вырашаць з дапамогай нарматыўна-прававых актаў Міністэрства культуры, якія неабходна скарэкціраваць пад патрэбы часу, — каза Сяргей Агіевіч. — Напрыклад, часам бывае так, што кошт такой сістэмы абсалютна не суадносна з рэаліямі сельскіх дамоў культуры: туды прыходзіць мала людзей і мы часам на абслугоўванне гэтага будынка выдаткоўваем менш грошай, чым каштуе пажарная сігналізацыя. А яе цана — прыкладна 30 мільёнаў рублёў! Устаноў жа культуры ў раёне — 119, з іх клубнага тыпу — 61! Вось і палічыце, колькі патрэбна грошай, каб усталяваць такія АСС у кожным ДК і СДК.

Таксама можна было б падумаць і пра тое, — працягвае начальнік аддзела культуры Жыткавіцкага райвыканкама, — каб увесці такія ж самыя нарматывы, як і ў школах: сігналізацыя ўсталяваецца толькі там, дзе ёсць у наяўнасці 300 ды больш вучняў і настаўнікаў. Мо і ва ўстановах культуры прадугледзіць такія стандарты, калі 300 ці больш чалавек прыходзяць на дыскаціку або нейкае мерапры-

емства. Бо іначай у многіх выпадках эканамічна неапраўдана ўсталёўваць сігналізацыю там, куды прыходзяць 10 — 15 чалавек...

Даведаўся я і пра тое, што 40 устаноў культуры раёна атрымліваюць цяпло дзякуючы сваім кацельным, якія працуюць на торфабырыце. Ці не павялічвае гэта рызыку ўзнікнення пажаранебяспечных сітуацый?

— Я не думаю, што ў гэтым ёсць праблема для ўстаноў культуры раёна, — кажа Сяргей Агіевіч. — Справа ў тым, што мы пераходзім на мясцовыя віды паліва, каб эканоміць пэўную суму грошай. Гэтага патрабуюць ад нас сённяшнія фінансавыя ўмовы, а таксама Дырэктыва Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 3.

найменш прадуктыўна, у параўнанні з усімі іншымі аддзелаў райвыканкама, супрацоўнічае з пажарнікамі. І толькі ў апошнія гады сітуацыя пачала паляпшацца.

— Нарэшце мы дачакаліся таго, што летась была ўсталявана пажарная сігналізацыя ў вёсцы Людзяневічы, у планах — усталяванне сігналізацыі ў яшчэ ў двух дамах культуры раёна. Гэта, канешне, добрая тэндэнцыя. Спадзяёмся, у далейшым яна будзе захавана, і гэтыя мерапрыемствы дазваляць пры няшчасных выпадках захаваць жыццё культурна-работнікам і тым, хто наведвае ўстановы культуры.

Небяспечным бачыцца для Ігара Хаця-

туль адбываюцца масавыя мерапрыемствы, на якіх заўсёды дзяжуряць па два інспектары пажарнага нагляду і машына пажарнай службы.

— Я таксама разумею і кіраўніцтва РДК, — гаворыць Ігар Хацяновіч. — Трэба спачатку адрамантаваць дах, каб з яго не цякла вада, а ўжо потым прыстасоўваць на столі сістэмы пажаратушэння і адпаведнай сігналізацыі. Таму мы цяпер не настойваем, каб тэрмінова ўсталёўвалі іх, а чакаем заканчэння капітальнага рамонтнага галоўнага ўстановы культуры раёна.

сам — і неабходных, крокаў, якія маглі б павысіць бяспеку культурна-бюлетэнаў, можна зрабіць яшчэ нямаля.

РДК без вады і галасу

Каб паспрабаваць разабрацца з праблемнай сітуацыяй у Жыткавіцкім РДК, наведваў галоўную ўстанову культуры горада.

Звонку будынак выглядае сапраўды шыкоўна: адрамантаваны фасад, заменены вокны. А вось унутры ў некаторых памяшканнях ідзе рамонт. Ужо добра адрамантавана Малая глядзельная зала, а ў яшчэ адной, дзе таксама завяршыліся рамонтныя работы і сёння адбываюцца шлюбныя цырымоніі, бачны чамусьці плямы на столі. Аказваецца, пасля дажджу адтуль пачала ліцца вада. Зразумела, што пры якаснай працы тых, хто вядзе рамонтныя работы, такога быць не павінна.

А што ж з сістэмай пажаратушэння, якая ёсць у наяўнасці, але чамусьці не працуе? Як распавяла мне дырэктар РДК Таццяна

Еўлаш, якая займае гэтую пасаду з 1983 года, будынак установы культуры быў здадзены ў красавіку 1978 года таксама без дзейнай сістэмы пажаратушэння. Таму першай жа справай Таццяны Аляксандраўны на пасадзе дырэктара стала праца менавіта з гэтай праблемай. На працягу года былі зроблены ўсе неабходныя работы, і ў 1984 годзе сістэма пажаратушэння пачала выконваць сваю функцыю.

Але 15 гадоў таму, у 1994 годзе, сістэма ручных супрацьвагаў, чым і прыводзілася ў дзеянне сістэма пажаратушэння, перастала працаваць. Менавіта з гэтага часу РДК застаўся фактычна без аўтаматычных сродкаў пажарнай бяспекі. Спробы кіраўніцтва аднавіць працу сістэмы ў 1995-м скончыліся безвынікова. І толькі ў 2007-м, калі ў РДК распачаўся капітальны рамонт, нарэшце з'явілася надзея, што і сістэма пажаратушэння, і сістэма пажарнай сігналізацыі тут нарэшце з'явіцца. Цяпер у межах капітальнага рамонтнага "асобным радком" выдаткаваны грошы і на іх. Акрамя ўжо даведзе-

ных да ладу фасада будынка, даху, замены вокнаў, у ДOME культуры, плануецца галоўны рамонт, які пройдзе ў глядзельнай зале на амаль 600 месцаў, дзе будуць заменены крэслы, тэхнічная апаратура і

Лічбы і факты

Згодна з інфармацыяй галіновага інтэграванага банка даных устаноў культуры Рэспублікі Беларусь, якую "К" прадставіў начальнік аддзела інфарматыкі і сістэмнага аналізу БДУКІМ Уладзімір Бастракоў, па стане на 30 чэрвеня 2009 года з 8771 устаноў культуры, якія размешчаны ў 9005 будынках, цэнтральнае ацяпленне маюць 3943, ацяпляюцца ад асабістых кацельных 2669, п'яное ацяпленне маюць 2085, электрычнае — 107, а ўвогуле без ацяплення працуюць 99 устаноў культуры.

Сярод відаў паліва, якое выкарыстоўваецца для ацяплення будынкаў устаноў культуры, найбольшую вагу маюць дровы і торф — 3860 і 3625 устаноў культуры адпаведна, на нафтапрадуктах працуюць 450 культурнаўстаноў, а на вугалі — 237.

"адзенне" сцэны, а таксама ўсталяюць сістэмы пажаратушэння і сігналізацыі.

Аднак, па словах адміністрацыі, вогнетушыцеляў на сённяшні дзень не хапае ў дастатковай колькасці. Калі ж хацеў глядзець на свае вочы на тую, цяпер надзейную, сістэму пажаратушэння, дык пачуў гісторыю аб працаў у Мазыра, які пакінуў у пакоі, дзе знаходзіцца тая сістэма, свае інструменты, а сам забраў ключы ад дзвярэй ды з'ехаў. Кіраўніцтва, маўляў, неаднаразова ўжо прасіла яго прыехаць і забраць рэчы, але прапраб не спяшаецца.

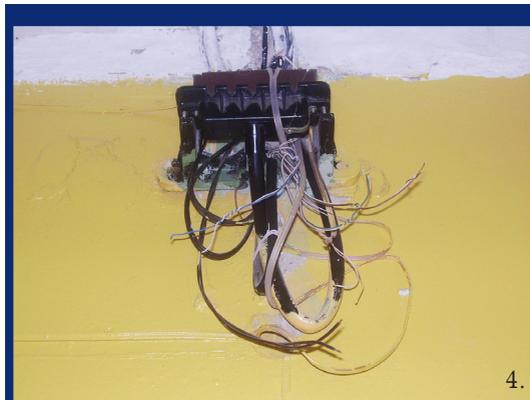
Пагадзіцеся, дзіўная сітуацыя, калі да дзвярэй з сістэмай пажаратушэння няма запасных камплектаў ключоў, а вогнетушыцеляў, да таго ж, не хапае. І, дарэчы, не варта пры згаданні аб пажаранебяспечнай сітуацыі ў раённым ДOME культуры наракаць на эканамічны крызіс. Жыццёва важныя пытанні аб прывядзенні ў належны стан сістэмы пажаратушэння паўсталі перад кіраўніцтвам яшчэ ў сярэдзіне 90-х. А значыць, набыць патрэбную колькасць вогнетушыцеляў, якія каштуюць не так ужо і дорага, можна было даўно.

Напрыканцы камандзіроўкі завятаў у цэнтральную і дзіцячую бібліятэкі горада, якія месцяцца ў адным старым будынку 1940-х гадоў. Дарэчы, гэты будынак сёння знаходзіцца ў аварыйным стане. Бібліятэкары чакаюць пераезду ў памяшканні першага паверху новай гасцініцы, якая цяпер будзецца. Але прыбары плануецца толькі яшчэ праз тры гады.

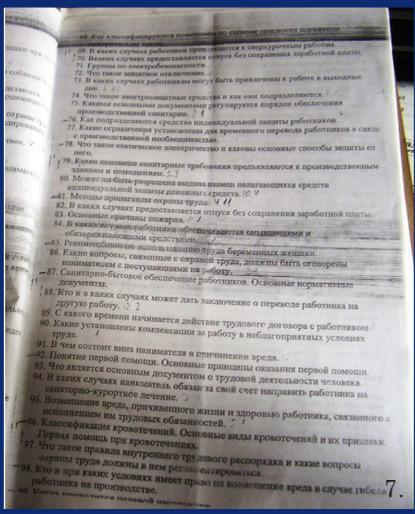
Мала месца для кніг, а месца для двух вогнетушыцеляў на вялікі двухпавярховы будынак, — толькі адно. Ды яшчэ — некалькі лістовак пажарнай службы, якія пабачыў у памяшканнях абедзвюх бібліятэк. Зразумела, што і тут, як і ў іншых установах культуры, не хапае сродкаў барацьбы з агнём.

Гэта яшчэ адзін прыклад таго, што становіцца з пажарнай бяспекай і аховой жыцця людзей у шэрагу устаноў культуры Жыткавічаў сапраўды патрабуе увагі з боку адказных органаў. І згарэлы Марохараўскі СДК — гэта і трывожны знак і, можна сказаць, вядомы напамін: агонь жартаваць не любіць.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Жыткавічы — Мінск Фота аўтара

На здымках: 1, 2. Вонкавы і ўнутраны выгляд згарэлага Марохараўскага СДК; 3. Будынак, у якім мяркуецца размясціць сельскі Дом культуры ў Марохаве; 4. Так выглядае праводка ў Жыткавіцкім РДК; 5. А гэта выгляд устаноў звонку; 6. Лістоўкі Жыткавіцкага раённага аддзела па надзвычайных сітуацыях; 7. Пытанні па ахове працы і тэхніцы бяспекі аддзела культуры Жыткавіцкага райвыканкама, якія абавязкова здаюць культасветнікі.

новіча і той факт, што раённы Дом культуры ў Жыткавічах з 1994 года не мае як пажарнай сігналізацыі, так і сістэмы пажаратушэння. Менавіта таму мясцовы РДК цяпер забаронены пажарнікамі да эксплуатацыі. Але там дагэ-

Пасля наведвання Жыткавіцкага раённага аддзела па надзвычайных сітуацыях яшчэ раз пераканаўся, што праца аддзела культуры па прадуктыўнасці пажаранебяспечных выпадкаў магла б быць больш дадасканалая. І справа тут — за адчуваннем безумоўнай запатрабаванасці прафілактычных мерапрыемстваў па пажарнай бяспецы і ахове працы культурна-работнікаў. Патрэбных, а ча-

Каментарый з нагоды

Колькі мільёнаў патрабуе АСС?

Па каментарый аб стане пажарнай бяспекі ва ўстановах культуры Гомельскай вобласці карэспандэнт "К" звярнуўся да галоўнага спецыяліста па ахове працы і тэхніцы бяспекі ўпраўлення культуры Гомельскага абласнога выканаўчага камітэта Алены АРУНАВАЙ. Яна, у прыватнасці, зазначыла наступнае:

— Сапраўды, сітуацыя па тэхніцы пажарнай бяспекі, якая акрэслена ў артыкуле, прысвечаным Жыткавіцкаму раёну, характэрна і для іншых рэгіёнаў Гомельскай вобласці.

У нашай вобласці дзейнічае "Галіновыя праграма па ахове насельніцтва і тэрыторыі ад надзвычайных сітуацый у арганізацыях культуры Рэспублікі Беларусь". Згодна з ёй паступова вырашаюцца пытанні забеспячэння аб'ектаў устаноў культуры пажарнай аўтаматыкай. Выконваюцца работы па прывядзенні п'янога ацяплення ў арганізацыях культуры ў адпаведнасць з патрабаваннямі тэхнічных нарматыўна-прававых актаў сістэмы супрацьпажарнага нармавання і стандартыза-

цыі, а таксама праводзіцца праца па забеспячэнні першаснымі сродкамі пажаратушэння ўсіх устаноў культуры.

Таму пытанні, узнятыя ў артыкуле, вырашаюцца ў рабочым парадку. У дастатковай колькасці ва ўстановах культуры вобласці ёсць вогнетушыцелі, адбываецца паступовая замена састарэлай электраправодкі, усталяваюцца аўтаматычныя супрацьпажарныя сістэмы (АСС). Толькі згодна з заяўкай Жыткавіцкага аддзела культуры на 2009 год патрэбна ўстанавіць 4 АСС ва ўстановах культуры раёна. А на гэта патрэбна 114 мільёнаў рублёў, бо АСС (сюды ўваходзіць праектна-каштарычная дакументацыя плюс сама ўстаноўка) каштуе ад 25 да 30 мільёнаў рублёў. Напрыклад, у Брагінскім раёне трэба ўстанавіць, згодна з заяўкай, у 2009 годзе 17 АСС! Зразумела, што гэта будзе рабіцца пры наяўнасці адпаведных фінансавых магчымасцей у праўлення культуры Гомельскага аблвыканкама. У мінулым годзе на гэты мэты пайшоў прыкладна 2 мільярды рублёў, было ўсталявана каля 80 АСС. Ніводны раён вобласці не быў пакінуты па-за ўвагай у праўлення. Сёлета на гэты мэты плануецца выдаткаваць суму ў 838 мільёнаў. Таму мы і далей бу-

дзем рабіць усё магчымае, што патрабуецца па тэхніцы пажарнай бяспекі ва ўстановах культуры Гомельскай вобласці.

1311 аб'ектаў

Вось што адказаў нам па тэме артыкула прэс-сакратар Міністэрства па надзвычайных сітуацыях Рэспублікі Беларусь Віталій НАВІЦКІ:

— Паводле інфармацыі па стане на канец чэрвеня 2009 года, усяго ў Рэспубліцы Беларусь існуе 1311 аб'ектаў культуры, звязаных з масавым (або круглагадовым) знаходжаннем людзей.

Аўтаматычная супрацьпажарная сігналізацыя адсутнічае (або з'яўляецца нядзейнай) у 200 з гэтых аб'ектаў культуры (15,3% ад агульнай колькасці); адсутнічае (або няспраўнае) вонкавае супрацьпажарнае водазабеспячэнне на 6 аб'ектах (0,5%), а ўнутранае — на 65 (5%). Не забяспечаны першачарговымі сродкамі пажаратушэння 78 аб'ектаў (5,9%), а п'яное абсталяванне няспраўнае (або не суадносіцца з нормамі правілаў пажарнай бяспекі) на 16 аб'ектах (0,2%). Электраправодка патрабуе рамонтных работ або не суадносіцца з нормамі правілаў пажарнай бяспекі на 40 аб'ектах (3,1%), маланкавая ахова адсутнічае (або няспраўнае) на 95 аб'ектах (7,2%).

Партрэт мальтыйскага кавалера,

або Што паказвае Смаленск мінчанам?

“Выратаваныя культурныя каштоўнасці” — такую назву атрымала выстаўка з фондаў Смаленскага дзяржаўнага музея-запаведніка, якая адкрылася ў Нацыянальным музеі гісторыі і культуры Беларусі. Выстаўка прысвечана 65-годдзю з дня вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і, несумненна, дае наведвальнікам пэўнае ўяўленне аб унікальных і разнастайных зборах смаленскага музея.

Смаленск пасля вызвалення. 1943 г.

У Мінск прывезены унікальныя экспанаты: жывапіс рускіх і заходне-еўрапейскіх мастакоў, шэдэўры майстроў па метале, фарфоры і кераміцы, знакамітыя сьпужыя паясы XVII — пачатку XIX стст. На выстаўцы прадстаўлены і ўзоры дэкаратыўна-прыкладной творчасці, якія некалі ўваходзілі ў склад вядомага гісторыка-этнографічнага музея княжны Марыі Ценішавай — мецэната, калекцыянера і мастака. Гэта яна стварыла ў Смаленску унікальны музей пад назвай “Руская старажытнасць”, а пад горадам у сваім маёнтку адкрыла майстэрню, якая стала адным з цэнтраў сусрэч мастакоў Расіі. Асаблівую ўвагу княжна звяртала на калекцыянаванне сьпужыя паясы: у ейны збор іх уваходзіла больш за 20.

Сваю гісторыю меў музей і яго экспанаты ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Ва ўмовах налётаў фашысцкай авіяцыі, як распавяла дырэктар Смаленскага дзяржаўнага музея-запаведніка Надзея Валасенкава, група супрацоўнікаў пачала паспешліва рыхтаваць самыя каштоўныя экспанаты да эвакуацыі. З неверагоднымі цяжкасцямі ўдалося ўпакаваць і пагрузіць у адзін з апошніх эшалонаў, якія ішлі на Усход, больш за 26 тысяч прадметаў з 65-тысячнага збору, сярод якіх — шэдэўры рускага і заходне-еўрапейскага

жывапісу, унікальныя ўзоры ювелірнага мастацтва, нумізматыкі, тканіны, у тым ліку і калекцыя сьпужыя паясы. Ужо 24 ліпеня 1941 года каштоўнасці знаходзіліся ў Горкім, а ў лістападзе калекцыя смаленскага музея размясцілася ў будынку Навасібірскага опернага тэатра, дзе ў гэты час былі сабраны зборы музеяў Масквы і Ленінграда.

Фашысцкія захопнікі акупіравалі Смаленск 15 ліпеня 1941 года. У горадзе засталіся унікальныя іконы, вырабы з фарфору, шкла, эмаля, кніжныя выданні і дакументы... Гісторыя музейных збораў у перыяд акупацыі — гэта гісторыя рабавання і знішчэння каштоўнасцей. Ужо ў канцы 1942 года немцы пачалі рыхтаваць смаленскія калекцыі да высылкі ў Германію. Частку музейных экспанатаў адправілі на тэрыторыю Прыбалтыкі, а потым — ва Усходнюю Прусію. Пасля ж заканчэння вайны частка смаленскіх рэліквій была знойдзена ў польскім маёнтку генерала Штэрэнберга... А 30 чэрвеня 1945 года два вялікія вагоны з экспанатамі музея былі адпраўлены ў Смаленск.

Выклікаюць цікавасць і самі даныя пра Смаленск тых вогненых гадоў, тым больш, аб гэтым расказваюць асобныя фотаздымкі, якія можна таксама пабачыць на выстаўцы. 25 верасня 1943 года дыктар Усесаюзнага радыё Юрый Левітан паведаміў чарговую аперацыйную зводку Саўінфармбюро: “Войскі Заходняга фронту, працягваючы развіваць наступленне, паспяхова фарсіравалі Днепр і пасля ўпартых баёў авалодалі абласным цэнтрам —

Партрэт Міхаіла Казіміра Паца.

горадам Смаленскам...” У гонар гэтай даты Смаленск адзначае Дзень горада.

Адступаючы, немцы ўзарвалі або спалілі многа дамоў, сярод якіх — амаль усе будынкі, якія па праве лічыліся аздабленнем горада: Дом Саветаў, Дом штаба Беларускай ваеннай акругі, Дом друку, Дом Чырвонай Арміі...

Горад яшчэ ляжаў у развалінах, а першая музейная экспазіцыя ўжо рыхтавалася да адкрыцця. Смаленцы змаглі пабачыць выратаваныя калекцыі ў 1947 годзе.

Выстаўка, адкрытая ў Мінску, пакідае незабыўнае ўражанне. Нельга не заўважыць унікальныя ўзоры Гжэльскага керамічнага промыслу XVII — XIX стст. і рэдкія ўзоры рускага і еўрапейскага мастацкага металу. Асаблівую ўвагу наведвальнікаў прыцягваюць партрэты магнатаў родаў Рэчы Паспалітай — Яна Сапегі і мальтыйскага кавалера Міхаіла Казіміра Паца (абедзве карціны датаваны XVII ст.), жывапісныя палотны, звязаныя з гісторыяй Смаленска, партрэты смаленскіх епіскапаў Гедеона Вішнеўскага і Парфенія Сапкоўскага, партрэт Наталлі Нарышкінай, выхаванкі Смаленскага Вазнясенскага манастыра, маці рускага цара Пятра I і два групавыя

Экспанаты выстаўкі.

партрэты сям’і смаленскага купца Шчокатава...

Цяпер жыхары Смаленска чакаюць беларускую выстаўку з фондаў Нацыянальнага музея гісторыі і культуры.

Іван АРХІПАЎ
Фота аўтара

Зафіксаваны нават сцены

Сталічны квадрат, раскладзены па трасах

Ігар Гатальскі — краязнаўца, гісторык, кіраўнік аб’яднання “Прылуцкая спадчына”, шмат гадоў вывучае гісторыю Беларусі, і ў прыватнасці, Міншчыны. Вынікам ягонай працы стала выданне “Атласа аўтатурыста Цэнтральнай Беларусі”, дзе прадстаўлены не толькі карты мясцінаў, але і апісанні асноўных помнікаў рэгіёна. У хуткім часе пабачыць свет новая значная работа даследчыка, прысвечаная Паўночнай Беларусі. Выйдзе і маштабны даведнік адметных мясцін Міншчыны.

Вандруючы па радзіме, Ігар Гатальскі зразумеў, што перш за ўсё трэба даследаваць тыя мясціны, дзе сам жывеш. І такім чынам, ён звярнуўся да мінскіх ваколіц. Па прызнанні краязнаўцы, яму было цікава даведацца ад мясцовых жыхароў, дзе знаходзіліся помнікі айчыннай гісторыі, якія не дайшлі да нашага часу.

— У нас з’явілася шмат людзей, аматараў турызму, даўніны, здольных не столькі аб’ехаць шмат кіламетраў, колькі глыбока даследаваць якую-небудзь канкрэтную мясцовасць. І таму яны маюць патрэбу ў падрабязнай інфармацыі. Насамрэч, кожны дом, кожнае дрэва могуць у дадзеным выпадку мець каштоўнасць. Пазнаёміўшыся дэталёва з асобным малым кутком, вандрунік лепей адчувае тую мясцовасць, дзе жыве, куды трапляе. Такім чынам, працуючы над новым гідам, былі больш дакладна акрэслены межы карты, якая была выдана дваццаць гадоў таму. Атрымаўся квадрат: у яго цэнтры знаходзіцца Мінск, а па кутах — Маладзечна, мястэчка Краснае, Смалявічы, Мар’іна Горка і Негарэлае. Квадрат гэты ахоплівае прыблізна 80 кіламетраў, — адзначае Ігар Гатальскі.

Аб’ехаўшы Міншчыну, краязнаўца знайшоў мноства культавых камянёў, помнікаў гісторыі і прыроды. А таксама — вялікую колькасць бункераў, якія засталіся з Першай сусветнай вайны. У раёне ж Заслаўя змяшчаецца нямала бункераў, пабудаваных ужо перад Вялікай Айчыннай вайной — гэта “Лінія Сталіна”. Многія з дотаў захаваўся ў добрым стане. Гэта было даволі нечаканым адкрыццём. Супрацоўнікі “Лініі Сталіна” знайшлі старыя планы, якія паказвалі на

выстаўцы. Азнаёміўшыся з імі, Ігар Гатальскі вырашыў знайсці ўсе доты, сфатаграфавачы, каб занесці на карты ў поўным аб’ёме.

Як адзначае даследчык, новая інфармацыя з’яўляецца пастаянна. “Час ідзе, і я, праязджаючы праз тое месца, дзе быў дзесяць гадоў таму, — зазначае Гатальскі, — амаль не пазнаю яго, бо ўжо чагосьці няма. Бачыш нейкія новыя пабудовы, якія заслугоўваюць пэўнай увагі. З’яўляецца цікавая архітэктура”. Так, у раёне Лысай Гары пабудавана вялікае падвор’е Свята-Елізавецкага жаночага манастыра. Яго таксама варта ўключыць у даведнік.

Калі казаць пра колькасць зафіксаваных у кнізе помнікаў, то, па словах Ігара Гатальскага, інфармацыя ўносіцца нават пра сцены старадаўніх аб’ектаў, якія

Адзін з дотаў “Лініі Сталіна”.

яшчэ стаяць, але пра іх мала хто ведае. Падрабязна апісаны Заслаўе, Смалявічы, Мар’іна Горка, Дзяржынск. У даведніку пададзены планы гарадоў, павадамляецца, на якой вуліцы што знаходзіцца сёння або месцілася раней. Дарэчы, вялікую дапамогу ў працы краязнаўцу аказаў “Слоўнік геаграфічны зямель польскіх і іншых славянскіх”, выданы ў канцы XIX стагоддзя. Многія яго артыкулы напісаны вядомым беларускім даследчыкам Аляксандрам Ельскім. У “Слоўніку”, дарэчы, зафіксаваны не толькі гарады, але і двары, фальваркі, маёнткі, даюцца сціслыя звесткі пра гаспадароў.

У новым даведніку аўтар мяркуе падаць падрабязныя карты, апісанне мясцовасці, славутасцей. Напрыклад, у ім з’явіцца звесткі пра колішнія ваколіцы Мінска: пра былыя ўладанні Ваньковічаў, а таксама Гайдукевічаў, якія змяшчаліся на месцы лодачнай станцыі ў раёне цяперашняга Камсамольскага возера. Згадваюцца адметныя мясціны: Людамант, Кальварышкі, Архіерэйская Слабада. Да таго ж, для большай зручнасці аб’екты будуць размешчаны ўнізе, так бы мовіць, па трасах, па якіх машыны змогуць праехаць да месца.

Наталля КІРПІЧЭНКАВА

Як сустрэліся Дабранега з Ардэгастам

3 пошты “К”

Цягам адзінаццаці гадоў існуе ў Лідзе Клуб рыцарскіх мастацтваў і сярэднявечнага мадэліравання “Dies Magna” (“Дзень Велічы”).

А пачалося ўсё 29 кастрычніка 1998 года, калі сабралася невялікая ініцыятыўная група, дзякуючы якой і заснаваўся клуб. 1 верасня 2002 года лічыцца днём утварэння: менавіта тады ў клуба з’явілася свая атрыбутыка — статут, сцяг, эмблема і дэвіз.

Узначаліў клуб Мікалай Шаўчэнка, які і сёння з’яўляецца яго лідэрам.

Клуб аб’ядноўвае людзей рознага ўзросту і прафесій, але ўсе яны надаюць вялікую ўвагу ведам у галіне гісторыі і культуры Лідчыны, адраджэнню рыцар-

скіх мастацтваў, а таксама аднаўленню мадэлей сярэднявечнага адзення, зброі, рыцарскіх даспехаў II-й паловы XIV ст.

У 2004 годзе клуб быў зарэгістраваны пры Лідскім раённым навукова-метадычным цэнтры. Распачалася плённая работа: правядзенне фестываляў і турніраў рыцарскіх мастацтваў, удзел у гарадскіх, рэгіянальных, міжнародных святах і фестывалях. Ёсць у аб’яднання і тэатралізаваныя праграмы, якія адлюстроўваюць сярэднявечнае жыццё: “Дабранега” і “Віцы”, што паспяхова былі паказаны для навучэнцаў школ, каледжаў раёна, турыстычных груп. Клуб прыняў удзел у тэлевізійных праграмах “Не зевай!” і “Утро”, у здымках мастацкага кінафільма “Ночной дозор” і дакументальнай стужкі аб Лідзе, дзе былі прадстаўлены гістарычныя

падзеі II-й паловы XIV ст. і легенды, звязаныя з мясцовым замкам. Актыўная творчая дзейнасць аб’яднання не засталася без увагі. За дасягнутыя поспехі ў развіцці аматарскай мастацкай творчасці, за актыўную работу па папулярызацыі сярэднявечных традыцый у лютым 2007 года калектыву прысвоена найменне “народная аматарская студыя”.

30 мая гэтага года ў рамках адкрытага пасяджэння клуба “Dies Magna” ў Лідскім замку адбыўся паспяхова паказ тэатралізаванага прадстаўлення “Аб чым маўчаць муры...”. Спектакль адлюстроўвае падзеі II-й паловы XIV ст. У аснове сюжэта — каханне збраяносца Ардэгаста і дачкі ўладара замка Дабранегі. Для ажыццяўлення творчай ідэі былі запрошаны ваенна-гістарычныя клу-

бы “Волат” (Баранавічы) і “Ваяр” (Слонім), клуб “Братства Святога Крыжа” (Ліда). Ім была адведзена роля ворагаў, якія пад кіраўніцтвам графа Галадрызля намагаліся захапіць замак. Але дабро зло перамагае: вораг — разбіты, а закаханых чакае доўгае і шчаслівае жыццё.

Рыцарства і сярэднявечныя фэсты для ўдзельнікаў клуба, зразумела, не гольна, а — магчымаць звярнуцца да вытокаў гісторыі і спрадвечных традыцый. Так і павінна быць! Лідскаму замку патрэбны свае ваяры і абаронцы, што будуць распавядаць пра тыя гістарычныя падзеі, аб якіх маўчаць яго муры.

Наталля ШЧАЛКАНОГАВА,
супрацоўнік Лідскага РМЦНТ,
удзельнік народнай аматарскай
студыі “Dies Magna”
На здымку: тэатралізаванае
прадстаўленне
“Аб чым маўчаць муры”.
Фота Вікторыі ШМЯЛЁВАЙ

“Ну вось мы і прыйшлі...”

Здавалася б, гісторыя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, не аднойчы апісаная ў падручніках, энцыклапедыях, мемуарах, газетных артыкулах, ужо не мае старонак, якія засталіся б незаўважанымі сучаснікамі. Але гэта толькі так здаецца... Яшчэ не аднаму пакаленню даследчыкаў давядзецца працаваць, перш чым мы дазнаемся пра ўсе падрабязнасці гісторыі вызвалення нашай краіны, за якімі — Подзвіг простых людзей. У гэтым пераконваешся неаднаразова, спрабуючы аднавіць гісторыю тых дзён у асобным горадзе, у дадзеным выпадку — гісторыю вызвалення Брэста 28 ліпеня 1944 года. Аперацыя “Баграціён”, магутным крокам у якой стала вызваленне горада над Заходнім Бугам, гераічна замкнула кола Вялікай Айчыннай вайны, якая пачалася і закончылася ля сцен Брэсцкай крэпасці, заклала галоўны камень у падмурак Перамогі ў Другой сусветнай вайне. Наперадзе былі месяцы ўпартых баёў за вызваленне Еўропы, чыя геаграфія звінела “медалямі на потных гимнастёрках” савецкіх воінаў. Гэта была дарога да Вялікай Перамогі над фашызмам...

У Брэсцкім абласным краязнаўчым музеі ёсць нямаля экспанатаў, прысвечаных вызваленню роднага краю. У экспазіцыі змешчаны і фатаграфіі Герояў Савецкага Саюза з 1-й стралковай дывізіі 70-й арміі, якая прымала ўдзел у вызваленні Брэста: Мікалая Свінарчука, Пятра Вінаградава, Аляксея Карасёва, Мікалая Дзьяканаву... Але, як трапіла звычайна навуковы супрацоўнік установы Яўген Сідарук, “і музейшчыкам, і гісторыкам трэба яшчэ працаваць і працаваць для таго, каб летапіс вызвалення Брэстчыны быў прадстаўлены гэтак жа падрабязна і яскрава, як гісторыя абароны Брэсцкай крэпасці”.

Узяць у кольца акружэння

Агульная карціна выглядала наступным чынам. Вобласць і яе цэнтр былі вызвалены ў рамках Люблін-Брэсцкай аперацыі, якая з’яўлялася часткай “Баграціёна”. Яе ідэя заключалася ў тым, каб ударамі ў абход Брэсцкага ўмацаванага раёна з поўначы на поўдзень разграміць люблінскую і мясцовую групіроўкі ворага. Галоўны ўдар наносіўся з раёна Ковеля на Люблін, Варшаву так званымі войскамі левага крыла, а частка сіл — войскамі правага крыла — абыходзіла Брэст з поўдня. У выніку ўдалага маневра Брэсцкая групіроўка праціўніка, якая налічвала больш за 30 тысяч чалавек, 28 ліпеня аказалася ў поўным акружэнні і была цалкам разгромлена.

Вывраліся наперад

Як распавядае экспазіцыя абласнога музея, 18 ліпеня савецкія войскі левага

па тэрыторыі Польшчы. 23 ліпеня быў вызвалены Люблін. Войскі ж правага крыла 1-га Беларускага фронту 20 ліпеня вярнулі горад Кобрыві і праз два дні таксама выйшлі да Заходняга Буга. Але, натуральна, нямецка-фашысцкія захопнікі імкнуліся ўтрымаць Брэст як важны стратэгічны пункт. Германскае камандаванне сцягнула да яго рубяжоў значныя рэзервы. Утрымліваючы горад, вораг меў намер раз’яднаць сілы Чырвонай Арміі, не даць ім магчымасці злучыцца і рушыць далей, на захад.

Сучасны даследчык гісторыі Уладзімір Бешанаў, уладжэнец Брэста, у кнізе “Год 1944 — пераможны” прыводзіць малавядомыя факты вызвалення Брэстчыны. Яны датычацца 65-й арміі генерала Батава, якая ў складзе 1-га Беларускага фронту рушыла да Заходняга Буга з боку Белавежскай пушчы. Пасроўваючыся праз гэты раён, войскі былі раптоўна атакаваны 4-й танкавай дывізіяй і 5-й танкавай дывізіяй СС “Вікінг”.

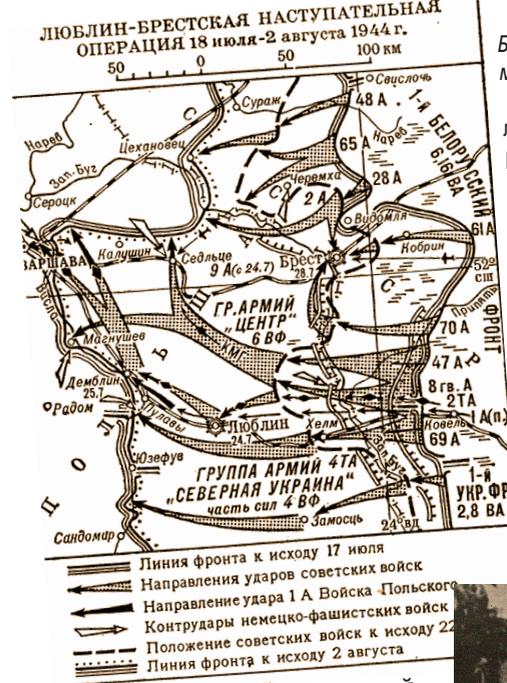
“Наш правы сусед — 2-і Беларускі фронт — крыху адстаў, — так успамінаў пра гэты факт маршал Ракасоўскі, — а 65-я армія, не сустраўшы асаблівага супраціўлення з боку праціўніка, хутка пераадолела лясныя масівы Белавежскай пушчы, вырвалася наперад і тут трапіла ў неперыемную гісторыю, будучы атакаванай з двух бакоў часткамі дзвюх нямецкіх танкавых дывізіяў. Яны ўрэзаліся ў цэнтр арміі, раз’ядналі яе войскі на некалькі груп, пазбавіўшы камандарма на некаторы час сувязі з большасцю злучэнняў. Быў момант, калі нашы часці пераблыталіся з нямецкімі, і цяжка было разабраць, дзе — свае, а дзе — праціўнік; бой прымаў ачаговы характар... Часці і падраздзяленні 65-й арміі праявілі вялікую вытрымку ў надзвычай цяжкай абстаноўцы. Яны хутка займалі кругавую абарону, адбівалі варожыя атакі,

страты. Але Паўлу Ігнатавічу давялося перажыць цяжкія хвіліны...”

Войскі 65-й арміі не сталі ўдзельнікамі вызвалення Брэста, прасунуўшыся далей, але іхні значны ўнёсак у перамогу зрабіў сваю справу. Пераадолеўшы ўсе цяжкасці, армія пад камандаваннем Батава вышла да Заходняга Буга і адрозу фарсіравала яго.

“...І раптам — затрымка”

Прыкладна ў гэты ж час цяжкія баі адбываліся на под-

ступах да горада Бяла-Падляска за 35 кіламетраў на захад ад Брэста. Кольца акружэння савецкіх войскаў сцягвалася — і гітлераўцы ўзмацнілі супраціўленне, імкнучыся ўсімі сіламі затрымаць наступленне Чырвонай Арміі. Тым больш, губляючы Бяла-Падляску, праціўнік губляў апошнія чыгуначныя і шашэйныя шляхі на захад.

У Брэсцкім абласным краязнаўчым музеі захавалася фота Героя Савецкага Саюза Аляксея Карасёва, які прымаў удзел у тых стратэгічна-вызначальных баях. Захаваліся і ўспаміны Аляксея Макаравіча, які служыў камандзірам кулямётнага разліку 412-га палка 1-й стралковай дывізіі 70-й арміі. Вось невялікі фрагмент з іх, што паказвае ўсю напружанасць тых баёў:

“Кулямётнаму разліку, якім камандаваў я пры ўзяцці г. Бяла-Падляска, паставілі задачу: прыкрыць левы фланг батальёна на ўскраіне аэрадрома. У самы разгар бою, гадзін у 11-12 дня, гітлераўцы перайшлі ў контратаку і дзвюма ротамі сталі заходзіць у тыл батальёну, акурат у тым месцы, дзе стаяў наш станковы кулямёт. Рухаліся яны ў накірунку батальённага КП. Мы падпусцілі іх прыкладна на 75—100 метраў, а затым адкрылі агонь. Гітлераўцы заляглі. У гэты момант быў паранены наводчык Нікіцін, і наш ку-

Фрагмент экспазіцыі Брэсцкага краязнаўчага музея.

лямёт змоўк. Фашысты, скарыстаўшыся гэтым, зноў рушылі наперад. Я падпоўз да кулямёта і ва ўпор стаў расстрэльваць атакуючыя ланцугі. І раптам — затрымка: папярочны разрыў гільзы. Шыйка яе засталася ў патронніку. Выцягвальніка пад рукой не аказалася. Змяняць ствол — доўгая справа. Вырашыў выцягнуць з дапамогай патрона. Для гэтага патрэбна было адкрыць накрыву кораба. Але ўсе мае высілкі аказаліся марнымі: зашчэпка пашкодзана асколкам, і яе заела. Хвіліны вырашалі ўсё! Паспрабую зубамі! І сапраўды, яны ў мяне аказаліся мацнейшымі за рукі: накрывка адамкнулася. Кулямёт хутка “ажыў”.

У гэты ж дзень мы занялі Бяла-Падляску, і полк пайшоў маршам на ўсход...”

Але ж у той самы дзень, 26 ліпеня 1944 года, Аляксей Карасёў здолеў выплыць з ляснога раёна, вырвацца з акружэння. Закрыць магчымую брэш — такі быў загад сяржанту Карасёву.

“Камандзір батальёна капітан Худзюк загадаў мне прабрацца ўначы на вышыню Безыменную і на золку адкрыць агонь па гітлераўцах, якія будуць імкнуцца да месца прарыву, — прыгадаў пасля Ге-

кіна, які прымаў удзел у вызваленні Брэста ў складзе 12-й гвардзейскай Пінскай стралковай дывізіі 61-й арміі. У гады Вялікай Айчыннай ён быў рэдактарам газеты “За Родіну”. Вось як ён апісаў вызваленне Брэста.

“...Памятаю, уначы батальён маёра Лысенкі адным з першых уварваўся ў палаючы і задымлены горад. Немцы адступалі. На маю долю выпаў гонар быць менавіта з гэтым падраздзяленнем. Ніхто з нас не звяртаў увагі на мора агню і міны, якія разрываўся навокал. Мы беглі пасяродзіне вуліцы, што была ярка асвечана сцэльнымі лініямі пажараў.

На якойсьці шырокай вуліцы мы спыніліся: тут было не так гарача. Ля маіх ног хтосьці прылёг адпачыць. Я сеў побач з ім, проста на маставую. Каля мяне размясціліся іншыя (дарэчы, ва ўсім батальёне налічвалася ўсяго толькі 23 чалавекі, уключаючы маёра Лысенку. І ўсё ж такі гэта быў батальён!

Зноў пачаліся артылерыйскія стрэлы. Снарады разрываўся сярэд вогненным языком, уздымаючы да неба мільёны іскры. А вось перад намі рака — Заходні Буг. Вада, адлюстроўваючы пажарышча, зіхацела расплаўленай меддзю. Чапляючыся за кустоў, я, як і іншыя, імкліва праслізнуў па абрывістым беразе ўніз, да вады. Бераг адгукнуўся радаснымі галасамі. Па меднай роўнядзі пайшлі кругі.

— Ну вось мы і прыйшлі, — прамовіў камбат і зачэрпнуў фуражкай рачной вады.

Вулічны бой у Брэсце. Ліпень 1944 г.

Жыхарка спаленай вёскі Добрае каля часовага будана з дзецьмі.

крыла, прарваўшы напружана абарону горада Ковеля, перайшлі ў наступленне. Яны рухаліся імкліва: ужо 20 ліпеня сілы гэтай групіроўкі фронту прасунуліся на 70 км і выйшлі да Заходняга Буга. З ходу фарсіравалі раку ў трох месцах і рушылі

імкнучыся прабіцца адзін да аднаго. П.І. Батаў і ягоны штаб прынялі ўсе неабходныя меры. Камандаванне фронту выслала на дапамогу стралковы корпус і танкавую брыгаду. Становішча было выпраўлена, а праціўнік зведзены ў

“...Усяго толькі 23 чалавекі”

Знаёмячыся з фундамі Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея, натрапіла на ўспаміны журналіста Івана Вяржов-

Раніцу мы сустрэлі ў вызваленым горадзе. Тут вораг пачынаў свой паход на Савецкую краіну. Тут ён яшчэ ў 1941 годзе атрымаў першы прадметны ўрок...”

* * *

47 злучэнняў і часцей, якія асабліва вылучыліся пры вызваленні Брэста, атрымалі ганаровае найменне “Брэсцкія”, а 15 — найменаванне “Люблінскія”. Далей Чырвоную Армію чакалі рубяжы Елгавы, Добеле, Шаўляя, Аўгустова, рэк Нарвы і Віслы — 29 жніўня 1944 года — бліскачае завяршэнне аперацыі “Баграціён”. Але гісторыя злучэнняў і часцей, кожнага салдата, які прымаў удзел у гэтай самай буйной аперацыі Чырвонай Арміі, яшчэ адкрые перад намі шмат новых старонак...

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РБ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.

- Мастоцтва Беларусі XII — XIX стст.
- Мастоцтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
- Мастоцтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
- Мастоцтва краін Усходу XV — XX стст.
- Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі беларускіх мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
- Выстаўка "Слуцкія паясы".
- Выстаўка "Вобраз іранскай жанчыны".
- Выстаўка, прысвечаная 65-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, "Палітра памяці".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея РБ:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ,
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."**

г. Мінск,
вул.
Інтэрнацыянальная,
33а. Тэл.: 227 87 96.

- Выстаўка фотаздымкаў XIX ст.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі р-н,
Гродзенская вобл.
Тэл.: (8-01596) 2 30 35.

- Выстаўка Л.Нішчык "Міфы Беларусі".

**МУЗЕЙ БЕЛА-
РУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы**

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка дзіцячай творчасці.

**МУЗЕЙ ВІТОЛЬДА
КАЭТАНАВІЧА
БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222)
22 48 87.

- Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫ
І КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСІ**

г. Мінск,
вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

Экспазіцыі:

- "Мастоцтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."
- "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

Выстаўкі:

- "Халодная і агнястрэльная зброя".
- "Саксонскае люстра" і магдэбургскае права — асновы Еўропы".
- "Крыніцы адвечнай прыгажосці".
- "Выратаваныя каштоўнасці".

Дом-музей І з'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

- Пастаянная экспазіцыя

вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 72 61.

Выстаўкі:

- Выстаўка, прысвечаная 85-годдзю А.Савіцкага.
- "Спадарожнікі дзяцінства".
- "Хата — мой сусвет".
- "Жыццё Л.М. Талстога ў фатаграфіях сучаснікаў".
- Выстаўка музейных прадметаў XI — XX стст. з фонду музея "Вякоў мінулых успамі...".

**БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫ І ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:

Праект інтэрактыўнай карты:
"Вызваленне Беларусі"
(хроніка вызвалення і мультымедыяная прэзентацыя аперацый Чырвонай Арміі па вызваленні Беларусі ў верасні 1943 — ліпені 1944 гг.).

**ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ**

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232)
74 19 11.

Цэнтральная частка палаца Румянцавых і Паскевічаў
Выстаўкі:

- "Броня крепка и танки наши быстры" (выстаўка макетаў).
- "Гонар мундзіра".
- "На радзіме А.А. Грэмькі".
- "Французскі раман XIX стагоддзя".

адзення.

- "Прагатычныя падарункі".

Экспазіцыі:

- "Культавыя прадметы".
- "Старажытная гісторыя Гомельшчыны".
- "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).
- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
- Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў
- Гісторыка-мемарыяльная экспазіцыя
- "Травюра XVII — пачатку XX стст."
- "Паэзія XVIII — пачатку XX стст."

Паўночнае крыло палаца

звяроў

Гомельшчыны".

- Працуе куток жывых экзатычных рэптылій.
- Зімовы сад
- Свет субтрапічных раслін і жывёл.

**ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель,
вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232)
77 60 60.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Лакальныя экспазіцыі ў санітарным вагоне; у партызанскай зямлянцы.
- Пастаянная выстаўка ваеннай тэхнікі.
- На тэрыторыі музея працуе пневматычны цір.
- У выставачнай зале: **выстаўка новых паступленняў з фонду музея.**

ГАЛЕРЭІ*

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

- "Памяць сэрца".

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск,
Кастрычніцкая плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.

- Дыпломныя працы студэнтаў кафедры народнай творчасці БДУКІМ.

ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАУЗА

г. Гродна,
пл. Тызенгауза, 4.
Тэл./факс.: (8-0152) 72 27 57.

- Выстаўка, прысвечаная памяці мастака **С.Субізава.**

**КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ
Г.ВАШЧАНКІ**

г. Гомель,
вул. Карповіча, 4.
Тэл.: (8-0232)
77 75 20.

Экспазіцыі:

- "Г.Х. Вашчанка".
- Выстаўка фатаграфіі **Штэфана Капелькама** (Германія)
- "Мясцовы час".
- Выстаўка фатаграфіі **Міхаіла Баразны і Кацярыны Кенінсберг** (Мінск)
- "Тлумачальны слоўнік".

Паважаныя чытачы!

ІДЗЕ ПАДПІСКА

**на газету
"Культура"**

**Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752;**

**на часопіс
"Мастоцтва"**

**Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 74958,
ведамасная падпіска — 749582.**

НА ВЕРАСЕНЬ І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ 2009 ГОДА!

"Гісторыя І-га з'езда РСДРП".

- Выстаўка "Ваенныя, суровыя, простыя..."

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск

Пастаянная экспазіцыя.

Выстаўкі:

- "Праект "Беларусь". Трыумф Пераможцаў" (да 65-годдзя вызвалення Беларусі).
- Праект "Сабакі на службе Айчыны".

"Нараджэнне і адраджэнне".

- "Аляксандр Гайлевіч. 20 гадоў творчасці".
- Выстаўка работ сусветна вядомага куцюр'е Вячаслава Зайцава: карціны, фотаработы, мадэлі

Выстаўкі:

- "У ценю дрэваў, над ракой" (фотаздымкі птушак і вавэрак Гомельскага парку фотаамагара Яўгена Шастакова).
- "Свет

ТЭАТРЫ*

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР
ОПЕРЫ І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, тэл./факс.: 334 11 56.
(пл. Парыжскай камуны, 1)

- Тэатр знаходзіцца на гастролях.

**РЭСПУБЛІКАНСКІ
ТЭАТР
БЕЛАРУСКАЙ**

ДРАМАТУРГІІ
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс.: 334 60 08.

- Тэатр знаходзіцца на гастролях.

**БЕЛАРУСКІ ТЭАТР
"ЛЯЛКА"**
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- Тэатр знаходзіцца на гастролях.

**МАЗЫРСКІ
ДРАМАТЫЧНЫ
ТЭАТР ІМЯ І.МЕЛЕЖА**
г. Мазыр, вул. Ленінская, 23.
Тэл.: (8-02351) 211 31.

- Тэатр знаходзіцца на гастролях.

Выдаецца з кастрычніка 1991 года
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 418
Галоўны рэдактар — Людміла КРУШЫНСКАЯ

Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Уладзімір ГІЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Уладзімір ЗАМЯТАЛІН, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Аляксандр РАШЧУПКІН, Барыс СВЯТЛОЎ, Рычард СМОЛЬСКІ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Сяргей ТРАФІЛАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), Пётр ОВАД (адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Таццяна КОМАНАВА, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілля СВІРЫН, Антон СІДАРЭНКА.

Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Наталля КІРПІЧЭНКАВА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

Загадчык аддзела фотайлюстрацый — Юрый ІВАНОЎ
Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэлефон:
(017) 289-34-66 (прыёмная)
(017) 286-07-97, Тэлефон/факс:
(017) 334-57-23
(017) 334-57-35.
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334-57-41
www.kimpress.by
E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць
ЛВ №02330/0494414 ад 17 красавіка 2009 г.

220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл. (017) 289-34-66.
Бухгалтэрыя:
тэл. (017) 334-57-35
Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца работы, зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2009.
Індэкс 63875
Наклад 9498
Падпісана ў свет 23.07.2009 у 18.30
Замова 3968
РУП "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009.
Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

